

วารสาร

สังคมพัฒนศาสตร์

Journal of Social Science Development

P-ISSN: 2774-0412

ปีที่ 8 ฉบับที่ 1 (มกราคม - มิถุนายน 2568)

E-ISSN:

Vol.8 No.1 (January - June 2025)

🌀 วัตถุประสงค์

วารสารสังคมพัฒนศาสตร์ เป็นวารสารวิชาการของวัดสนธิ์ (นาสน) ตำบลมะม่วงสองต้น อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการค้นคว้าและนำเสนอองค์ความรู้ทางด้านวิชาการ โดยการเผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการแก่นักวิจัยนักวิชาการ คณาจารย์และนักศึกษา ในมิติเพื่อสนับสนุนการเรียนการสอน การวิจัยในมหาวิทยาลัยสงฆ์รวมถึงคณะสงฆ์ไทย และสถาบันภายนอก รวมทั้งนักวิชาการและผู้สนใจ โดยเน้นสาขาวิชาเกี่ยวกับ การพัฒนาชุมชน การพัฒนาสังคม ศิลปะทั่วไปและมนุษยศาสตร์ ศาสนศึกษา ธุรกิจทั่วไป การจัดการและการบัญชี สังคมศาสตร์ทั่วไป การศึกษา รวมถึงสหวิทยาการ ด้านสังคมศาสตร์และและศาสตร์แห่งการพัฒนา โดยรับพิจารณาตีพิมพ์ต้นฉบับของบุคคลหรือองค์กร ทั้งภายในและภายนอกวัด เปิดรับบทความเฉพาะภาษาไทย ประเภทบทความวิจัย และบทความวิชาการ

บทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารสังคมพัฒนศาสตร์จะต้องผ่านการพิจารณา จากผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างน้อย 2 ท่าน ในลักษณะปกปิดรายชื่อ (Double blind peer - reviewed) ผลงานที่ส่งมาจะต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น ผู้เขียนบทความจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความวิชาการหรือบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสาร อย่างเคร่งครัด รวมทั้งระบบการอ้างอิงต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของวารสาร ทศนะและข้อคิดเห็นที่ปรากฏในบทความวารสาร ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความนั้น มิใช่ความคิดของคณะผู้จัดทำ และไม่ถือเป็นทศนะและความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการ ทั้งนี้กองบรรณาธิการไม่สงวนลิขสิทธิ์ในการคัดลอก แต่ให้อ้างอิงแสดงที่มา

วารสารสังคมพัฒนศาสตร์ มีกำหนดออกเผยแพร่ปีละ 2 ฉบับ (ราย 6 เดือน)*

ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม - มิถุนายน

ฉบับที่ 2 เดือนกรกฎาคม - ธันวาคม

🌀 เจ้าของ

วัดสนธิ์(นาสน)

89 หมู่ 5 ตำบลมะม่วงสองต้น อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช 80000

โทร.075-340-043 โทรสาร. 075-340-042 E-mail: suriya.sur@mcu.ac.th

☯ ที่ปรึกษา

พระพรหมบัณฑิต,ศ., ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พระเทพวัชรบัณฑิต,ศ., ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พระเทพปัญญาสุธี

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยวิทยาเขตนครศรีธรรมราช

☯ บรรณาธิการบริหาร

นายอนุชิต ปราบพาล

วัดสนธิ์(นาสน), มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

☯ หัวหน้ากองบรรณาธิการ

พระณัฐพงษ์ สิริสุวณโณ

วัดสนธิ์(นาสน), มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

☯ กองบรรณาธิการ

พระครูอรุณสุตาลังการ,รศ., ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

พระครูสิริธรรมภาวิรัต,ผศ., ดร.

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช

พระสาโรจน์ ธมมสโร,ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

ศาสตราจารย์ ดร.ครองชัย หัตถา

นักวิชาการอิสระ

รองศาสตราจารย์ ดร.ประเวศ อินทองปาน

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

รองศาสตราจารย์ ดร.กัณตภณ หนูทองแก้ว

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช

รองศาสตราจารย์ ดร.สมบุญ บัญโท

มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น

รองศาสตราจารย์ พัน ดอกบัว

มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิพนธ์ ทิพย์ศรีนิมิต

มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วาสนา แก้วหาล้า

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธนิศร ยืนยง

มหาวิทยาลัยปทุมธานี

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พีระศิลป์ บุญทอง

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

ดร.ประนอม การชนะนันท์

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

ดร.มุกดาวรรณ พลเดช

วิทยาลัยเทคโนโลยีภาคใต้

ดร.อุทัย เอกสะพัง

มหาวิทยาลัยทักษิณ

ดร.สุชาติพงษ์ ทรงทอง

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาานครศรีธรรมราช เขต 2

พ.ต.อ.พิพากษ์ เกียรติกมลเสศ

โรงเรียนนายร้อยตำรวจ

ผู้ช่วยกองบรรณาธิการ

พระไกรสร ปิยสีโล (ต้นทัพไทย)

วัดสนธิ์(นาสน)

พระดิศรณ์ ธีรปญโญ (สิงห์เพียง)

วัดสนธิ์(นาสน)

พระเกียรติศักดิ์ กิตติสกุโก (ข้าเกลี้ยง)

วัดศาลามีชัย

นายธีรวัฒน์ ทองบุญชู

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

นายศักดิ์ดา หารเทศ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

นางสาวปญญาดา จงละเอียด

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

นางสาวทิพย์วรรณ จันทรา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

☯ ฝ่ายกฎหมาย

นางสาวจรวพร เหมรังษี

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

☯ ออกแบบปก

นายวินัย ชีระพิบูลย์วัฒนา

☯ จัดรูปเล่ม

พระบุญญฤทธิ์ ภัททจารี (ชูราศรี)

วัดสนธิ์(นาสน)

☯ โรงพิมพ์

หจก.กรีนโซน อินเตอร์ 2001

155/2 ถนนปากนคร ตำบลท่าซัก อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช 80000

Tel. 075-466-031 Fax. 075-446-676

บทบรรณาธิการ

วารสารฉบับนี้เป็นฉบับที่ 1 ประจำปีพุทธศักราช 2568 เล่มนี้เป็นปีที่ 8 ของการปรับปรุงรูปแบบ และประเด็นหลัก เพื่อให้เป็นไปตามเกณฑ์การประเมินคุณภาพวารสารในฐานข้อมูล TCI รองรับการประเมินจากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (Thai Journal Citation Index -TCI) และเพื่อให้คุณภาพของบทความเป็นไปตามเงื่อนไข และกติกาสากล จึงเปิดโอกาสให้นักวิชาการ นักวิจัย นักศึกษา คณาจารย์ ครูอาจารย์ ได้เผยแพร่บทความทางวิชาการหรือบทความวิจัย ซึ่งกองบรรณาธิการได้ดำเนินการตามกระบวนการเชิงหลักการเผยแพร่บทความตามเกณฑ์สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษาทุกประการ

กองบรรณาธิการวารสารสังคมพัฒนศาสตร์ ขอขอบคุณท่านผู้เขียน ท่านสมาชิกและท่านผู้อ่านที่ให้ความสนใจและไว้วางใจวารสารของเราเป็นอย่างดีตลอดมา และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าบทความที่ได้เลือกสรรมาตีพิมพ์ จักมีประโยชน์ต่อผู้อ่านทุกท่าน บรรณาธิการขอขอบคุณท่านผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ได้ให้ความกรุณาอ่านและแนะนำการปรับแก้บทความวิจัยให้มีคุณภาพทางวิชาการยิ่งขึ้น

สุดท้ายนี้กองบรรณาธิการหวังอย่างยิ่งว่าเนื้อหาในวารสารฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ ต่อผู้อ่านบ้างตามสมควร หากผู้อ่านจะมีข้อเสนอแนะในการปรับปรุงวารสารนี้ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น กองบรรณาธิการขอน้อมรับไว้ด้วยความยินดี

นายอนุชิต ปราบพาล

บรรณาธิการวารสารสังคมพัฒนศาสตร์

สารบัญ

บรรณาธิการ	(ก)
บทบรรณาธิการ	(จ)
การส่งเสริมนวัตกรรมการอนุรักษ์และสืบสานภูมิปัญญาในการทำเรือพนมพระบนฐานข้อมูล ดิจิทัลออนไลน์ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี	1
PROMOTION OF INNOVATION FOR CONSERVATION AND CONTINUATION OF THE WISDOM OF MAKING RUAPHANOMPHRA ON ONLINE DIGITAL DATABASE IN SURAT THANI PROVINCE	
พระครูปริยัติดำรงคุณ, พระครูปริยัติคุณาวุธ, นิคม ปักซี่, โสภณ บัวจันทร์	
แพะปลายคลอง: แนวทางการส่งเสริมอาชีพการเลี้ยงแพะของเกษตรกรรายย่อย กรณีศึกษา: ชุมชนบ้านปลายคลอง หมู่ที่ 6 ตำบลเชียรเข่า อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดนครศรีธรรมราช	16
PLAI KLONG GOAT: GUIDELINES FOR PROMOTING GOAT FARMING CAREERS OF SMALL FARMERS A CASE STUDY: BAN PLAI KLONG COMMUNITY MOO.6 CHAIKHAO SUB-DISTRICT, CHIANYAI DISTRICT, NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE THAILAND	
ณัฏพงศ์ โปณทอง, จิตติมา ดำรงวัฒนะ, เดโช แชน้ำแก้ว, อุดมศักดิ์ เดโชชัย, พระครูนิติธรรมบัณฑิต (สุริยา คงคาไหว), พระครูปลัดสาโรจน์ แซ่อู๋, พระมหาจตุรศักดิ์ ชูยงค์, พระมหาวิเศษ มั่งคั่ง, พระครูพรหมเขตคนารักษ์ (ชัยสิทธิ์ เรืองรอด), เสรี ปานทน, นรา บรรลิตกุล, ทศพร กาญจนภรพัฒน์	
การส่งเสริมนวัตกรรมการอนุรักษ์มหาวิทยาลัยสีเขียว: แนวทางสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนใน สถาบันอุดมศึกษา	29
GREEN UNIVERSITIES: PATHWAYS TO SUSTAINABLE DEVELOPMENT IN HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS	
ทิพย์วรรณ จันทรา, พระครูอรุณสุตาลังการ (ปรีดา บัวเมือง), ไพรัตน์ ฉิมหาด, พระครูพรหมเขตคนารักษ์ (ชัยสิทธิ์ เรืองรอด), ทศพร กาญจนภรพัฒน์	
เครือข่ายคนดีกับการลดอาชญากรรม	45
THE NETWORK OF GOOD PEOPLE FOR CRIME REDUCTION	
ณพลเดช มณีลังกา	
การประยุกต์ใช้หลักนิติธรรมและธรรมาภิบาลเพื่อการพัฒนาวิทยาลัยชุมชนอย่างยั่งยืน	60
THE RULE OF LAW & GOOD GOVERNANCE FOR SUSTAINABLE COMMUNITY COLLEGE DEVELOPMENT	
กฤษฎา ฉิมพลีวัฒน์	
คำแนะนำสำหรับผู้เขียน	74

การส่งเสริมนวัตกรรมการอนุรักษ์และสืบสานภูมิปัญญาในการทำเรือพนมพระ
บนฐานข้อมูลดิจิทัลออนไลน์ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี*

PROMOTION OF INNOVATION FOR CONSERVATION AND CONTINUATION OF THE
WISDOM OF MAKING RUAPHANOMPHRA ON ONLINE DIGITAL DATABASE
IN SURAT THANI PROVINCE

พระครูปริยัติธำรงคุณ*, พระครูปริยัติคุณาวุธ, นิคม ปักซี, โสภณ บัวจันทร์

Phrakrupariyatthamrongkun*, Phrakrupariyatkunawut, Nikhom Paksee, Sophon Buachan

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์สุราษฎร์ธานี สุราษฎร์ธานี ประเทศไทย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Surat Thani Buddhist College, Surat Thani, Thailand

*Corresponding author E-mail: kamthon.tho@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาภูมิปัญญาและพัฒนากิจกรรมการทำเรือพนมพระ 2) พัฒนากิจกรรมการอนุรักษ์และสืบสานภูมิปัญญา และ 3) ส่งเสริมนวัตกรรมการอนุรักษ์และสืบสานภูมิปัญญาในการทำเรือพนมพระบนฐานข้อมูลดิจิทัลออนไลน์ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้แก่กลุ่มผู้รู้ในการทำเรือพนมพระ จำนวน 19 ราย และกลุ่มผู้เกี่ยวข้องการจัดงานชักพระ จำนวน 12 ราย เครื่องมือการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา ผลการวิจัย พบว่า ภูมิปัญญาและพัฒนากิจกรรมการทำเรือพนมพระได้แก่ ความเชื่อ รูปแบบวัสดุอุปกรณ์ในการทำรูปแบบการตกแต่งและวัสดุอุปกรณ์ในการทำ การพัฒนากิจกรรมการอนุรักษ์และสืบสานภูมิปัญญา มีพัฒนาการของการทำเรือพนมพระคือ ใกล้เคียงงานจะเริ่มเตรียมงานนับแต่วันเข้าพรรษา จากนั้นจัดทำแบบร่าง จัดหาอุปกรณ์และโครงสร้างเพื่อนำไปสู่เริ่มงานโครงสร้างเรือพนมพระโดยการขึ้นโครงเหล็กจากนั้นตกแต่งเรือและบุซบก รวมถึงการประกอบส่วนต่าง ๆ เก็บสี ประดับไฟ ตกแต่งเรือและหลังจากนั้นจะเป็นงานตกแต่งผ้า ส่งเสริมนวัตกรรมการอนุรักษ์และสืบสานภูมิปัญญาในการทำเรือพนมพระบนฐานข้อมูลดิจิทัลออนไลน์ โดยการส่งเสริมนวัตกรรมสำคัญเพื่อเกิดการอนุรักษ์ควรจัดให้มีระบบเครือข่ายสารสนเทศภูมิปัญญาพื้นบ้าน พัฒนาความคิดสร้างสรรค์และปรับปรุงประเพณีให้เหมาะสมกับยุคสมัยและมีประโยชน์ในการดำรงชีวิต มีเครือข่ายการอนุรักษ์และแพลตฟอร์ม ได้แก่ เครือข่ายคณะสงฆ์จังหวัดสุราษฎร์ธานี จำนวน 112 วัด เครือข่ายราชการ จำนวน 41 องค์กร และเครือข่ายเอกชน จำนวน 7 กลุ่ม

คำสำคัญ: นวัตกรรม, การอนุรักษ์, สืบสานภูมิปัญญา, เรือพนมพระ, ฐานข้อมูลดิจิทัล

Abstract

This research article aims to 1) Study the wisdom and development of the Phanom Phra boat-making tradition, 2) Develop conservation and transmission activities for this cultural knowledge, and 3) Promote innovations for its preservation and continuity through an online digital database in Surat Thani province. The research employs a qualitative approach, with key informants comprising 19 *Phanom Phra* boat-making experts and 12 individuals involved in the Chak Phra festival. Research tools include in-depth interview guides, and data were collected through in - depth interviews and analyzed using content analysis. The research findings indicate that the wisdom and development of *Phanom Phra* boat - making involve beliefs, materials, and equipment used in construction, as well as decoration styles and materials. The conservation and transmission activities have evolved, starting preparations from the beginning of Buddhist Lent, creating drafts, gathering materials, and constructing the boat framework using steel. The next steps include decorating the boat and its central pavilion (busabok), assembling parts, painting, installing lighting, and decorating with fabric. Promoting innovations for the preservation and transmission of *Phanom Phra* boat-making through an online digital database is emphasized. Key innovations include establishing a local wisdom information network, fostering creativity, and adapting the tradition to suit contemporary times and practical living. Conservation networks and platforms include the Surat Thani Buddhist Sangha network (comprising 112 temples), government agency networks (41 organizations), and private sector networks (7 groups).

Keywords: Innovation, Conservation, Wisdom, Ruaphanomphra, Online Digital Database

บทนำ

ประเพณีชักพระหรือลากพระ เป็นประเพณีท้องถิ่นของชาวปักษ์ใต้ ที่ยึดถือปฏิบัติกันมาเป็นเวลาอย่างยาวนานตั้งแต่ยุคสมัยศรีวิชัย (พระมหาสุทนต์ ชูจิตต์, 2561) ซึ่งเป็นประเพณีที่สืบเนื่องมาจากพุทธศาสนาที่จะมีขึ้นหลังวันปวารณาหรือวันออกพรรษาแล้ว 1 วัน คือตรงกับวันแรม 1 ค่ำ เดือน 11 โดยการที่พุทธศาสนิกชนได้พร้อมใจกัน อาราธนาพระพุทธรูปขึ้นประดิษฐานบนบุษบกที่วางอยู่บนพาหนะ เช่น เรือ รถ หรือล้อเลื่อนที่เรียกว่า “พนมพระ: นมพระ” แล้วพากันแห่แหนชักลากไปตามถนนหนทางหรือแม่น้ำลำคลอง โดยสันนิษฐานกันว่าได้เกิดมีขึ้นครั้งแรกในประเทศอินเดีย ทั้งนี้ได้สืบเนื่องมาจากการที่มีธรรมเนียมนิยมนำเอาเทวรูป เช่น พระอิศวร พระนารายณ์ ออกมาแห่แหนในโอกาสต่าง ๆ เพื่อความเป็นสิริมงคลและอำนวยอวยพรให้ศาสนิกอยู่เย็นเป็นสุขตามความเชื่อทางศาสนา ต่อมาพุทธศาสนาได้นำเอาแนวคิดความเชื่อดังกล่าวมาปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงให้สอดคล้องกับมิติแนวความเชื่อของพุทธศาสนา เมื่อกาลล่วงเลยผ่านมาพระพุทธรูปได้เผยแพร่ถึงภาคใต้ของประเทศไทย จึงได้นำเอาประเพณีชักพระหรือลากพระติดเข้ามาด้วย ประเพณีชักพระหรือลากพระมีความเป็นมาตามที่เล่าขานกันเป็นเชิงพุทธตำนานว่า หลังจากพระพุทธองค์ทรงตรัสรู้ได้ 6 พรรษา และในพรรษาที่ 7 นั้น

ได้ทรงแสดงยมกปาฏิหาริย์ เพื่อปราบเดียริทธิ์ ณ ป่ามะม่วงกรุงสรวดี (ขุ.ชา.เอกก. (ไทย) 27/99/103) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) แล้วได้เสด็จไปจำพรรษา ณ ดาวดึงส์เทวโลกตลอดพรรษา เพื่อโปรดพุทธมารดา ซึ่งขณะนั้นทรงจุติเป็นมหายาเยทพ สถิตอยู่ ณ ดุสิตเทพพิภพ พระพุทธองค์ทรงประกาศพระคุณของมารดาแก่ เทวสมาคมและแสดงพระอภิธรรม 7 คัมภีร์โปรดพุทธมารดา จนพระมหายาเยทพและเทพดาในเทวสมาคม บรรลุโสดาบันเป็นจำนวนมาก เมื่อถึงวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 11 อันเป็นวันสุดท้ายของพรรษา พระพุทธองค์ได้เสด็จกลับสู่มนุษยโลก วันแรม 1 ค่ำ เดือน 11 ซึ่งเป็นวันออกพรรษา (ประเพณีไทยดอทคอม, 2566)

ประเพณีชักพระหรือลากพระได้ถ่ายทอดแนวคิดนี้มาถึงประเทศไทยในบริเวณภาคใต้ นับตั้งแต่ครั้งสมัยกษัตริย์ชาวจีนชื่อ “อี่จิง” ท่านได้จาริกผ่านคาบสมุทรมลายู เพื่อไปศึกษาพระพุทธศาสนาในอินเดีย ประมาณปี พ.ศ. 2114 - 1238 ก็ได้เห็นประเพณีการลากพระของชาวเมือง “โฮลิง” อันเป็นชื่อเดิมของเมืองนครศรีธรรมราช จึงได้บันทึกไว้ว่า “พระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์องค์หนึ่งมีคนแห่แหนนำมาจากวัด โดยได้ประดิษฐานไว้บนรถหรือบนแคร่มี พระสงฆ์และฆราวาสหมู่ใหญ่แวดล้อมมา มีการตีกลองและบรรเลงดนตรีท้องถิ่นต่าง ๆ มีการถวายของหอมดอกไม้ และถือนธูปต่าง ๆ ที่ทอแสงในกลางแดด พระพุทธรูปเสด็จไปสู่หมู่บ้านด้วยวิธีการดังกล่าวนี้ ภายใต้เพดานที่ประดับอย่างสวยงามกว้างขวาง” จากหลักฐานในจดหมายเหตุของกษัตริย์อี่จิงนี้ ทำให้นักวิชาการบางคนเชื่อว่า ประเพณีชักพระในภาคใต้ได้มีมาตั้งแต่สมัยศรีวิชัยและก็ได้ถือปฏิบัติกันมาจนกลายเป็นพุทธประเพณีสืบมาจนถึงปัจจุบัน ชาวปักษ์ใต้มีความเชื่อว่าประเพณีการชักพระจะทำให้ฝนตกต้องตามฤดูกาลหรือเป็นประเพณีการขอฝนของชาวปักษ์ใต้เพราะผู้ประกอบพิธีส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกรรม (พระมหาสุทนต์ ชูจิตต์, 2561) ประเพณีชักพระเป็นบ่อเกิดวัฒนธรรมอื่น ๆ ที่สืบเนื่องกันหลายอย่าง นอกจากนั้นประเพณีชักพระยังก่อให้เกิดการรวมกลุ่มกัน ทำคุณงามความดี ก่อให้เกิดความสามัคคีธรรมของหมู่คณะนำความสุขสงมาให้สังคม ประเพณีการชักพระเป็นบุญพิธีอย่างหนึ่งของชาวภาคปักษ์ใต้ที่กระทำสืบต่อกันมาตั้งแต่โบราณกาลจนกระทั่งถึงปัจจุบันนี้ ซึ่งมีหลายจังหวัดที่ให้ความสนใจมีการจัดงานอย่างยิ่งใหญ่ เช่น สุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช สงขลา ปัตตานี เป็นต้น (กองวรรณคดีและประวัติศาสตร์กรมศิลปากร, 2536)

การศึกษาเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของประเพณีชักพระของจังหวัดสุราษฎร์ธานี เกือบทุกท้องที่ปรากฏว่ามีการสร้างเรือพนมพระลดลงอย่างเห็นได้ชัด เช่น ในอำเภอไชยา ท่าฉาง เกาะสมุย กาญจนดิษฐ์ เป็นต้น ซึ่งในอดีตเป็นอำเภอที่มีความโดดเด่นเกี่ยวกับการสร้างเรือพนมพระ บางชุมชนหยุดการสร้างเรือพนมพระไปเลยก็มีและไม่มีการสืบสานในกลุ่มเยาวชน ซึ่งมีผลการวิจัยของ วิจิตรา อุตมะมุณี และคณะ ที่แสดงให้เห็นว่า “การทำเรือพนมพระ เมื่อถึงจุดอิมตัวก็จะเสื่อมถอยและหยุดการสร้างเรือพนมพระลง และการสืบทอดทางวัฒนธรรมประเพณีชักพระก็สูญหายไปจากสังคม ส่งผลให้เยาวชนไม่มีความสามารถในการสร้างเรือพนมพระได้ และการสร้างเรือพนมพระก็จะสูญหายไปในที่สุด ดังนั้น ชาวปักษ์ใต้จึงต้องอาศัยความมั่นใจของช่างรุ่นเก่าเพื่อเปิดโอกาสให้เด็กรุ่นใหม่ ที่สนใจและมีจิตอาสาได้เข้าไปศึกษาเรียนรู้และเข้าไปมีส่วนร่วม การมีส่วนร่วมของประชาชน ชุมชน หน่วยงานภาครัฐ กลุ่มการเมืองและกลุ่มที่มีความสำคัญมากที่สุดอีกกลุ่มหนึ่งคือคณะสงฆ์ ซึ่งจัดว่ามีความสำคัญมากที่สุดกลุ่มหนึ่งที่มีบทบาทในการจัดทำเรือพนมพระเพื่อเข้าร่วมประเพณีชักพระ แต่สิ่งที่ปัญหาสำคัญคือกลุ่มเยาวชนได้เข้ามามีส่วนร่วมน้อยเพราะมีข้อจำกัดในด้านต่าง ๆ เช่น ด้านระยะเวลา หน้าที่ตลอดจนกระแสโลกาภิวัตน์” (วิจิตรา อุตมะมุณี และคณะ, 2555) และยังมีงานวิจัยของ ธวัชชัย กุลนรา

ที่ชี้ให้เห็นว่า “การมีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชนที่ต้องเดินทางไปศึกษาต่างถิ่น ได้ทำให้การมีส่วนร่วมในการสืบสานวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นมีข้อจำกัดด้านภาระหน้าที่และเวลา นอกจากนี้การสืบสานอนุรักษ์ขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่นของจังหวัดสุราษฎร์ธานี ได้ถูกให้ความสำคัญน้อยลงเป็นอย่างมาก อันเนื่องมาจากสภาพทางด้านเศรษฐกิจสังคมการเมือง ทั้งนี้คนรุ่นใหม่ก็ไม่ค่อยให้ความสำคัญและใส่ใจต่อการอนุรักษ์ และสืบสานขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่นอันดีงาม มีบทบาทแค่ได้เข้าร่วมงาน ซึ่งหากเป็นเช่นนี้ในอนาคตภายภาคหน้า มรดกทางวัฒนธรรมที่บรรพบุรุษได้สร้างไว้อาจสูญหายไปในที่สุด” (ธวัชชัย กุลนรา, 2555) และยังมีผลการศึกษาของ เจษฎ์ พรหมวังชา ที่ได้ศึกษาการอนุรักษ์และสืบสานประเพณีกำฟ้าของชาวไทยพวนบ้านฝายมูลอำเภอกาบัง จังหวัดน่าน กลับพบว่า “สังคมไทยในปัจจุบันนี้ทำให้คนรุ่นใหม่ได้ละเลยทอดทิ้งประเพณีและความเชื่อแบบดั้งเดิมได้หันมาร่วมมือและมีส่วนร่วมในงานประเพณีกำฟ้าลดน้อยลง เหลือไว้แต่คนสูงอายุที่ผูกพันกับวัฒนธรรมที่ยังคงปฏิบัติและมีส่วนร่วมในประเพณีกำฟ้าเท่านั้น ขณะที่คนรุ่นใหม่และหนุ่มสาวไม่ได้ใส่ใจและมีส่วนร่วม ซึ่งปรากฏการณ์ดังกล่าวนี้เป็นปัญหาที่มีผลทำให้กิจกรรมและงานประเพณีกำฟ้าถูกลดความสำคัญลงอย่างเห็นได้ชัดและมีแนวโน้มว่าอาจจะสูญหายไปในที่สุดได้และยังพบอีกว่าจำนวนผู้อาวุโสที่มีความรู้เกี่ยวกับพิธีกรรมมีจำนวนลดลงอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้การปลูกจิตสำนึกให้เยาวชนรุ่นหลังเข้ามาซึมซับในฐานะการเป็นตัวอย่างที่ดีน้อยลง” (เจษฎ์ พรหมวังชา, 2559)

จากสภาพปัญหาและความสำคัญดังกล่าว จึงได้สนใจในการทำวิจัยเรื่องการส่งเสริมวัฒนธรรมการอนุรักษ์และสืบสานภูมิปัญญาในการทำเรือพนมพระบนฐานข้อมูลดิจิทัลออนไลน์ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี เพื่อศึกษาภูมิปัญญาและพัฒนาการการทำเรือพนมพระ พัฒนากิจกรรมการอนุรักษ์และสืบสานภูมิปัญญา เป็นการส่งเสริมวัฒนธรรมการอนุรักษ์และสืบสานภูมิปัญญาในการทำเรือพนมพระบนฐานข้อมูลดิจิทัลออนไลน์ในจังหวัดสุราษฎร์ธานีและนำผลการวิจัยที่ได้ไปเป็นฐานข้อมูลดิจิทัลออนไลน์ของวิทยาลัยสงฆ์สุราษฎร์ธานีและอีกหลายภาคีเครือข่ายที่ทำให้ประชาชนทุกชนชั้นได้เข้าถึงและซาบซึ้งในภูมิปัญญาเกี่ยวกับการทำเรือพนมพระตลอดจนขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่นอันดีงาม ทั้งได้เข้าถึงข้อมูลการทำเรือพนมพระในจังหวัดสุราษฎร์ธานีสืบต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาภูมิปัญญาและพัฒนาการการทำเรือพนมพระในจังหวัดสุราษฎร์ธานี
2. เพื่อพัฒนากิจกรรมการอนุรักษ์และสืบสานภูมิปัญญาในการทำเรือพนมพระในจังหวัดสุราษฎร์ธานี
3. เพื่อส่งเสริมวัฒนธรรมการอนุรักษ์และสืบสานภูมิปัญญาในการทำเรือพนมพระบนฐานข้อมูลดิจิทัลออนไลน์ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีวิธีดำเนินการวิจัย ตามลำดับขั้นตอนดังนี้

1. รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพประกอบด้วยการวิจัยเอกสารและการศึกษาภาคสนามด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก พร้อมทั้งสนทนากลุ่มและการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม มีการออกแบบวิจัยได้แก่ 1) ศึกษาภูมิปัญญาและพัฒนาการการทำเรือพนมพระในจังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร

วิเคราะห์ สังเคราะห์ ตีความเนื้อหา สัมภาษณ์ สังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วมเพื่อให้ได้ชุดความรู้เกี่ยวกับ ภูมิปัญญาและศิลปะที่ปรากฏในการทำเรือพนมพระ 1 ชุด และชุดความรู้เกี่ยวกับพัฒนาการของการทำเรือพนมพระ 1 ชุด 2) พัฒนากิจกรรมการอนุรักษ์และสืบสานภูมิปัญญาในการทำเรือพนมพระในจังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ลงพื้นที่สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ สังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม เพื่อให้ได้ผลผลิตเกี่ยวกับกิจกรรมการอนุรักษ์และสืบสานภูมิปัญญาในการทำเรือพนมพระ 2 กิจกรรม ใน 3 อำเภอคือ อำเภอเมืองสุราษฎร์ธานี อำเภอกาญจนดิษฐ์และอำเภอบ้านนาสาร 3) เพื่อส่งเสริมนวัตกรรมการอนุรักษ์และสืบสานภูมิปัญญาในการทำเรือพนมพระบนฐานข้อมูลดิจิทัลออนไลน์ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ลงพื้นที่สนทนากลุ่มกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ สังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม เพื่อให้ได้ผลผลิตเกี่ยวกับ เครือข่ายการอนุรักษ์และแพลตฟอร์มเครือข่ายการอนุรักษ์ 1 แพลตฟอร์มบนฐานข้อมูลดิจิทัลออนไลน์

2. ประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้แบ่งเป็น 2 กลุ่มได้แก่ 1) กลุ่มผู้รู้ เป็นกลุ่มผู้ให้ข้อมูลองค์ความรู้ที่เกี่ยวกับการทำเรือพนมพระบก ทั้งในอดีตและปัจจุบัน แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่ 1 ผู้ที่เคยทำเรือพนมพระบกในอดีต ของอำเภอเมืองสุราษฎร์ธานี อำเภอกาญจนดิษฐ์และอำเภอบ้านนาสาร ซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการทำเรือพนมพระกรุปแบบดั้งเดิม อำเภอละ 4 ท่าน กลุ่มที่ 2 ผู้ที่เป็นช่างทำเรือพนมพระ ในอำเภอเมืองสุราษฎร์ธานี อำเภอกาญจนดิษฐ์ และ อำเภอบ้านนาสาร อำเภอละ 3 คน และกลุ่มที่ 3 กลุ่มช่างที่ทำเรือพนมพระบกในที่นี้ไม่ได้เป็นผู้ที่มีอาชีพช่างประกอบด้วย 3 กลุ่ม จำนวน 19 รูป/คน 2) กลุ่มผู้เกี่ยวข้อง ซึ่งกลุ่มนี้ไม่ใช่ผู้รู้เกี่ยวกับการทำเรือพนมพระโดยตรง แต่สามารถให้ข้อมูลประวัติความเป็นมา ความเชื่อเกี่ยวกับประเพณีชักพระ การจัดงานชักพระในอดีตและปัจจุบัน นโยบายการดำเนินงานประเพณีชักพระและรูปแบบการให้การสนับสนุนการทำเรือพระบกและทัศนคติเกี่ยวกับการทำเรือพนมพระบกในพื้นที่แบ่งออกเป็น 3 กลุ่มย่อย ประกอบด้วย กลุ่ม D1 ผู้ที่มีความรู้เรื่องความเป็นมาของประเพณีชักพระ ซึ่งเป็นพระสงฆ์อาวาสเจ้าอาวาสจากวัดในเขตอำเภอเมืองสุราษฎร์ธานี อำเภอกาญจนดิษฐ์ อำเภอบ้านนาสาร จำนวน 6 รูป กลุ่ม D2 ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการขับเคลื่อนการจัดงานประเพณีชักพระทอดผ้าป่า - แข่งเรือยาว จำนวน 10 ท่าน และกลุ่ม D3 ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการทำเรือพนมพระบกและการขับเคลื่อนงานประเพณีชักพระ จำนวน 12 ท่าน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ 1) แบบสัมภาษณ์ โดยทำการศึกษาค้นคว้าแนวคิด ทฤษฎี เอกสาร หนังสือ ตำราวิชาการ ตลอดจนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง นำมาสรุปเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย จากนั้นนำวัตถุประสงค์คำถามการวิจัย นิยามศัพท์และกรอบแนวคิดที่ได้ไปสร้างเป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อเป็นกรอบแนวการสัมภาษณ์อย่างกว้าง ๆ และแบบสังเกตการณ์ทั้งมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม 2) แบบสังเกตการณ์เกี่ยวกับ “การส่งเสริมนวัตกรรมการอนุรักษ์และสืบสานภูมิปัญญาในการทำเรือพนมพระบนฐานข้อมูลดิจิทัลออนไลน์ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี” 3) แบบการมีส่วนร่วมเกี่ยวกับ “การส่งเสริมนวัตกรรมการอนุรักษ์และสืบสานภูมิปัญญาในการทำเรือพนมพระบนฐานข้อมูลดิจิทัลออนไลน์ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี” เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัย ใช้แบบสัมภาษณ์ เพื่อรวบรวมข้อมูล ศึกษาในประเด็นภูมิปัญญาที่เกี่ยวข้องกับความเป็นมาของประเพณีชักพระบก พัฒนาการของการทำเรือพระบก รูปแบบของการทำเรือพนมพระ วัสดุอุปกรณ์ทำเรือพระบก ลวดลายบนเรือพระบก เป็นต้น ซึ่งมีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิดประกอบด้วยประเด็นคำถาม ดังนี้ วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาภูมิปัญญาและพัฒนาการในการทำเรือพนมพระ ในอำเภอเมืองสุราษฎร์ธานี อำเภอบ้านนาสาร อำเภอกาญจนดิษฐ์ ประกอบด้วย

ประวัติความเป็นมาของประเพณีชักพระ ความสำคัญ ประเภท ภูมิปัญญา และพัฒนาการในการทำเรือพระทางน้ำ และเรือพนมพระทางบก ในอำเภอเมืองสุราษฎร์ธานี อำเภอบ้านนาสาร อำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ได้ปรึกษาหารือเกี่ยวกับเรื่อง/ประเด็น เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้รับผิดชอบ หน้าที่ และได้ตกลงร่วมกัน วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อพัฒนากิจกรรมการอนุรักษ์และสืบสานภูมิปัญญาในการทำเรือพนมพระในจังหวัดสุราษฎร์ธานี ประกอบด้วย องค์ความรู้ภูมิปัญญาการทำเรือพระด้านพุทธศิลป์ (รูปแบบ ลวดลาย วัสดุ ทักษะเชิงช่าง) การพัฒนากิจกรรมและการอนุรักษ์การสืบสานภูมิปัญญาในการทำเรือพนมพระในจังหวัดสุราษฎร์ธานี ดนตรีและการร้องเพลงประกอบ ตลอดจนความเชื่อในการทำเรือพระทั้งในอดีตและปัจจุบัน วัตถุประสงค์ที่ 3 เพื่อการส่งเสริมนวัตกรรมการอนุรักษ์และสืบสานภูมิปัญญาในการทำเรือพนมพระบนฐานข้อมูลดิจิทัลออนไลน์ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี ประกอบด้วย หน่วยงานคณะสงฆ์ กลุ่มหน่วยงานราชการ และกลุ่มหน่วยงานภาคเอกชน เกี่ยวกับการส่งเสริมนวัตกรรมการอนุรักษ์และสืบสานภูมิปัญญาในการทำเรือพนมพระบนฐานข้อมูลดิจิทัลออนไลน์ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี

4. การเก็บรวบรวมข้อมูลได้ดำเนินการการศึกษาภาคสนามนี้และเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามใน 3 พื้นที่คือ พื้นที่อำเภอเมืองสุราษฎร์ธานี กาญจนดิษฐ์ และบ้านนาสาร จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยเก็บข้อมูลการทำเรือพนมพระทางบกและทางน้ำ พร้อมทั้งกิจกรรมที่สืบเนื่องในประเพณีชักพระของแต่ละอำเภอ รวมไปถึงสำรวจปัญหาที่เกิดขึ้นและเก็บบรรยากาศการจัดงานประเพณีชักพระทอดผ้าป่าของจังหวัดสุราษฎร์ธานี เพื่อเป็นข้อมูลในการวิเคราะห์และหาแนวทางการอนุรักษ์ต่อไป

5. การวิเคราะห์ข้อมูลได้นำข้อมูลมาวิเคราะห์ สังเคราะห์และตีความ ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ภาคสนาม การสังเกตการณ์ และการมีส่วนร่วมใน “การส่งเสริมนวัตกรรมการอนุรักษ์และสืบสานภูมิปัญญาในการทำเรือพนมพระบนฐานข้อมูลดิจิทัลออนไลน์ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี” แล้วเชื่อมโยงกับวัตถุประสงค์และกรอบแนวความคิด วิเคราะห์ข้อมูลโดยวิเคราะห์ สังเคราะห์และตีความ ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาแล้วนำเสนอด้วยวิธีการพรรณนาความ ส่วนการนำเสนอข้อมูลบนฐานดิจิทัลออนไลน์ ได้ขออนุญาตหน่วยงานทั้ง 3 หน่วยงานหลักคือ หน่วยงานกลุ่มเครือข่ายภาคคณะสงฆ์ จำนวน 112 วัด หน่วยงานกลุ่มเครือข่ายภาคราชการ จำนวน 36 หน่วยงาน 41 องค์กร หน่วยงานกลุ่มเครือข่ายภาคเอกชน จำนวนไม่น้อยกว่า 8 กลุ่มองค์กร เสนอผลการศึกษาวิจัยบนฐานข้อมูลดิจิทัลออนไลน์เพื่อให้ผู้ที่มีความสนใจได้ศึกษาเรียนรู้และนำไปประยุกต์ใช้ให้เป็นประโยชน์กับตนเอง และสังคมส่วนรวม ตลอดจนถึงหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้นำไปศึกษาต่อยอดปรับปรุงพัฒนาและส่งเสริมสนับสนุนต่อไป

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาภูมิปัญญาและพัฒนาการการทำเรือพนมพระในจังหวัดสุราษฎร์ธานี

พบว่า ภูมิปัญญาและพัฒนาการการทำเรือพนมพระในจังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่า ความเชื่อในการทำเรือพระบก คือ 1) ความเชื่อเกี่ยวกับพุทธศาสนา พระพุทธเจ้าเสด็จลงมาจากสวรรค์ชั้นดาวดึงส์หลังจากเสด็จไปโปรดพระพุทธมารดา 3 เดือน ในช่วงเข้าพรรษา เสด็จมาสู่โลกมนุษย์ ณ สังกัสสะนคร ในวันแรม 1 ค่ำ เดือน 11, 2) ความเชื่อเกี่ยวกับสิ่งเหนือธรรมชาติตามคตินิยมของชาวจังหวัดสุราษฎร์ธานีเป็นปัจจัยที่ช่วยให้พืชพันธุ์ธัญญาหารสมบูรณ์เชื่อว่า นาคให้น้ำเมื่อเทศกาลชักพระเสร็จสิ้นลงแล้วจะย่างเข้าฤดูฝนชาวจังหวัดสุราษฎร์ธานีเชื่อว่า “พอพระหลบหลัง” ฝนจะตกหนัก

พร้อมที่จะปักดำกล้าได้จึงถือว่าประเพณีชักพระเป็นการขอฝนไปด้วย 3) ความเชื่อเกี่ยวกับครุฑข้าง ระลึกถึงพระคุณครูตามแบบช่างแต่ละคน ก่อนลงมือทำเรือพระเท่านั้น โดยเฉพาะในปัจจุบันถือเอาฤกษ์สะดวกเป็นฤกษ์ดีในการเริ่มสร้างเรือพระซึ่งแตกต่างจากพื้นที่ที่มีการทำเรือพระในจังหวัดใกล้เคียง ส่วนรูปแบบวัสดุอุปกรณ์ในการทำเรือพระประกอบด้วย รูปทรงพญานาค รูปทรงครุฑ รูปทรงสุพรรณหงส์ ส่วนรูปแบบการตกแต่ง โดยทั่วไปมี 3 แบบ คือ งานเขียนภาพสี งานฉลุลายไม้และงานแกะสลัก คือ 1) งานเขียนภาพสี รูปภาพที่นำมาตกแต่งส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กับพุทธศาสนา 2) งานฉลุลายไม้ เรือพระส่วนใหญ่เป็นงานฉลุไม้ เพื่อทำลวดลายชั้นล่างสุดและลดหลั่นขนาดไม้ซ้อนเป็นลายต่าง ๆ บางลงไปเรื่อย ๆ เพราะไม้อัดยัดบางยังมีความอ่อนตัวฉลุลวดลายได้ง่าย 3) งานแกะสลักไม้ เทคนิคการแกะสลักไม้โดยใช้ไม้ขึ้นมาแกะสลักลวดลายออกเป็นชิ้น ๆ แล้วยึดประกบกับโครงเรือโดยเลือกไม้เนื้ออ่อนในพื้นที่ ส่วนวัสดุอุปกรณ์ในการทำเรือพระแบ่งเป็นส่วนโครงสร้างและงานตกแต่งคือ 1) โครงสร้างประกอบด้วยโครงรถยนต์ตั้งแต่ 4 ล้อขึ้นไป 2) วัสดุอุปกรณ์สำหรับทำบุษบก โดยมากจะใช้ไม้เนื้อแข็ง 3) วัสดุอุปกรณ์การตกแต่ง หากเป็นงานฉลุลายไม้หรืองานภาพจะใช้ไม้กระดานอัด ชั้นล่างที่ต้องการความแข็งแรงลดหลั่นความหนาของไม้เพื่อความสะดวกในการฉลุลายและความสวยงามโดยมากจะประกบการฉลุลายไม้ควรวางเกิน 3 ชั้น 4) สีที่ใช้ มีการใช้สีอะคริลิกและสีฝุ่น สำหรับพื้นที่กว้างต้องใช้เทคนิคการพ่น สีแอร์บรัช สีที่เลือกใช้คือ สีทอง สีแดง สีขาว สีน้ำเงิน สีเหลือง โดดเด่นแต่ไม่ฉูดฉาดจนเกินไป สื่อถึงความศรัทธาในพุทธศาสนาได้ดี 5) อุปกรณ์เครื่องมือช่าง ประกอบด้วยค้อน แม็กยิங் ตะปู เลื่อย เลื่อยจิ๊กซอร์ สว่าน สว่านแบบต่าง ๆ สว่านหน้าตรง เป็นต้น ส่วนศิลปะที่ปรากฏในการทำเรือพนมพระ ประกอบด้วย 1) ศิลปะลวดลายบนเรือพระ มีลายประจำยาม - ใช้กับส่วนหน้ากระดาน เช่น เสา เพดาน บุษบก ตัวเรือ ลายกระจังตาอ้อย - ใช้กับส่วนฐานของบุษบก หลังคาบุษบกลายกระจังพันปลา - ใช้กับส่วนหลังคาบุษบก ลายกระจังปฏิภาน - ใช้กับส่วนฐานของบุษบก ลายบัวคว่ำ บัวหงาย - ใช้กับส่วนฐานของบุษบก หลังคาบุษบก ลายกาบพรหมศร - ใช้กับเสาบุษบกทั้ง 4 ด้าน ช่วงต่อระหว่างฐานกับเสาบุษบก ลายกำปู - ใช้กับส่วนหน้ากระดาน เช่น เสา เพดาน บุษบก และตัวเรือ ลายดอกจันทน์ - ใช้กับบริเวณหลังคา เสา ฐาน หน้ากระดานของบุษบก ลายกนกน่องสิงห์ - ใช้กับส่วนหลังของนาค เสา หลังคาของบุษบก ลายพุ่มข้าวบิณฑ์ - ใช้กับฐานหลังคาบุษบก ลายรวงผึ้ง - ใช้กับคันทวยระหว่างเสากับหลังคาของบุษบก ลายค้ำควา - ใช้กับส่วนมุมของบุษบก ช่วงเสากับช่วงหลังคา ลายเครือเถาใช้กับหน้าซุ้มประตูของเรือพระ และหน้าจั่วของหลังคาบุษบก ลายเปลวเพลิง - ใช้กับการประดับหางนาค 2) ขั้นตอนการทำเรือพระ ประกอบด้วย การเตรียมงานนับแต่วันเข้าพรรษา ประชุมผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ได้ข้อสรุปจัดทำแบบร่าง จัดหาอุปกรณ์ เริ่มงานโครงสร้างเรือพระตกแต่งเรือพระและบุษบก ประกอบลวดลายเข้ากับตัวเรือพระและบุษบก ขึ้นโครงร่างประกอบส่วนประกอบต่าง ๆ งานช่างไฟที่จะประดับไฟตกแต่งเรือพระ งานตกแต่งผ้า เป็นงานของแม่บ้านชุมชนหรือผู้นำชุมชนฝ่ายหญิงมาช่วยกันผูกผ้าสีติดผ้าตกแต่งก่อนนำเรือพระออกไป ประมาณ 1 - 2 วัน ผ้าสีที่นำมาใช้ผูกประดับตกแต่งนั้นต้องเข้ากับสีสันของเรือพนมพระด้วย การใช้เรือลำเก่าปรับเปลี่ยนโครงสร้างหรือเปลี่ยนสีเรือพระเก่าเปลี่ยนรูปแบบโครงสร้างภายนอกแล้วใช้รถคันเดิม หรือเปลี่ยนสีตกแต่งเพิ่มเติมหรือบางวัดได้รับเรือเก่าของวัดอื่นที่นำมาบริจาค ก็ต้องมีการนำมาปรับปรุงตกแต่งดัดแปลงหรือเปลี่ยนสี

ผลการพัฒนากิจกรรมการอนุรักษ์และสืบสานภูมิปัญญาในการทำเรือพนมพระในจังหวัดสุราษฎร์ธานี

การพัฒนากิจกรรมการอนุรักษ์และสืบสานภูมิปัญญาในการทำเรือพนมพระในจังหวัดสุราษฎร์ธานี มีดังนี้ 1) กิจกรรมการทำเรือพนมพระในจังหวัดสุราษฎร์ธานี แบ่งออกเป็น 3 ลำดับขั้นตอน คือ 1.1) ขั้นต้น (เตรียมการ) ได้แก่ 1.1.1) เจ้าอาวาสจัดประชุมชาวบ้าน 1.1.2) ที่ประชุมสรุปว่าทำหรือไม่ทำ 1.1.3) ที่ประชุมสรุปว่าทำแบบใด 1.1.4) ที่ประชุมสรุปว่าทำกันเองหรือจ้าง 1.1.5) ที่ประชุมแต่งตั้งผู้รับผิดชอบงานแต่ละฝ่าย กำหนดขั้นตอนวิธีการพร้อมผู้รับผิดชอบ 1.1.6) ที่ประชุมสรุปงบประมาณได้มาอย่างไร 1.1.7) สิ่งที่ต้องเตรียม มีอะไรบ้าง 1.1.8) ประสานงานกับเครือข่ายคณะสงฆ์บ้านเมืองและเอกชนอย่างไร 1.1.9) วางแผนส่งเสริมและอนุรักษ์อย่างไร 1.1.10) จะสืบทอดกิจกรรมอย่างไร 1.2) ขั้นกลาง (ดำเนินการ) ได้แก่ 1.2.1) เตรียมอุปกรณ์ที่ใช้ทำ 1.2.2) ติดต่อประสานงานตามที่ได้รับมอบหมาย 1.2.3) แต่ละฝ่ายลงมือดำเนินการไปตามแผนที่ได้วางไว้ 1.2.4) ทันเวลาเป็นไปตามแผนที่กำหนด 1.2.5) ขนาดขนาดใหญ่ - เล็ก เรือพระบก - เรือพระน้ำ 1.2.6) ประเภทสวยงาม - ความคิด - สร้างสรรค์ 1.2.7) เตรียมคนสำหรับขบวนแห่ 1.2.8) การแต่งกาย - เสื้อผ้า - หน้า - ผ้ม 1.2.9) ป้ายอัตลักษณ์ที่กำหนดตามเกณฑ์มาตรฐาน 1.2.10) ติดต่อกับเครือข่ายคณะสงฆ์บ้านเมืองและเอกชนทุก ระยะ 1.2.11) กิจกรรมส่งเสริมและอนุรักษ์ไปพร้อมกัน 1.2.12) สืบทอดกิจกรรมไปพร้อมกันทุกขั้นตอนทุกกลุ่มวัย ไปตามปกติทุกวันอย่างกลมกลืนอย่างเป็นธรรมชาติ 1.3) ขั้นปลาย (สรุปผล) ได้แก่ 1.3.1) ได้เข้าร่วม 1.3.2) มีเรือพนมพระ 1.3.3) มีนางรำ 1.3.4) มีดนตรี 1.3.5) มีการเข้าร่วมริ้วขบวน 1.3.6) ร่วมสมโภช ณ ถนนริมน้ำสะพาน นริศ 1.3.7) บริการใส่บาตรพระ 100 วัด 1.3.8) บริการประพรมน้ำพระพุทธรณ์ 1.3.9) บริการสายมงคล 1.3.10) นำเรือพระส่งกลับวัดโดยสวัสดิภาพ 2) พัฒนากิจกรรมการสืบสานภูมิปัญญาในการทำเรือพนมพระใน จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีลำดับขั้นตอน 10 ประการ ได้แก่ 2.1) กำหนดนโยบายในการอนุรักษ์ให้ชัดเจนต่อเนื่อง 2.2) พัฒนาระบบการให้ความรู้และความเข้าใจที่ถูกต้องอย่างกว้างขวางและทั่วถึง 2.3) จัดให้มีระบบเครือข่าย สารสนเทศภูมิปัญญาพื้นบ้านการชักแห่เรือพระ 2.4) จัดให้มีการประกาศยกย่องเกียรติคุณแก่ผู้ที่มีผลงานเพื่อเป็นขวัญและกำลังใจ 2.5) ควรมีการถ่ายทอดความรู้เพื่อให้คนรุ่นหลังได้รับรู้ในทุกกระบวนการ 2.6) จัดเวทีสร้างโอกาสการเข้าถึงวัฒนธรรมที่หลากหลาย 2.7) ส่งเสริมให้มีการรวมกลุ่มและมีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทาง พัฒนาเพื่อการท่องเที่ยว 2.8) ประชาสัมพันธ์และปลูกจิตสำนึกให้ประชาชนในท้องถิ่นตระหนักถึงคุณค่า ความสำคัญของภูมิปัญญาพื้นบ้านการชักแห่เรือพระโดยผ่านการจัดกิจกรรมต่าง ๆ 2.9) พัฒนาความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์และปรับปรุงประเพณีชักแห่เรือพระให้เหมาะสมกับยุคสมัยและเกิดประโยชน์ในการดำรงชีวิต 2.10) ส่งเสริมสนับสนุนให้มีการสร้างเครือข่ายความร่วมมือและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภูมิปัญญาพื้นบ้านการชักแห่เรือพระกับชุมชนอื่น ๆ

ผลการส่งเสริมวัฒนธรรมการอนุรักษ์และสืบสานภูมิปัญญาในการทำเรือพนมพระบนฐานข้อมูลดิจิทัลออนไลน์ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี

การส่งเสริมวัฒนธรรมการอนุรักษ์และสืบสานภูมิปัญญาในการทำเรือพนมพระบนฐานข้อมูลดิจิทัลออนไลน์ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี มี 2 ส่วนได้แก่ 1) เครือข่ายอนุรักษ์และสืบสานภูมิปัญญาในการทำเรือพนมพระ จำแนกเป็น 3 กลุ่มได้แก่ 1.1) กลุ่มเครือข่ายคณะสงฆ์ จำนวน 112 วัด เป็นความโชคดีที่มีคณะสงฆ์ระดับภาคอยู่ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี รองลงมาคณะสงฆ์ระดับจังหวัด ระดับอำเภอ ระดับตำบลและระดับวัด ดังนั้น คณะสงฆ์ที่เป็นเครือข่ายแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ 1.1.1) เครือข่ายคณะสงฆ์ระดับวัดที่ส่งเรือพนมพระเข้าร่วมงาน จำนวน

112 วัดทั่วทั้งจังหวัด และ 1.1.2) เครือข่ายวัดที่เป็นกรณีศึกษา จำนวน 6 วัด ใน 3 อำเภอ ที่ได้รับรางวัลถ้วยพระราชทาน จากสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ประจำปี 2567 อีกทั้งเป็นเรือที่ได้นำไปจังหวัดอุบลราชธานี ในเทศกาลเข้าพรรษาในฐานะที่เป็นวัฒนธรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างภาค (พุทธวัฒนธรรม) ที่ได้ทำ MOU กันไว้ ประจำปี 1.2) กลุ่มเครือข่ายราชการ จำนวน 41 องค์กรได้แก่ 1. 2. 1) สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดสุราษฎร์ธานี 1.2.2) สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดสุราษฎร์ธานี 1.2.3) การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) สำนักงานสุราษฎร์ธานี 1.2.4) สำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี 1.2.5) สำนักการศึกษาศาสนาและวัฒนธรรม องค์การบริหารส่วนจังหวัดสุราษฎร์ธานี 1.2.6) อบท. ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี (เทศบาลตำบล เทศบาลนคร เทศบาลเมือง เทศบาลตำบล องค์การบริหารส่วนตำบล) จำนวน 36 หน่วยงาน และ 1.3) กลุ่มเครือข่ายเอกชน จำนวน 8 องค์กรคือ 1.3.1) บริษัท TOYOTA 1.3.2) โรงแรมที่ให้บริการนักท่องเที่ยว 1.3.3) ผู้ประกอบการธุรกิจรายย่อย - ร้านค้า - อาหาร 1.3.4) กลุ่มแม่บ้าน อบต. 1.3.5) สมาคมกำนันผู้ใหญ่บ้านจังหวัดสุราษฎร์ธานี 1.3.6) กลุ่มพลังสตรีสุราษฎร์ธานี 1.3.7) กลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุขหมู่บ้าน (อสม.) 1.3.8) กลุ่มผู้สูงอายุสุราษฎร์ธานี เป็นต้น 2) แพลตฟอร์มเครือข่ายการส่งเสริมวัดกรรมการอนุรักษ์และสืบสานภูมิปัญญาในการทำเรือพนมพระบนฐานข้อมูลดิจิทัลออนไลน์ในจังหวัดสุราษฎร์ธานีดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แพลตฟอร์มเครือข่ายการส่งเสริมวัดกรรมการอนุรักษ์และสืบสานภูมิปัญญาในการทำเรือพนมพระบนฐานข้อมูลดิจิทัลออนไลน์ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี

กลุ่มแพลตฟอร์มเครือข่าย	WWW./https://ลิงก์
วิทยาลัยสงฆ์สุราษฎร์ธานี มจร:	https://surat.mcu.ac.th/
วัดบุญบันเทิง:	http://84010029.webwat.in.th/
สำนักการศึกษาศาสนาและวัฒนธรรม องค์การบริหารส่วนจังหวัดสุราษฎร์ธานี:	https://www.suratpao.go.th/frontpage
สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดสุราษฎร์ธานี:	https://suratthani.m-culture.go.th/th
สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดสุราษฎร์ธานี:	https://sni.onab.go.th/
การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) สำนักงานสุราษฎร์ธานี:	https://thai.tourismthailand.org/Destinations/Provinces/สุราษฎร์ธานี/354
สำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี:	https://culture.sru.ac.th/
พระสังฆาธิการ ภาค 16	https://sanghatikan.com/monk_pro.php?P=ภาค16#google_vignette
พระสังฆาธิการ จังหวัดสุราษฎร์ธานี	https://sanghatikan.com/monk_pro.php?P=ภาค16&PR=สุราษฎร์ธานี
วัดท่าไทร ท่านทองใหม่ กาญจนดิษฐ์ สฎ.	https://www.watthasai.com/
ที่ว่าการอำเภอเมืองสุราษฎร์ธานี	https://www.muangsurat.go.th/
ที่ทำการปกครองอำเภอบ้านนาสาร	https://bannasan.go.th/
ที่ว่าการ อำเภอกาญจนดิษฐ์	https://www.oic.go.th/INFOCENTER37/3714/#

ตารางที่ 1 แพลตฟอร์มเครือข่ายการส่งเสริมวัฒนธรรมการอนุรักษ์และสืบสานภูมิปัญญาในการทำเรือพนมพระบนฐานข้อมูลดิจิทัลออนไลน์ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี (ต่อ)

กลุ่มแพลตฟอร์มเครือข่าย	WWW./https://ลิงก์
องค์กรสตรีจังหวัดสุราษฎร์ธานี	https://www.suratthani.go.th/home/17-news-announcement/executive-news/979-2022-03-08-09-21-20.html
เทศบาลนครสุราษฎร์ธานี	https://www.suratcity.go.th/web/index.php/th/
สมาคมกำนันผู้ใหญ่บ้านจังหวัดสุราษฎร์ธานี	https://dopa-surat.go.th/
จังหวัดอุบลราชธานีร่วมกับจังหวัดสุราษฎร์ธานีและวิทยาลัยสงฆ์สุราษฎร์ธานี (MOU) :	https://ubon.go.th/2565/

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยสามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

ภูมิปัญญาที่ปรากฏในการทำเรือพนมพระในจังหวัดสุราษฎร์ธานี มีอยู่ 4 ประเด็น ได้แก่ 1) ความเชื่อในการทำเรือพระบกประกอบด้วย 2) ความเชื่อเกี่ยวกับพุทธศาสนา 3) ความเชื่อเกี่ยวกับสิ่งเหนือธรรมชาติ 4) ความเชื่อเกี่ยวกับครุช่าง ส่วนรูปแบบวัสดุอุปกรณ์ในการทำเรือพระประกอบด้วย 1) รูปทรงพญานาค 2) รูปทรงครุฑ 3) รูปทรงสุพรรณหงส์ ด้านรูปแบบการตกแต่งประกอบด้วย 1) งานเขียนภาพสี 2) งานฉลุลายไม้ 3) งานแกะสลักไม้ ส่วนวัสดุอุปกรณ์ในการทำเรือพระบกประกอบด้วย 1) โครงรถยนต์ 2) วัสดุอุปกรณ์สำหรับทำบุษบก 3) วัสดุอุปกรณ์การตกแต่ง 4) สีที่ใช้มีการใช้สีอะคริลิกและสีฝุ่น 5) อุปกรณ์เครื่องมือช่าง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า บรรพชนของชาวไทยโดยเฉพาะชาวสุราษฎร์ธานียอมรับนับถือพระพุทธศาสนาเป็นพื้นฐานในการดำเนินชีวิต จึงได้นำคติความเชื่อทางพระพุทธศาสนาเป็นแบบแผนในการสร้างสรรค์ประเพณีวัฒนธรรมอันดีงามเกี่ยวกับการทำเรือพนมพระอันวิจิตรสวยงามตระการตา ดังปรากฏในบุญพิธีประเพณีชักพระทอดผ้าป่าแข่งเรือยาว มีความประติมากรรมประดอยด้วยรูปทรงต่าง ๆ มีรูปทรงพญานาคบ้างรูปทรงครุฑบ้าง รูปทรงสุพรรณหงส์บ้าง เป็นต้น มีการตกแต่งด้วยฝีมือของนายช่างอันวิจิตรการตา ด้วยงานเขียนภาพสีบ้าง งานฉลุลายไม้บ้าง งานแกะสลักไม้บ้าง เป็นต้น ด้วยวัสดุอุปกรณ์ในท้องถิ่นที่หาง่ายราคาไม่แพงใช้ความคิดของช่างอย่างสร้างสรรค์ในการทำเรือพระบก มีโครงรถยนต์ วัสดุอุปกรณ์สำหรับทำบุษบก วัสดุอุปกรณ์การตกแต่ง สีที่ใช้มีการใช้สีอะคริลิกและสีฝุ่น อุปกรณ์เครื่องมือช่าง เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พยงค์ พรหมชาติ ที่กล่าวว่า “งานทัศนศิลป์ที่ปรากฏในเรือพระคืองานจิตรกรรม ประติมากรรมและสถาปัตยกรรม จิตรกรรมไทยแบบประยุกต์เกี่ยวกับศาสนาเป็นลักษณะการเขียนรูปพระพุทธรูป รูปเทวดา รูปสัตว์หิมพานต์ ประติมากรรมพระลากซึ่งเป็นฝีมือสกุลช่างนครศรีธรรมราช ประติมากรรมประดับตกแต่งคือรูปทรงพญานาค พญาหงส์ และพญาครุฑ ประดับตกแต่งและปกปิดด้วยรูปทรงลวดลายกนกสามตัว ลายกระจังตาอ้อย ลายกระจังใบเทศ สถาปัตยกรรมแบบบุษบกคือเรือนยอด ชุ่มเรือนแก้วฐานปัทม บันไดทิพย์ เรือนม้า เรือ คาน เสา กำแพงแก้ว รอด และदानปู วัสดุที่ใช้หาได้ท้องถิ่น เช่น ไม้ ผลไม้ ทราย ปูนขาว ปูนน้ำอ้อย เกลววัลย์ และวัสดุที่หาได้จากท้องตลาดทั่วไป เช่น กาวหนังกวาย กาวลาเท็กซ์ ไฟเบอร์กลาส กระดาษ เป็นต้น” (พยงค์ พรหมชาติ, 2549) และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของสมเกียรติ ภูมิศิริไพบูลย์ ที่กล่าว

ว่า “การทำเรือพนมพระขึ้นเพื่อรักษาประเพณี รูปทรง ลวดลาย สีสนและวัสดุที่หาได้ง่ายไม่พิถีพิถัน ช่วงล่างของเรือพนมพระ ใช้ไม้ 2 ท่อนเป็นที่รองรับบุษบกและได้พัฒนามาเป็นใช้ล้อไม้และปัจจุบันเป็นโครงรถยนต์ ส่วนรูปทรงของลำเรือ “แม่เรือ” ทำเป็นสี่เหลี่ยมใช้ไม้ไผ่สานเป็นลวดลายทำเป็นแผงปิดทั้ง 4 ด้าน ส่วนบุษบก วางตรงกลางลำเรือ ตกแต่งด้วยกระดาศีเงินสีทองตอกลาย ประดับด้วยผ้า幔และลูกปัด ” (สมเกียรติ ภูมิศิริไพบูลย์, 2541) ส่วนประเด็นศิลปะที่ปรากฏในการทำเรือพนมพระ ประกอบด้วยศิลปะลวดลายบนเรือพระมีลายประจำยาม - ใช้กับส่วนหน้ากระดาน เช่น เส้า เพดาน บุษบก ตัวเรือ ลายกระจังตาอ้อย - ใช้กับส่วนฐานของบุษบก หลังคาบุษบก ลายกระจังพันปลา - ใช้กับส่วนหลังคาบุษบก ลายกระจังปฏิภาณ - ใช้กับส่วนฐานของบุษบก ลายบัวคว่ำบัวหงาย - ใช้กับส่วนฐานของบุษบก หลังคาบุษบก ลายกาบพรหมศร - ใช้กับเส้าบุษบกทั้ง 4 ด้าน ช่วงต่อระหว่างฐานกับเส้าบุษบก ลายกำมปู - ใช้กับส่วนหน้ากระดาน เช่น เส้า เพดาน บุษบก และตัวเรือ ลายดอกจันทน์ - ใช้กับบริเวณหลังคา เส้า ฐาน หน้ากระดานของบุษบก ลายกนกน่องสิงห์ - ใช้กับส่วนหลังของนาค เส้า หลังคาของบุษบก ลายพุ่มข้าวบิณฑ์ - ใช้กับฐานหลังคาบุษบก ลายรวงผึ้ง - ใช้กับคันทวยระหว่างเส้ากับหลังคาของบุษบก ลายค้ำคาว - ใช้กับส่วนมุมของบุษบก ช่วงเส้ากับช่วงหลังคา ลายเครือเถา - ใช้กับหน้าซุ้มประตูของเรือพระ และหน้าจั่วของหลังคาบุษบก ลายเปลวเพลิง - ใช้กับการประดับหางนาค ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ในการทำเรือพนมพระต้องประกอบด้วยศิลปะลวดลายบนเรือพระดังกล่าวแล้วเพื่อความสวยงามเด่นสง่าของเรือตามแนวความคิดของนายช่างซึ่งมีคติความเชื่อตามแนวพระพุทธศาสนา เช่น ลายประจำยาม ที่เส้า เพดาน บุษบก ตัวเรือ ลายกระจังตาอ้อยที่ส่วนฐานของบุษบก หลังคาบุษบก ลายกระจังพันปลาที่หลังคาบุษบก ลายกระจังปฏิภาณที่ฐานของบุษบก ลายบัวคว่ำ บัวหงายที่ฐานของบุษบก หลังคาบุษบก ลายกาบพรหมศรที่เส้าบุษบก ลายกำมปู ลายดอกจันทน์ ลายกนกน่องสิงห์ ลายพุ่มข้าวบิณฑ์ ลายรวงผึ้ง ลายค้ำคาว ลายเครือเถา ลายเปลวเพลิง เป็นต้น สอดคล้องกับบทสัมภาษณ์ของช่างทำเรือพนมพระ ทั้ง 6 คน (6 วัด) เรื่อง “ศิลปะลวดลายบนเรือพระ” ที่กล่าวไปในทิศทางที่สอดคล้องกันว่า “...ศิลปะที่ปรากฏในการทำเรือพนมพระ ช่างทำเรือพระจะใช้ลวดลายไทยมาตรฐานโดยใช้แม่แบบจากลายกนก 3 ตัว ผูกลายใช้ในส่วนต่าง ๆ ของเรือพระ ลวดลายกนกลายไทยที่นำมาใช้ประดับตกแต่งเรือพระ ได้แก่ ลายประจำยาม ลายกระจังตาอ้อย ลายกระจังพันปลา ลายกระจังปฏิภาณ ลายบัวคว่ำบัวหงาย ลายกาบพรหมศร ลายกระจังรวน ลายกำมปู ลายดอกจันทน์ ลายน่องสิงห์ ลายพุ่มข้าวบิณฑ์ ลายเทพประนม ลายรวงผึ้ง ลายค้ำคาว ลายเครือเถา ลายเปลวเพลิง เป็นต้น ลายส่วนใหญ่เป็นลายที่ช่างท้องถิ่นดูแบบอย่างจากงานศิลปะภายในวัด ชุมประตู่ หน้าต่าง พระอุโบสถ หอระฆัง เป็นต้น ซึ่งขึ้นอยู่กับช่างว่าจะนำมาประยุกต์ใช้กับส่วนใดของเรือพระ ซึ่งลายไทยเหล่านี้นิยมใช้ประดับส่วนต่าง ๆ ของเรือพระบก...” ยังสอดคล้องกับแนวคิดของ สุธิวงศ์ พงศ์ไพบูลย์ ที่กล่าวว่า “นมพระหรือบุษบก นับเป็นส่วนสำคัญที่สุดของเรือพระ จะมีการประดิษฐ์ประดอยกันอย่างสุดฝีมือ หลังคาบุษบกนิยมทำเป็นรูปจตุรมุข หรือทำเป็นจตุรมุขซ้อน รูปทรงชะลูด งามสง่าสะดุดตาตกแต่งด้วยหางหงส์ ช่อฟ้า ใบระกา ลายกระจัง ฐานพระ บัวปลายเส้า คันทวย เป็นต้น เส้าบุษบก มีลายแทงหยวกหรือใช้กระดาศีและลวดลายปิดอย่างประณีตงดงามทุกส่วน ยอดของบุษบกจะลักษณะเรียวยาวชะลูดสมส่วน ปลายสุดมักใช้ลูกแก้วฝังไว้เมื่อต้องแสงแดดจะทอแสงงามระยิบ จากปลายยอดบุษบกจะมีธงราวทำด้วยผ้าหลากสี ผูกห้อยโยงไปยังส่วนต่าง ๆ ของประทุนหัวและท้ายเรือ นอกจากเพื่อความสวยงามแล้วยังช่วยพยุงให้บุษบกทรงตัวอยู่ได้อย่างมั่นคง” (สุธิวงศ์ พงศ์ไพบูลย์, 2529)

การพัฒนากิจกรรมการอนุรักษ์และสืบสานภูมิปัญญาในการทำเรือพนมพระในจังหวัดสุราษฎร์ธานี ประกอบด้วย การเตรียมงาน ประชุมผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง จนได้ข้อสรุปจัดทำแบบร่าง แล้ว จัดหาอุปกรณ์ จากนั้นก็เริ่มงานโครงสร้างเรือพระ ตกแต่งเรือพระและบุษบกให้มีลวดลายเข้ากับตัวเรือพระและบุษบก แล้วขึ้นโครงร่าง ประกอบส่วนประกอบต่าง ๆ จนแล้วเสร็จ หลังจากนั้นก็เป็นงานช่างไฟที่จะประดับไฟตกแต่งเรือพระ ตกแต่งผูกผ้าเป็นงานของแม่บ้านชุมชนหรือผู้นำชุมชนฝ่ายหญิงมาช่วยกันผูกผ้าสั้ดผ้าตกแต่งก่อนนำเรือพระออกไป ผ้าสีที่นำมาใช้ผูกประดับตกแต่งนั้นต้องเข้ากับสีสันของเรือพนมพระด้วย ถ้าใช้เรือลำเก่าปรับเปลี่ยนโครงสร้างหรือเปลี่ยนสีเรือพระเก่า ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า การทำเรือพนมพระเป็นกิจกรรมขนาดใหญ่ต้องใช้ความร่วมมือจากพระสงฆ์ภายในวัดชาวบ้านพ่อค้าข้าราชการในท้องถิ่นร่วมกันคิดร่วมกันทำสร้างสรรค์ เริ่มตั้งแต่จัดประชุมระดมความคิดเห็นแบ่งหน้าที่กันรับผิดชอบช่วยกันประสานความร่วมมือจากสมาชิกทุกฝ่าย สอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ของเจ้าอาวาสทั้ง 8 รูป เรื่อง “ขั้นตอนการดำเนินการทำเรือพระ” ที่กล่าวไปในทิศทางที่สอดคล้องกันว่า “...พัฒนาการการทำเรือพนมพระ มีลำดับขั้นตอนวิวัฒนาการของการสร้างเรือพนมพระของจังหวัดสุราษฎร์ธานี ตั้งแต่ขั้นต้น (เตรียมการ) ขั้นกลาง (ดำเนินการ) และขั้นปลาย (สรุปผล) ได้แก่ ขั้นต้น (เตรียมการ) ขั้นกลาง (ดำเนินการ) ขั้นปลาย (สรุปผล) ...”

การส่งเสริมวัฒนธรรมการอนุรักษ์และสืบสานภูมิปัญญาในการทำเรือพนมพระบนฐานข้อมูลดิจิทัลออนไลน์ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี มี 2 ส่วนได้แก่ 1. เครือข่ายอนุรักษ์และสืบสานภูมิปัญญาในการทำเรือพนมพระ จำแนกเป็น 3 กลุ่มได้แก่ 1) กลุ่มเครือข่ายคณะสงฆ์ จำนวน 112 วัด แบ่งออกเป็น 2 กลุ่มคือ 1) เครือข่ายคณะสงฆ์ระดับวัดที่ส่งเรือพนมพระเข้าร่วมงาน จำนวน 112 วัดทั่วทั้งจังหวัดและ 2 เครือข่ายวัดที่เป็นกรณีศึกษา จำนวน 6 วัด ใน 3 อำเภอ ที่ได้รับรางวัลถ้วยพระราชทาน จากสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ประจำปี 2567 อีกทั้งเป็นเรือที่ได้นำไปจังหวัดอุบลราชธานี ในเทศกาลเข้าพรรษาในฐานะที่เป็นวัฒนธรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างภาค (ทูตวัฒนธรรม) ที่ได้ทำ MOU กันไว้ ประจำปี 2) กลุ่มเครือข่ายราชการ จำนวน 41 องค์กร ได้แก่ 1) สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดสุราษฎร์ธานี 2) สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดสุราษฎร์ธานี 3) การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) สำนักงานสุราษฎร์ธานี 4) สำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี 5) สำนักการศึกษาศาสนาและวัฒนธรรม องค์การบริหารส่วนจังหวัดสุราษฎร์ธานี 6) อปท. ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี (เทศบาลตำบล เทศบาลนคร เทศบาลเมือง เทศบาลตำบล องค์การบริหารส่วนตำบล) จำนวน 36 หน่วยงาน และ 3) กลุ่มเครือข่ายเอกชน จำนวน 8 องค์กร คือ 1) บริษัท TOYOTA 2) โรงแรมที่ให้บริการนักท่องเที่ยว 3) ผู้ประกอบการธุรกิจรายย่อย - ร้านค้า - อาหาร 4) กลุ่มแม่บ้าน อบต. 5) สมาคมกำนันผู้ใหญ่บ้านจังหวัดสุราษฎร์ธานี 6) กลุ่มพลังสตรีสุราษฎร์ธานี 7) กลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุขหมู่บ้าน (อสม.) 8) กลุ่มผู้สูงอายุสุราษฎร์ธานี เป็นต้น สอดคล้องกับผลการวิจัยของ วิจิตรา อุดมมณีนธ์ และคณะ พบว่า กระบวนการมีส่วนร่วมในการสืบทอดทอดภูมิปัญญาเรือพระของชุมชนบ้านเขาแก้วที่มีมาตั้งแต่ก่อน พ.ศ. 2484 เกิดจากคนในชุมชนร่วมกันคิดร่วมกันทำ เริ่มจากการประชุมครั้งแรกช่วงก่อนเข้าพรรษาโดยเจ้าอาวาสเป็นผู้นำหมาย คณะช่าง พระสงฆ์ ชาวบ้านและผู้นำชุมชน ร่วมกันปรึกษาหารือถึงการคิดทำเรือพนมพระรูปแบบเรือพนมพระ เงินทุน ตลอดจนพุดคุยถึงปัญหาที่เกิดขึ้นปีก่อน บทความยังกล่าวถึงความสำคัญในการทำเรือที่มีต่อชุมชน เพราะเรือพนมพระเป็นจุดรวมพล เมื่อมีปัญหาจำนวนช่างไม่เพียงพอ ผู้ใหญ่บ้านจะคอยประชาสัมพันธ์ผ่านเสียงตามสายว่าขณะนี้ขาดช่างอะไร ชาวบ้านที่พอมีฝีมือด้านนั้นจะเข้ามาช่วย คนที่ไม่รู้จักกันก็

มาพบปะกันในงานช่วยทำเรือพนมพระ เป็นการสร้างความสามัคคีในชุมชน มีช่วงหนึ่งที่ชุมชนเคยหยุดทำเรือพนมพระ ทำให้ปฏิสัมพันธ์ของคนในชุมชนลดลง เด็กในชุมชนเริ่มไม่รู้จักประเพณีชักพระ ชุมชนบ้านเขาแก้วจึงกลับมาส่งเสริมการทำเรือพนมพระ และถ่ายทอดความรู้ในเรื่องการทำเรือพระ โดยความมีน้ำใจของช่างรุ่นเก่าที่เปิดใจให้เด็กรุ่นใหม่ได้ศึกษา ฝึกฝนฝีมือและจะได้เป็นช่างสืบทอดภูมิปัญญาเรือพนมพระให้อยู่คู่ชุมชนบ้านเขาแก้วซึ่งแสดงให้เห็นถึงเครือข่ายอนุรักษ์และสืบสานภูมิปัญญาในการทำเรือพนมพระอย่างสมบูรณ์แบบ (วิจิตรา อุดมมณี และคณะ, 2555) สอดคล้องกับงานวิจัยของ รัฐศาสตร์ สุขสวัสดิ์ พบว่า ยังมีแนวทางการดึงภูมิปัญญาในประเพณีชักพระเข้าสู่กระบวนการศึกษาในระบบได้แก่ การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาชาวบ้านเรื่องประเพณีลากพระ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านบางदान สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสงขลา โดยตั้งความมุ่งหมายไว้คือ ศึกษาข้อมูลพื้นฐานสำหรับการพัฒนา สร้าง ทดลองและประเมินผลการทดลองใช้หลักสูตรท้องถิ่นเพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาชาวบ้านเรื่อง ประเพณีลากพระสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านบางदान สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสงขลา เขต 1 ผลการศึกษา พบว่า “ชาวบ้านมีความสนใจ โดยเฉพาะการนำปราชญ์ที่มีความรู้ ความสามารถ ในเรื่องประเพณีลากพระมาถ่ายทอดให้กับนักเรียน ปราชญ์ชาวบ้านเองมีความยินดี เห็นด้วยที่โรงเรียนและชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ร่วมกันได้มากขึ้น ฝึกให้นักเรียนตระหนักและเห็นคุณค่าในศิลปวัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่นของตนเอง เกิดความภาคภูมิใจในท้องถิ่นตนเอง (รัฐศาสตร์ สุขสวัสดิ์, 2550) และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ อังกุล สมคะเนย์ พบว่า การทำเทียนมีการเน้นการอบรมเรื่องคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต กริยามารยาท รวมถึงการฝึกให้เป็นคนมีจิตสำนึกสาธารณะ ประหยัดมัธยัสถ์ และรู้จักประมาณตน การทำเทียนส่วนใหญ่เป็นแรงงานคนในชุมชน พระเณรในวัดช่วยทำด้วยความสมัครใจ ไม่มีค่าตอบแทนใด ๆ มีการวางแผนงบประมาณโดยการนำข้อมูลเก่าเป็นฐานเพื่อพิจารณาการวางแผนในการทำเทียนจากงบประมาณที่มีในนั้น มีการคำนวณปริมาณวัสดุอุปกรณ์เครื่องมือ ค่าแรงงาน ซึ่งอยู่ภายใต้หลักความพอประมาณ แรงงานได้รับค่าแรงที่เหมาะสม มีการค้นหาวิธีการผลิต หรือวัสดุอุปกรณ์ขึ้นมาใช้เองเพื่อเป็นการลดต้นทุนการผลิตและพบว่าในปัจจุบันมีศูนย์การเรียนรู้เทียนพรรษาศรีประดู่ ซึ่งได้รับการรับรองจากกระทรวงศึกษา โดยถือเป็นการเรียนรู้ตามอัธยาศัย มีโครงการรับสมัครอาสาสมัครเยาวชนเพื่อสืบสานศิลปวัฒนธรรมการทำเทียน มีหลักสูตรภูมิปัญญาท้องถิ่นทางด้านการทำเทียนพรรษา โดยให้จัดการเรียนการสอนในโรงเรียนในจังหวัดอุบลราชธานี ได้แก่ โรงเรียนบาลีสาธิตศึกษา สังกัดจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย จังหวัดอุบลราชธานี (อังกุล สมคะเนย์, 2553) ซึ่งแสดงให้เห็นถึงแนวทางในการสร้างเครือข่ายและการอนุรักษ์ประเพณีท้องถิ่นเช่นเดียวกัน และ 2) แพลตฟอร์มเครือข่ายการส่งเสริมวัดกรรมการอนุรักษ์และสืบสานภูมิปัญญาในการทำเรือพนมพระบนฐานข้อมูลดิจิทัลออนไลน์ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี

องค์ความรู้ใหม่

จากผลการวิจัยเรื่องนี้ จากผลการวิเคราะห์สังเคราะห์และตีความได้องค์ความรู้ใหม่เป็น “ก้อยโมเดล - KOI: MODEL” อธิบายได้ว่า

K: Knowledge; **O:** Organization; **I:** Innovation อธิบายได้ว่า K: Knowledge คือ 1) ภูมิปัญญาและศิลปะที่ปรากฏในการทำเรือพนมพระ 2) พัฒนาการของการทำเรือพนมพระ 3) กิจกรรมการอนุรักษ์และสืบสานภูมิปัญญาในการทำเรือพนมพระ 4) เครือข่ายการอนุรักษ์และแพลตฟอร์มเครือข่ายการอนุรักษ์

O: Organization องค์การ 3 องค์ คือ องค์การคณะสงฆ์จังหวัดสุราษฎร์ธานี หน่วยงานราชการ และเอกชน

I: Innovation นวัตกรรม คือ นวัตกรรมกระบวนการ นวัตกรรมผลิตภัณฑ์ และนวัตกรรมระบบบริการ

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องนี้สรุปได้ว่า ภูมิปัญญาและพัฒนากิจการการทำเรือพนมพระที่ปรากฏได้แก่ ความเชื่อ รูปแบบวัสดุอุปกรณ์ในการทำ รูปแบบการตกแต่งและวัสดุอุปกรณ์ในการทำ การพัฒนากิจการอนุรักษ์และสืบสานภูมิปัญญาในการทำเรือพนมพระ คือ ใกล้เคียงงานจะเริ่มเตรียมงานนับแต่วันเข้าพรรษา จากนั้นจัดทำแบบร่างจัดหาอุปกรณ์และโครงสร้างเพื่อนำไปสู่เริ่มงานโครงสร้างเรือพนมพระโดยการขึ้นโครงเหล็กจากนั้นตกแต่งเรือและบุษบก รวมถึงประกอบส่วนต่าง ๆ เก็บสี ประดับไฟ ตกแต่งเรือและหลังจากนั้นจะเป็นงานตกแต่งผ้าและการส่งเสริมนวัตกรรมอนุรักษ์และสืบสานภูมิปัญญาในการทำเรือพนมพระบนฐานข้อมูลดิจิทัลออนไลน์ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยการส่งเสริมนวัตกรรมสำคัญเพื่อเกิดการอนุรักษ์ควรจัดให้มีระบบเครือข่ายสารสนเทศภูมิปัญญาพื้นบ้าน การชักแห่เรือพนมพระและการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์และปรับปรุงประเพณีให้เหมาะสมกับยุคสมัยและมีประโยชน์ในการดำรงชีวิต มีเครือข่ายการอนุรักษ์และแพลตฟอร์ม ประกอบด้วย เครือข่ายคณะสงฆ์จังหวัดสุราษฎร์ธานี จำนวน 112 วัด เครือข่ายราชการ จำนวน 41 องค์การ และ เครือข่ายเอกชน จำนวน 7 กลุ่ม จึงมีข้อเสนอแนะดังนี้ สมควรบรรจุไว้ในแผนส่งเสริมสนับสนุนประเพณีวัฒนธรรมอันดีงามของท้องถิ่นให้สอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาลและเอกชนโดยเฉพาะประเพณีวัฒนธรรมการลากพระอันเป็นกิจกรรมเกี่ยวข้องกับวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ภาครัฐควรกำหนดประเพณีสำคัญของชาติในรอบ 12 เดือน เพื่อจัดงบประมาณสนับสนุนในแผนงานการท่องเที่ยวไทยเผยแพร่ออกไปทั่วโลก ต้อนรับนักท่องเที่ยวเข้ามามีส่วนร่วมกิจกรรมตลอดความสวยงามของเรือพระลากและคณะสงฆ์ควรนำผลการวิจัยไปใช้กับหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) กับพันธกิจ 8 ด้าน โดยเฉพาะด้านที่ 1 และ 8 (ศีลธรรมและวัฒนธรรม+สามัคคี) ใส่ไว้ในแผนพัฒนาเน้นภูมิปัญญาประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่นตลอดถึงส่งเสริมให้พุทธบริษัทเข้ามามีส่วนร่วมเป็นการสร้างความสมัครสมานสามัคคีกลมเกลียวของประชาชนในท้องถิ่น รวมถึงภาครัฐเป็นหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงต้องส่งเสริมประเพณีลากพระปักษ์ใต้ด้วยการใส่ไว้ในแผนพัฒนาประจำปีงบประมาณ มหาวิทยาลัยหรือสถาบันอุดมศึกษาเป็นองค์กรที่มีบทบาทหน้าที่หรือพันธกิจตามพระราชบัญญัติของแต่ละสถาบัน ตลอดจนภาคเอกชนก็ต้องมีการหน้าที่ช่วยสนับสนุนส่งเสริมศิลปประเพณีวัฒนธรรมอันดีงามของท้องถิ่น ทั้งของภาครัฐและภาคคณะสงฆ์เพื่อให้ทั้งสถาบันชาติศาสนาและพระมหากษัตริย์อยู่คู่แผ่นดินไทยด้วยการเป็นผู้มีวัฒนธรรมประเพณีอันดีงาม

เอกสารอ้างอิง

กองวรรณคดีและประวัติศาสตร์กรมศิลปากร. (2536). ประเพณีชักพระหรือลากพระ. กรุงเทพมหานคร: กรมศิลปากร.

- เจริญ พรหมวังชา. (2559). การอนุรักษ์และสืบสานประเพณีกำฟ้าของชาวไทยพวน บ้านฝายมูล อำเภอน้ำขุ่น จังหวัดน่าน. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการศิลปะและวัฒนธรรม. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ธวัชชัย กลุณรา. (2555). การมีส่วนร่วมของชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการอนุรักษ์และส่งเสริม วัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษานอกระบบ. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ประเพณีไทยดอทคอม. (2566). ประเพณีท้องถิ่นใต้-ลากพระหรือชักพระ. เรียกใช้เมื่อ 1 พฤศจิกายน 2566 จาก <http://www.openbase.in.th/node/7373>
- พยงค์ พรหมชาติ. (2549). ศึกษาทัศนศิลป์และความเชื่อที่ปรากฏในเรื่องพระเมืองนครศรีธรรมราช. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาไทยคดีศึกษา. มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- พระมหาสุชาติ พงศ์ ชูจิตต์. (2561). บทบาทของพระสงฆ์ต่อการมีส่วนร่วมในการสงวนรักษาประเพณีชักพระจังหวัดสุราษฎร์ธานี. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารงานวัฒนธรรม. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับบาลี. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- รัฐศาสตร์ สุขสวัสดิ์. (2550). การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาชาวบ้าน เรื่อง ประเพณีลากพระ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านบางตาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสงขลา เขต 5. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาหลักสูตรและการสอน. มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- วิจิตรา อุดมมณี และคณะ. (2555). กระบวนการมีส่วนร่วมในการสืบทอดภูมิปัญญาชาวบ้านแห่งเรือพระชุมชน บ้านเขาแก้ว จังหวัดสงขลา. วารสารศิลปศาสตร์, 4(2), 54-61.
- สมเกียรติ ภูมิศิริไพบูลย์. (2541). ศึกษาการทำเรือพระในจังหวัดสงขลา. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาไทยคดีศึกษา. มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- สุธิวงศ์ พงศ์ไพบูลย์. (2529). นาค: ในวัฒนธรรมภาคใต้ ในสารานุกรมวัฒนธรรมภาคใต้ พ.ศ. 2529. สงขลา: สถาบันทักษิณคดีศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- อังกูล สมคะเนย์. (2553). รูปแบบการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นการทำเทียนพรรษาจังหวัดอุบลราชธานี. ใน ดุษฎีนิพนธ์ศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.

แพะปลายคลอง: แนวทางการส่งเสริมอาชีพการเลี้ยงแพะของเกษตรกรรายย่อย

กรณีศึกษา: ชุมชนบ้านปลายคลอง หมู่ที่ 6 ตำบลเชียรเขา

อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดนครศรีธรรมราช*

PLAI KLONG GOAT: GUIDELINES FOR PROMOTING GOAT FARMING CAREERS OF
SMALL FARMERS A CASE STUDY: BAN PLAI KLONG COMMUNITY MOO.6
CHAIKHAO SUB-DISTRICT, CHIANYAI DISTRICT, NAKHON SI THAMMARAT
PROVINCE THAILAND

ณัฏพงศ์ โปณทอง¹, จิตติมา ดำรงวัฒนะ^{1*}, เตโช แขน้ำแก้ว¹, อุดมศักดิ์ เดโชชัย¹,
พระครูนิติธรรมบัณฑิต (สุริยา คงคาไหว)², พระครูปลัดสาโรจน์ แซ่อู², พระมหาจบุญศักดิ์ ชูยงค์²,
พระมหาวิเศษ มั่งคั่ง³, พระครูพรหมเขตคนารักษ์ (ชัยสิทธิ์ เรืองรอด)⁴, เสรี ปานทน², นรา บรรลิตกุล³, ทศพร กาญจนภมรพัฒน์⁵
Thapawut Chodchaey¹, Jittima Damrongwattana^{1*}, Daycho Khaenumkaew¹, Udomsak Dechochai¹,
Phrakru Nitithambundhit (Suriya Kongkawai)², Phrakrupalad Sarote Saeou², Phramaha Charoonsak Chooyong²,
Phramaha wiset Mangkhang³, Phrakruphromkhetkanarak (Chaiyasit Ruangrod)⁴, Seree Phanton², Nara Bunlikitul³, Todsapom Kanchanapamornpat⁵

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช นครศรีธรรมราช ประเทศไทย¹

Nakhon Si Thammarat Rajabhat University, Nakhon Si Thammarat, Thailand¹

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช นครศรีธรรมราช ประเทศไทย²

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Nakhon Si Thammarat Campus, Nakhon Si Thammarat, Thailand²

วิทยาลัยสงฆ์จันทร์บุรี จันทบุรี ประเทศไทย³

Chanthaburi Buddhist College, Chanthaburi, Thailand³

โรงเรียนพระปริยัติสามัคคีวัดสระเรียง นครศรีธรรมราช ประเทศไทย⁴

Wat Srariang Buddhist Secondary School, Nakhon Si Thammarat, Thailand⁴

นักวิชาการอิสระ นครศรีธรรมราช ประเทศไทย⁵

Independent Academic, Nakhon Si Thammarat, Thailand⁵

*Corresponding author E-mail: jittima_dam@nstru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา วิธีการเลี้ยงแพะ สภาพปัญหาการเลี้ยงแพะ และแนวทางส่งเสริมการเลี้ยงแพะของเกษตรกรรายย่อย ชุมชนบ้านปลายคลอง หมู่ที่ 6 ตำบลเชียรเขา อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ 1) เกษตรกรผู้เลี้ยงแพะ จำนวน 2 คน และ 2) ผู้สนับสนุนและส่งเสริมเกษตรกรผู้เลี้ยงแพะ จำนวน 6 คน เครื่องมือวิจัย ได้แก่ 1) แบบสัมภาษณ์ 2) แบบบันทึกเสียงและบันทึกภาพ 3) การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม การเก็บรวบรวมข้อมูลจากงานวิจัยและ

สื่ออิเล็กทรอนิกส์ และเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า วิธีการเลี้ยงแพะ มี 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ขั้นตอนการปฏิบัติในแต่ละวัน จะต้องทำความสะอาดคอกทุกเช้าและควรสังเกตอาการของแพะ 2) การดูแลพ่อแม่พันธุ์ จะต้องขังพ่อพันธุ์แยกเอาไว้ตัวเดียวเพื่อไม่ให้ผสมตัวเมียในขณะที่เจ้าของไม่อยู่ 3) การดูแลลูกแพะแรกเกิด ให้ลูกแพะดูดนมจากแม่ประมาณ 3 วัน 4) อาหารที่ให้แพะ ควรเป็นพืชที่มีในท้องถิ่น และควรเสริมอาหารสำเร็จรูป และอาหารบำรุง 5) การจับจำหน่ายแพะ เมื่อเลี้ยงได้ 4 ถึง 6 เดือน สภาพปัญหาการเลี้ยงแพะ มี 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการตลาด 2) ด้านโรคระบาด 3) ด้านมลภาวะ 4) ด้านการเข้าถึงพ่อแม่พันธุ์ และ 5) ด้านภาวะขาดทุน และแนวทางส่งเสริมการเลี้ยงแพะ มี 6 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการส่งเสริมการตลาด 2) ด้านการให้ความรู้เรื่องการป้องกันโรคระบาด 3) ด้านการจัดการอาหารและยารักษาโรค 4) ด้านการส่งเสริมสิ่งแวดล้อม 5) ด้านแนวทางส่งเสริมการพัฒนาสายพันธุ์ และ 6) ด้านการส่งเสริมเงินทุน

คำสำคัญ: วิธีการเลี้ยงแพะ, สภาพปัญหาการเลี้ยงแพะ, แนวทางส่งเสริมการเลี้ยงแพะ, เกษตรกรรายย่อย

Abstract

This research article aims to study goat farming methods, challenges in goat farming, and strategies to promote goat farming among small-scale farmers in Ban Plai Khlong Community, Village No. 6, Chian Khao Subdistrict, Chaloe Phra Kiat District, Nakhon Si Thammarat Province. The research is qualitative in nature. The key informants include 1) two goat farmers and 2) six individuals supporting and promoting goat farming. The research instruments used are 1) interview forms, 2) audio and visual recording tools, and 3) both participatory and non-participatory observations. Data were collected from research studies, electronic media, and fieldwork, and analyzed using content analysis. The research findings indicate that goat farming consists of five key steps: 1) Daily Practices The goat pen must be cleaned every morning, and the goats' health conditions should be observed. 2) Breeding Management Male goats should be kept separately to prevent unintended mating when the owner is not present. 3) Newborn Goat Care Newborn goats should nurse from their mother for approximately three days. 4) Feeding Goats should be fed locally available plants, supplemented with formulated feed and nutritional supplements. 5) Goat Sales Goats are typically ready for sale between 4 to 6 months of age. The challenges in goat farming are classified into five categories: 1) Market-related Issues 2) Disease Outbreaks 3) Environmental Pollution 4) Limited Access to Breeding Stock 5) Financial Losses. The strategies for promoting goat farming are categorized into six areas: 1) Market Promotion 2) Education on Disease Prevention 3) Feed and Veterinary Management 4) Environmental Conservation 5) Breeding Development Strategies 6) Financial Support Promotion

Keywords: Goat Farming Methods, Goat Farming, Strategies for Promoting Goat Farming, Small-Scale Farmers

บทนำ

แพะเป็นสัตว์เศรษฐกิจที่สำคัญที่สุดชนิดหนึ่ง สามารถเลี้ยงในเชิงพาณิชย์ได้ทั้งเป็นอาชีพหลักและเป็นอาชีพเสริมและสอดคล้องกับวิถีชีวิตของชาวภาคใต้ ส่งเสริมให้ผู้ประกอบการในธุรกิจการเลี้ยงแพะแบบบูรณาการ ตั้งแต่การเลี้ยง เรือนเพาะชำ การขุนเนื้อแพะ นมแพะ และ การแปรรูปผลิตภัณฑ์ที่เกี่ยวข้อง และการตลาดจึงเป็นสิ่งสำคัญ การเลี้ยงแพะช่วยสร้างอาชีพให้คนในพื้นที่ทั้งในระดับฟาร์มและครัวเรือน และระดับฟาร์มธุรกิจ การเลี้ยงแพะเป็นกิจกรรมที่ชาวบ้านคุ้นเคยกันดีอยู่แล้ว และสามารถพัฒนาเป็นอาชีพที่สำคัญได้ แต่ต้องมีแผนธุรกิจแบบบูรณาการอย่างครบวงจร ใช้ประโยชน์จากทั้งหมด ไม่ให้เหลือซาก (Zero Waste) จะเห็นว่าแพะเป็นสัตว์เคี้ยวเอื้องขนาดเล็ก อาศัยมนุษย์มานานับพันปี แพะเป็นสัตว์ลัทธิ โดยเฉพาะศาสนาอิสลามในหลาย ๆ โอกาส ดังนั้นแพะจึงเป็นสัตว์ที่สำคัญของประเทศที่ประชากรส่วนใหญ่เป็นมุสลิม แต่ประเทศที่เลี้ยงแพะและขายแพะมากที่สุด คือจีน ซึ่งเป็นประเทศที่ไม่ใช่มุสลิม เพราะคนจีนเชื่อว่าเนื้อแพะเป็นยาชูกำลัง จึงมีเมนูแพะตุ๋นยาจีน เป็นที่นิยมเป็นอาหารระดับชาติ (กิตติ ฎงาม, 2556)

การเลี้ยงแพะเป็นอีกหนึ่งหนทางในการหารายได้เสริมสำหรับเกษตรกร หรือผู้ที่ต้องการหารายได้เสริม การเลี้ยงแพะเพื่อขายเนื้อแพะเราจะเรียกว่า แพะขุน ซึ่งเป็นอีกหนึ่งหนทางในการสร้างรายได้เนื่องจากความต้องการในตลาดยังมีสูงอยู่ โดยส่วนมากแล้วคนที่นิยมบริโภคเนื้อแพะจะเป็นกลุ่มผู้ที่นับถือศาสนาอิสลาม ซึ่งมีอยู่ทั่วโลกในบ้านเรามีการนำเข้าเนื้อแพะส่งออกนอกประเทศทั้งประเทศตะวันออกกลาง หรือประเทศเพื่อนบ้านอย่างเวียดนาม ซึ่งนิยมกินเนื้อแพะอย่างมาก การเลี้ยง แพะขุน จะแตกต่างจากการเลี้ยงแพะเพื่อเอาน้ำนมชกเล็กน้อยเพราะการเลี้ยงแพะขุนเราให้อาหารเสริมเพื่อเสริมกล้ามเนื้อให้เนื้อแน่นน้ำหนักเยอะ การเลี้ยงแพะขุนด้วยวิธีการปล่อยวิธีนี้เราจะเห็นอยู่ตามสวนยาง หรือสวนปาล์มทางภาคใต้ ซึ่งข้อดีในการเลี้ยงวิธีนี้ก็คือ แพะได้เดินเหมือนกับการออกกำลังกายไปในตัว แต่สถานที่ที่ปล่อยให้แพะไปหาอาหารต้องมีอาหารที่เพียงพอต่อการเลี้ยงแพะด้วยเช่นกัน แต่เราก็ควรดูด้วยเมื่อแพะอ้วนเราควรไล่แพะเข้าคอกทันที และสถานที่เลี้ยงต้องมีน้ำเพียงพอให้กับแพะด้วย ผลพลอยได้จากการเลี้ยงวิธีนี้คือทำให้วัชพืชในสวนยาง สวนปาล์มนั้นลดน้อยลง แต่สิ่งสำคัญอย่างให้แพะโดนแดดโดนฝนมาก เพราะจะทำให้แพะป่วยได้ การเลี้ยงแพะขุนด้วยวิธีขังคอก ซึ่งจะเป็นคอกที่ยกสูงจากพื้นดินก็ได้หรือจะเป็นคอกที่อยู่ติดพื้นก็ได้เช่นกัน การเลี้ยงแพะขุนแบบขังคอกจะต้องคำนึงเสมอเรื่องของอาหารที่จะต้องเพียงพอด้วย โดยให้อาหารเพียง 2 เวลาเท่านั้น สิ่งสำคัญในการเลี้ยงแพะก็คือน้ำและความสะอาดเราควรมีแหล่งน้ำให้แพะอย่างสม่ำเสมอและไม่ขาดแคลนเนื้อแพะเป็นเนื้ออีกชนิดหนึ่งที่นิยมนับถือเกษตรกรผู้เลี้ยง แพะขุน ยังเปิดเผยอีกว่าตลาดและความต้องการแพะขุนนั้นยังมีมาก เนื่องจากผู้เพาะเลี้ยงแพะขุนยังมีอยู่ไม่มากซึ่งความต้องการในตลาดก็ยังคงสูงอยู่ ตลาดส่วนใหญ่ในประเทศไทยจะเป็นตลาดกลุ่มผู้บริโภคชาวมุสลิมเป็นหลัก นอกจากนั้นก็ส่งออกไปยังต่างประเทศ การเลี้ยงแพะขุนก็ถือได้ว่าเป็นอีกหนึ่งตัวเลือกสำหรับผู้ที่ต้องการหารายได้เสริมได้เป็นอย่างดี (ชุตตา แก้วละเอียต, 2558)

จากสภาพปัญหาและความสำคัญดังกล่าว จึงสนใจที่จะศึกษา เรื่อง แหะปลายคลอง : แนวทางการส่งเสริมการเลี้ยงแพะของเกษตรกรรายย่อย กรณีศึกษา: ชุมชนบ้านปลายคลอง หมู่ที่ 6 ตำบลเชียรเขา อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดนครศรีธรรมราช เพื่อศึกษาวิธีการเลี้ยงแพะ ปัญหาการเลี้ยงแพะ และเพื่อศึกษาแนวทางการส่งเสริมการเลี้ยงแพะของเกษตรกรผู้เลี้ยงแพะรายย่อย กรณีศึกษา: เกษตรกรผู้เลี้ยงแพะรายย่อย ชุมชนบ้านปลายคลอง หมู่ที่ 6 ตำบลเชียรเขา อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดนครศรีธรรมราช

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาวิธีการเลี้ยงแพะของเกษตรกรรายย่อย กรณีศึกษา: เกษตรกรผู้เลี้ยงแพะรายย่อย ชุมชนบ้านปลายคลอง หมู่ที่ 6 ตำบลเชียรเขา อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดนครศรีธรรมราช
2. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการเลี้ยงแพะของเกษตรกรรายย่อย กรณีศึกษา: เกษตรกรผู้เลี้ยงแพะรายย่อย ชุมชนบ้านปลายคลอง หมู่ที่ 6 ตำบลเชียรเขา อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดนครศรีธรรมราช
3. เพื่อศึกษาแนวทางการส่งเสริมการเลี้ยงแพะของเกษตรกรรายย่อย กรณีศึกษา: เกษตรกรผู้เลี้ยงแพะรายย่อย ชุมชนบ้านปลายคลอง หมู่ที่ 6 ตำบลเชียรเขา อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดนครศรีธรรมราช

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้ มีวิธีดำเนินการวิจัย ตามลำดับขั้นตอนดังนี้

1. รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)
2. ประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ 1) เกษตรกรผู้เลี้ยงแพะ ชุมชนบ้านปลายคลอง หมู่ที่ 6 ตำบลเชียรเขา อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดนครศรีธรรมราช ได้แก่ เกษตรกรผู้เลี้ยงแพะ จำนวน 2 คน คือ 1) นายวิรัตน์ โปหนอง 2) นายเกรียงศักดิ์ ชูตอนทราย 2) ผู้ให้ข้อมูลรอง คือ ผู้สนับสนุนและส่งเสริมเกษตรกรผู้เลี้ยงแพะ หมู่ที่ 6 ตำบลเชียรเขา อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดนครศรีธรรมราช นครศรีธรรมราช จำนวน 6 คน ได้แก่ 1) นายสุเมศ ใจมั่น (ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 6) 2) นายลับ นาคแก้ว (นายก อบต.เชียรเขา) 3) นายประเคียง ชัยทอง (เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชนอำเภอเฉลิมพระเกียรติ) 4) นางอมร ช่วยเกิด (ประธานกลุ่มเลี้ยงแพะเชียรเขา) 5) นายปรีชา ชูประจง (เจ้าหน้าที่ปศุสัตว์ อำเภอเฉลิมพระเกียรติ) และ 6) นายอิสรอน อายะห์ (พ่อค้าคนกลาง)
3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แบบสัมภาษณ์ แบ่งออกเป็น 2 ชุด คือ 1.1) แบบสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก ตอนที่ 1 แบบสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลทั่วไป ตอนที่ 2 วิธีการปฏิบัติในการเลี้ยงแพะตอนที่ 3 ปัญหาการเลี้ยงแพะตอนที่ 4 แนวทางการส่งเสริมการเลี้ยงแพะ กรณีศึกษา: ชุมชนบ้านปลายคลอง หมู่ที่ 6 ตำบลเชียรเขา อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดนครศรีธรรมราช และ 1.2) แบบสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลรอง ตอนที่ 1 แบบสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลทั่วไป ตอนที่ 2 แนวทางการส่งเสริมการเลี้ยงแพะ กรณีศึกษา: ชุมชนบ้านปลายคลอง หมู่ที่ 6 ตำบลเชียรเขา อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดนครศรีธรรมราช 2) บันทึกเสียงและภาพโดยใช้กล้องถ่ายรูป และ 3) การสังเกตแบบมีส่วนร่วม และไม่มีส่วนร่วม คือการสังเกตลักษณะโดยภาพรวมของแนวทางและขั้นตอนวิธีการเลี้ยงแพะ ปัญหาการเลี้ยงแพะ การส่งเสริมการเลี้ยงแพะ และขั้นตอนอื่น ๆ
4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ได้ดำเนินการดังนี้ 1) การเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการศึกษาเรื่องแนวทางการส่งเสริมการเลี้ยงแพะ กรณีศึกษา: ชุมชนบ้านปลายคลอง หมู่ที่ 6 ตำบลเชียรเขา อำเภอเฉลิมพระเกียรติ

จังหวัดนครศรีธรรมราช จากบทความ งานวิจัย และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ 2) การเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม มีขั้นตอน ดังนี้ 2.1) เตรียมตัวก่อนเข้าพื้นที่ ผู้วิจัย สร้างแบบสัมภาษณ์ เพื่อใช้สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล เพื่อใช้เป็นเพียง แนวคำถามที่สร้างขึ้นตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย และเพื่อใช้เป็นแนวทางในการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก 2.2) การเข้าสู่สนามพื้นที่วิจัย การสัมภาษณ์จากผู้ให้ข้อมูลหลักตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อให้ได้ข้อมูล เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของเกษตรกรผู้เลี้ยงแพะ และแนวทางส่งเสริมการเลี้ยงแพะ เพื่อการค้า การเก็บข้อมูลเชิง คุณภาพจากแบบสอบถามตามประเด็นที่วางไว้ ซึ่งหากมีประเด็นใด ที่สำคัญ ก็จะทำการสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกต ใช้วิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วม และไม่มีส่วนร่วม คือการสังเกตลักษณะ โดยภาพรวม ของแนวทางและ ขั้นตอนวิธีการเลี้ยงแพะ ปัญหาการเลี้ยงแพะ การส่งเสริมการเลี้ยงแพะ ในขั้นตอนอื่น ๆ

5. การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยมีวิธีวิเคราะห์ 2 ส่วนได้แก่

1) การวิเคราะห์เนื้อหาจากการศึกษาภาคเอกสาร 2) การวิเคราะห์ข้อมูลจากการศึกษาภาคสนาม จากนั้นจึงนำไป พิสูจน์เพื่อทำการยืนยัน ข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง ที่ทำการศึกษาก่อนแล้ว จึงหาข้อสรุป ตามวัตถุประสงค์ ของการวิจัย และเมื่อได้ข้อสรุปจากผลวิเคราะห์ข้อมูล 2 ส่วนแล้วจึงนำไปอภิปรายผล รวมกับแนวคิดทฤษฎีและ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่อไป

ผลการวิจัย

ผลการวิจัย พบว่า วิธีการเลี้ยงแพะของเกษตรกรรายย่อย กรณีศึกษา: เกษตรกรผู้เลี้ยงแพะรายย่อย ชุมชนบ้านปลายคลอง หมู่ที่ 6 ตำบลเชียรเข้ อำเภอลำดวน จังหวัดสุรินทร์ มี 5 ขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นตอนการปฏิบัติในแต่ละวัน วิธีการปฏิบัติในการเลี้ยงแพะในแต่ละวัน ผู้เลี้ยงแพะจะต้อง เข้ามาทำความสะอาดคอกทุกเช้าหลังจากนั้นก็ให้แพะกินอาหารตามที่อยู่เลี้ยงหากให้ส่วนมากก็จะเป็น หญ้าสาย พันธุ์ต่าง ๆ และควรสังเกตอาการแพะด้วยในตอนเย็นก็จะให้กินหญ้าผสมอาหารหรือรำแล้วแต่วิธีการเลี้ยงของ แต่ละคน

ภาพที่ 1 การทำความสะอาด
สะอาดคอกแพะ

ภาพที่ 2 การตัดหญ้าเพื่อนำมาให้
แพะ

ภาพที่ 3 การให้แพะกิน
หญ้าในช่วงเช้า

ภาพที่ 4 แสดงหญ้า และ
น้ำสำหรับเลี้ยงแพะ

ภาพที่ 5 แสดงน้ำสำหรับเลี้ยงแพะ

ภาพที่ 6 แสดงแพะออกมา
กินอาหารเองในช่วงเย็น

2. การดูแลพ่อแม่พันธุ์ ผู้เลี้ยงแพะจะต้องขังพ่อพันธุ์แยกเอาไว้ตัวเดียวเพื่อไม่ให้มันผสมตัวเมียใน ขณะที่เราไม่อยู่และป้องกันการผสมลูกที่เกิดจากสายเลือดของมันด้วย ส่วนการบำรุงรักษาให้กินหญ้าและอาหาร

สลับกันเข้าเย็นจนมันแข็งแรงและพร้อมจะผสมพันธุ์ ส่วนแม่พันธุ์ที่พร้อมผสมพันธุ์ให้ขังรวมกันไว้เพื่อขุน อาหารควรให้อาหารประเภท โปรตีนสูงเช่น กากถั่วเหลืองอาหารสำเร็จรูปกระถินหญ้าเนเปียร์ เพื่อให้ร่างกายมันแข็งแรงพร้อมผสมพันธุ์

ภาพที่ 7 แสดงแม่พันธุ์แพะ

ภาพที่ 8 แสดงแม่พันธุ์แพะที่ขังแยกกับพ่อพันธุ์

ภาพที่ 9 แสดงการดูแลลูกแพะ

3. การดูแลลูกแพะแรกเกิด จะต้องพยายามให้ลูกและดูดนมน้ำเหลืองจากแม่ ประมาณ 3 วันหลังจากนั้นลูกแพะ ก็จะกินนมเองได้ตามปกติ แต่ถ้าหากแม่แพะไม่ยอมให้ลูกกินนม เราควรจับแม่แพะมัดเอาไว้ แล้วจับลูกมันให้เข้าไปกินนม เมื่อแม่แพะชินกับการให้นมลูก แม่แพะก็จะยอมให้ลูกกินนมอย่างปกติจนลูกแพะสามารถกินหญ้าได้แล้วค่อยเอามาชวนขายขุน

ภาพที่ 10 แสดงการเลี้ยงลูกแพะ

4. อาหารที่ให้แพะ ส่วนมากจะเป็นพืชที่มีในท้องถิ่น ได้แก่ ใบกระถิน และหญ้าที่จะปลูกขึ้นมาเพื่อให้แพะได้กิน คือ หญ้าเนเปียร์ หญ้าหวาน มีการเสริมอาหารด้วยอาหารสำเร็จรูป และอาหารบำรุง

ภาพที่ 11 แสดงหญ้าเนเปียร์

ภาพที่ 12 แสดงหญ้าหวาน

ภาพที่ 13 แสดงต้นกระถิน

5. การจับจำหน่ายแพะ ผู้เลี้ยงแพะจะต้องขายแพะ เมื่อเลี้ยงได้ 4 ถึง 6 เดือนก็จะติดต่อพ่อค้าให้มาจับไป บางทีก็ส่งขายในกลุ่มบางที่ก็ขายให้คนที่สนใจจะเลี้ยงแพะเอาไปทำพ่อแม่พันธุ์ บางคนก็เอาไปเชือดขายก็มี

สภาพปัญหาการเลี้ยงแพะของเกษตรกรรายย่อย กรณีศึกษา: เกษตรกรผู้เลี้ยงแพะรายย่อย ชุมชนบ้านปลายคลอง หมู่ที่ 6 ตำบลเชียรเขา อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม มีปัญหา 5 ด้าน ได้แก่

1. ด้านการตลาด ไม่เคยมีปัญหาเพราะแพะเป็นที่ต้องการของเกษตรกรมือใหม่และตลาดในสามจังหวัดชายแดนใต้หรือถ้าต้องการขายแพะแค่ประกาศไปคนก็จะแย่งกันซื้อบางคนซื้อไปทำฟาร์มบางคนซื้อไปขายเอากำไร
2. ด้านโรคระบาด โรคระบาดก็พอมิ แต่น้อยมาก ถ้าจะมีก็เคยเป็นพยาธิผิวหนัง ท้องอืด กรดปัสสาวะจะมาติดป้องกันปากเท้าเปื่อยให้ปัญหาด้านโรคระบาดเลยแทบจะไม่มีเลย เพราะเราเลี้ยงแบบโรงเรือนปิดไม่ได้ปล่อยเลยทำให้แพะไม่ค่อยได้รับเชื้อโรค
3. ด้านมลภาวะ การเลี้ยงแพะจะมีกลิ่นของมูลแพะที่จะส่งกลิ่นรบกวนเพื่อนบ้านได้ และเมื่อเวลาที่ฝนตกหนักจะทำให้น้ำไหลลงมูลแพะลงสู่แหล่งน้ำได้ น้ำเสียจากการล้างคอกแพะ พบว่า เมื่อล้างคอกแพะให้ล้างมูลแพะและปัสสาวะแพะเพื่อลดกลิ่น แต่จะส่งผลให้น้ำเสียที่ไหลลงสู่แหล่งน้ำจะทำให้ น้ำเสีย
4. ด้านการเข้าถึงพ่อแม่พันธุ์ ในการเลี้ยงแพะตอนแรกนั้น จะเลี้ยงแพะใช้แพะพันธุ์พื้นเมือง แต่เนื่องจากแพะพื้นเมืองเนื้อน้อย ไม่มีน้ำหนัก ทำให้เกิดปัญหาขาดทุน หลังจากนั้นจึงเปลี่ยนมาเลี้ยงแพะพันธุ์ผสม ก็ยังไม่มีการพัฒนาสายพันธุ์มากนักเนื่องจากขาดความรู้ ทำให้ต้องซื้อพ่อแม่พันธุ์แพะที่มีราคาแพงมาผสมพันธุ์กันเอง
5. ด้านภาวะขาดทุน เกิดจากหลายสาเหตุด้วยกัน เช่น การเกิดโรคระบาด ทำให้แพะล้มตาย หรือการแพะป่วยต้องมีการซื้อยา และวัคซีนมารักษาแพะ ทำให้ต้องมีค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้น ซึ่งปัญหาเหล่านี้ก่อให้เกิดการขาดทุนได้เป็นอย่างมาก

แนวทางส่งเสริมการเลี้ยงแพะ กรณีศึกษา: เกษตรกรผู้เลี้ยงแพะเนื้อ ชุมชนบ้านปลายคลอง หมู่ที่ 6 ตำบลเชียรเขา อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม มี 6 ด้าน ได้แก่

1. ด้านการส่งเสริมการตลาด ผู้เลี้ยงแพะต้องการให้หน่วยงานภาครัฐจัดหาตลาดให้กับทางกลุ่ม โดยเป็นตลาดที่ซื้อขายกันแน่นอน อยากให้มีการประชาสัมพันธ์เพื่อให้ผู้บริโภคได้ทราบว่า เนื้อแพะนั้นสามารถนำมาทำเป็นอาหารได้หลายประเภท ควรมีการจัดให้กลุ่มผู้เลี้ยงแพะได้เข้าร่วมกิจกรรม ออกงานแสดงสินค้าต่าง ๆ มีการส่งเสริมการเลี้ยงแพะอย่างจริงจัง ต้องมีการรวมกลุ่มกัน มีการจัดหาตลาดในการซื้อขายที่แน่นอน
2. ด้านการให้ความรู้เรื่องการป้องกันโรคระบาด ทางกลุ่มผู้เลี้ยงแพะต้องการให้เจ้าหน้าที่ปศุสัตว์อำเภอ ได้มีการจัดการอบรมเพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันโรคระบาด และการให้บริการในการฉีดวัคซีนเพื่อป้องกันโรคระบาดแก่กลุ่มผู้เลี้ยงแพะด้วย
3. ด้านการจัดการอาหารและยารักษาโรค โดยมีการส่งเสริมและความรู้แก่เกษตรกรผู้เลี้ยงแพะ ในการจัดเตรียมอาหารสำหรับเลี้ยงแพะ โดยการใช้พืชที่เหลือจากการเกษตรในท้องถิ่น ไม่ว่าจะเป็นต้นข้าวโพด ทางปาล์ม ฟางข้าว หรือหญ้าต่าง ๆ ในชุมชน นำมาบดเป็นอาหารสำหรับเลี้ยงแพะได้ รวมถึงมีการแนะนำให้ผู้เลี้ยงแพะได้เตรียมความในการรับมือกับโรคระบาดอยู่เสมอ โดยมีการจัดการยา และวัคซีนสำหรับรักษาโรคไว้
4. ด้านการส่งเสริมสิ่งแวดล้อม ผู้เลี้ยงต้องแพะจัดหาที่ตั้งโรงเรือนสำหรับเลี้ยงแพะตั้งอยู่บริเวณเนินซึ่งน้ำไม่ท่วมขัง มีการระบายอากาศ อยู่ในพื้นที่ที่เหมาะสมในการเลี้ยงแพะคือต้องตั้งอยู่ห่างไกลจากบ้านเรือนประชาชน มีการทำความสะอาดคอกเป็นประจำ นำมูลแพะเป็นปุ๋ยสำหรับใส่ต้นไม้ หรือนำไปทำเป็นแก๊สชีวภาพ

5. ด้านแนวทางส่งเสริมการพัฒนาสายพันธุ์ โดยการใช้แพะพันธุ์ที่มีส่วนผสมของเนื้อนุ่มมากมาผสมกัน เพื่อให้แพะที่มีเนื้อ และน้ำนม และทำให้ลูกแพะมีภูมิคุ้มกันโรคเพิ่มขึ้น แพะมีขนาดใหญ่ขึ้น ซึ่งต้องกับความต้องการของตลาดซื้อขายแพะ

6. ด้านการส่งเสริมเงินทุน ซึ่งเกษตรกรต้องการให้หน่วยงานรัฐได้เข้ามาช่วยเหลือในด้านเงินทุน โดยการแนะนำแหล่งเงินทุนดอกเบี้ยต่ำ รวมถึงการแนะนำเกี่ยวกับการวางแผนการเลี้ยง การใช้เงินทุนหมุนเวียนในการเลี้ยงแพะที่ถูกต้อง ซึ่งแหล่งเงินทุนที่เกษตรกรต้องการเข้าไปกู้ได้แก่ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร โดยการจัดให้มีโครงการเงินกู้เพื่อเกษตรกรผู้เลี้ยงแพะโดยตรง

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้ วิธีการเลี้ยงแพะของเกษตรกรรายย่อย กรณีศึกษา: เกษตรกรผู้เลี้ยงแพะรายย่อย ชุมชนบ้านปลายคลอง หมู่ที่ 6 ตำบลเชียรเขว อำเภอนครหลวง จังหวัดนครสวรรค์ มี 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ขั้นตอนการปฏิบัติในแต่ละวัน วิธีการปฏิบัติในการเลี้ยงแพะในแต่ละวัน ผู้เลี้ยงแพะจะต้องเข้ามาทำความสะอาดคอกทุกเช้าหลังจากนั้นก็ให้แพะกินอาหารตามที่อยู่เลี้ยงหามาให้ส่วนมากก็จะเป็นหญ้าสายพันธุ์ต่าง ๆ และควรสังเกตอาการแพะด้วยในตอนเย็นก็จะให้กินหญ้าสับผสมอาหารหรือรำแล้วแต่วิธีการเลี้ยงของแต่ละคน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของสภาเกษตรกรแห่งชาติ ได้ศึกษาเรื่อง การเลี้ยงแพะ พบว่า การเลี้ยงแพะ การเลี้ยงแบบขังคอก การเลี้ยงแบบนี้จะขังแพะไว้ในคอก ซึ่งจะมีแปลงหญ้าเพื่อให้แพะได้กิน บางครั้งต้องตัดหญ้าให้แพะกินบ้าง ในคอกควรมีน้ำ และอาหารข้น ซึ่งการเลี้ยงแบบนี้จะใช้เงินลงทุนสูง (สภาเกษตรกรแห่งชาติ, 2550) 2) การดูแลพ่อแม่พันธุ์ ผู้เลี้ยงแพะจะต้องขังพ่อพันธุ์แยกเอาไว้ตัวเดียวเพื่อไม่ให้มันผสมตัวเมียในขณะที่เราไม่อยู่และป้องกันการผสมลูกที่เกิดจากสายเลือดของมันด้วย ส่วนการบำรุงรักษาให้กินหญ้าและอาหารสลับกันเข้าเย็นจนมันแข็งแรงและพร้อมจะผสมพันธุ์ ส่วนแม่พันธุ์ที่พร้อมผสมพันธุ์ ให้ขังรวมกันไว้เพื่อขุน อาหารควรให้อาหารประเภท โปรตีนสูงเช่น กากถั่วเหลืองอาหารสำเร็จรูปกระป๋องหญ้าเนเปียร์ เพื่อให้ร่างกายมันแข็งแรงพร้อมผสมพันธุ์ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของกรมปศุสัตว์ ได้ศึกษาเรื่อง สายพันธุ์ และลักษณะของแพะ พบว่า การปฏิบัติเลี้ยงดูแพะตัวผู้และตัวเมียก็คล้ายกันแต่ควรแยกแพะตัวผู้และตัวเมีย อย่าให้เลี้ยงปนกันตั้งแต่อายุได้ 3 เดือน การใช้พ่อพันธุ์ และแม่พันธุ์ผสมพันธุ์กันควรมีอายุไม่ต่ำกว่า 8 เดือน (กรมปศุสัตว์, 2554) 3) การดูแลลูกแพะแรกเกิด พยายามให้ลูกและดูดนมจากแม่ ประมาณ 3 วันหลังจากนั้นลูกแพะ ก็จะกินนมเองได้ตามปกติ แต่ถ้าหากแม่แพะไม่ยอมให้ลูกกินนม เราควรจับแม่แพะมัดเอาไว้ แล้วจับลูกมันให้เข้าไปกินนม เมื่อแม่แพะชินกับการให้นมลูก แม่แพะก็จะยอมให้ลูกกินนมอย่างปกติจนลูกแพะสามารถกินหญ้าได้แล้วค่อยเอามาขุน ขายขุน สอดคล้องกับการศึกษาของ สุรชน ต่างวิวัฒน์ ได้ศึกษาเรื่อง การเลี้ยงแพะ พบว่า ภายหลังจากหย่านม ควรทำการถ่ายพยาธิตัวกลม ตัวตืด และพยาธิใบไม้ในตับ ทำการฉีดวัคซีนป้องกันโรคปาก และเท้าเปื่อย และวัคซีนป้องกันโรคเฮอร์ปิกเซพติกซีเมีย การถ่ายพยาธิ และฉีดวัคซีนจะต้องทำอย่างสม่ำเสมอเพื่อให้แพะมีสุขภาพที่ดี และสามารถให้ผสมพันธุ์ได้เมื่ออายุ 8 เดือน (สุรชน ต่างวิวัฒน์, 2546) 4) อาหารที่ให้แพะ ส่วนมากจะเป็นพืชที่มีใบห่อถั ถั่ว ถั่วลิสง ใบกระถิน และหญ้าที่จะปลูกขึ้นมาเพื่อให้แพะได้กิน คือ หญ้าเนเปียร์ หญ้าหวาน มีการเสริมอาหารด้วยอาหารสำเร็จรูป และอาหารบำรุง ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของ นชชกร ปภาวโรจน์ และคณะ ได้ศึกษาวิจัย

เรื่อง ศึกษาโครงสร้างทางสังคม และสภาพทางเศรษฐกิจของเกษตรกรผู้เลี้ยงแพะ ในอำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลการวิจัยพบว่า อาหารหลักส่วนใหญ่ที่ใช้ในการเลี้ยงแพะ ใช้อาหารข้นและอาหารหยาบ (หญ้า) (นชขร ปภาวโรจน์ และคณะ, 2555) 5) การจับจำหน่ายแพะ เมื่อแพะถึงวัยที่ต้องขาย คือ เลี้ยงแพะ ได้ 4 ถึง 6 เดือนก็จะติดต่อพ่อค้าให้มาจับไป บางทีก็ส่งขายในกลุ่มบางที่ก็ขายให้คนที่สนใจจะเลี้ยงแพะเอาไปทำพ่อแม่พันธุ์ บางคนก็เอาไปเชือดขายก็มี สอดคล้องกับการศึกษาของ สำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ได้ศึกษาเรื่อง การเลี้ยงแพะ พบว่า การตลาดของแพะเนื้อตลาดแพะเนื้อในปัจจุบันของไทย เป็นตลาดผู้ขายมากมาย มีผู้ผลิตเป็นจำนวนมาก แต่ก็มีน้อยกว่าความต้องการของผู้บริโภค ทำให้แพะเนื้อมีราคาสูง โดยราคาของแพะเนื้อได้มีการเปลี่ยนแปลงขึ้นลงตามอุปสงค์ของตลาดในแต่ละช่วงเวลา ซึ่งพ่อค้าแพะเป็นผู้กำหนดราคาแพะมีชีวิต ส่วนราคาเนื้อแพะชำแหละก็มีการเปลี่ยนแปลงไม่แน่นอนตามราคาของแพะมีชีวิต (สำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2564)

สภาพปัญหาการเลี้ยงแพะ กรณีศึกษา : เกษตรกรผู้เลี้ยงแพะเนื้อ ชุมชนบ้านปลายคลอง หมู่ที่ 6 ตำบลเชียรเขา อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดนครศรีธรรมราช มี 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการตลาด แพะเป็นที่ต้องการของเกษตรกรมือใหม่ และตลาดในสามจังหวัดชายแดนใต้หรือถ้าต้องการขายแพะแค่ประกาศไปคนก็จะแย่งกันซื้อ บางคนซื้อไปทำฟาร์มบางคนซื้อไปขายเอากำไร สอดคล้องกับการศึกษาของ มงคล เทพรัตน์ และคณะ ได้ศึกษาเรื่อง กลยุทธ์การปรับปรุงพันธุ์แพะของประเทศไทยเพื่อการผลิตอย่างยั่งยืน พบว่า ปัญหาการตลาดแพะเนื้อ ปัญหาด้านตลาดจำหน่ายไม่แน่นอน เป็นปัญหาที่สำคัญที่สุดคือ ตลาดจำหน่ายผลผลิตและราคาที่ไม่แน่นอน เนื่องจากตลาดผู้บริโภคส่วนมากอยู่แถบจังหวัดทางภาคใต้ ส่วนตลาดภาคกลาง และภาคอื่นมีน้อยมาก มีการเคลื่อนย้ายแพะไปทางจังหวัดภาคใต้ ในสัดส่วนของการเคลื่อนย้ายไม่น้อยกว่าร้อยละ 90 ทั้งนี้การตลาดแพะขึ้นอยู่กับอุปสงค์อุปทานของผู้บริโภค (มงคล เทพรัตน์ และคณะ, 2553) 2) ด้านโรคระบาด โรคระบาดก็พอมิ แต่น้อยมาก ถ้าจะมีก็เคยเป็นพยาธิผิวหนัง ท้องอืด กรมปศุสัตว์จะมาฉีดป้องกันปากเท้าเปื่อยให้ปัญหาด้านโรคระบาดเลยแทบจะไม่มีเลย เพราะเราเลี้ยงแบบโรงเรือนปิดไม่ได้ปล่อยเลยทำให้แพะไม่ค่อยได้รับเชื้อโรค สอดคล้องกับงานวิจัยของ (วิราภา สุพรรณพุทธา และคณะ ได้ศึกษาเรื่อง สภาวะปรสิตรในระบบทางเดินอาหาร และโรคที่ติดต่อในแพะเป็นโรคที่มีความสำคัญในการเลี้ยงแพะในปัจจุบันมาก ผลการศึกษาพบว่า แพะในอำเภอศรีเชียงใหม่ จังหวัดหนองคาย มีความชุกการติดพยาธิสูง แต่ไม่พบสภาวะการเกิดโรคที่ติดต่อ ดังนั้นเกษตรกรควร มีการปรับปรุงการจัดการฟาร์ม และมีโปรแกรมการถ่ายพยาธิอย่างต่อเนื่อง เพื่อควบคุมการติดพยาธิ (วิราภา สุพรรณพุทธา และคณะ, 2557) 3) ด้านมลภาวะ ในการเลี้ยงแพะจะมีกลิ่นของมูลแพะที่จะส่งกลิ่นรบกวนเพื่อนบ้านได้ และเมื่อเวลาที่ฝนตกหนักจะทำให้หน้าไหลมูลแพะลงสู่แหล่งน้ำได้ น้ำเสียจากการล้างคอกแพะ พบว่า เมื่อล้างคอกแพะ ให้ล้างมูลแพะและปัสสาวะแพะเพื่อลดกลิ่น แต่จะส่งผลให้น้ำเสียที่ไหลลงสู่แหล่งน้ำจะทำให้หน้าเสีย ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ วิไลลักษณ์ ชาวอุทัย ได้ศึกษาเรื่อง มลภาวะทางอากาศ และทางเสียงจากฟาร์มเลี้ยงสัตว์ พบว่า มลพิษทางอากาศจากสัตว์เลี้ยงในฟาร์ม ซึ่งส่งผลกระทบต่อสุขภาพของคนและสัตว์ รวมทั้งก๊าซไฮโดรเจนซัลไฟด์ ก๊าซแอมโมเนีย คาร์บอนไดออกไซด์ คาร์บอนมอนอกไซด์ มีเทน สารอินทรีย์ระเหยง่าย สารมลพิษ เช่น ฝุ่นจากอาหาร ขนสัตว์ มูลสัตว์แห้ง ครอก จุลินทรีย์ ละอองเกสร และฝุ่นแมลง เป็นต้น (วิไลลักษณ์ ชาวอุทัย, 2555) 4) ด้านการเข้าถึงพ่อแม่พันธุ์ เกษตรกรยังขาดความรู้ในการจัดหาพ่อพันธุ์ แม่พันธุ์แพะนั้นต้องเลือกพันธุ์ที่มีคุณสมบัติเหมาะสม ซึ่งพันธุ์แพะนั้นจะมีราคาแพง ทำให้ขาดแคลนพ่อแม่พันธุ์แพะที่มีคุณภาพ ซึ่งแพะแต่ละสายพันธุ์จะ

คุณสมบัติไม่เหมือนกัน ตอนแรกเลี้ยงแพะพันธุ์พื้นเมืองมากกว่าแพะเนื้อพันธุ์ลูกผสม เพราะแพะพื้นเมืองนั้นเหมาะกับสภาพอากาศบ้านเรา แต่เมื่อขายแล้วได้ราคาน้อยกว่า เนื่องจากแพะพันธุ์พื้นเมืองจะตัวเล็กกว่าเยอะ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ นิสากร กล้าณรงค์ ได้ศึกษาเรื่อง ศึกษาปัจจัยที่เป็นอุปสรรคในการส่งเสริมการเลี้ยงแพะเพื่อการค้าในภาคใต้ : กรณีศึกษาอำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา ผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรที่เข้ากลุ่มเลี้ยงแพะยอมรับนวัตกรรมที่เป็นวัตถุ คือ แพะพ่อพันธุ์แต่ไม่ยอมรับในส่วนองวิธีการเลี้ยงดู เกษตรกรยังคงเลี้ยงแพะแบบที่เคยปฏิบัติ จึงทำให้พ่อพันธุ์สุขภาพไม่ดี ผอม เจ็บป่วย และตายในที่สุด ส่วนลูกแพะที่ออกมาก็ไม่แข็งแรง บางตัวก็ตาย เมื่อเกษตรกร เลี้ยงแล้วไม่ได้ผลตามที่คาดหวังจึงเลิกเลี้ยง (นิสากร กล้าณรงค์, 2549) 5) ด้านภาวะขาดทุน ได้แก่ แพะตายจากการติดโรคต่าง ๆ เช่น โรคแท้งติดต่อ ท้องอืด และได้รับสารพิษจากการกินอาหารที่น้ำกลั้วที่สุด คือ แท้งติดต่อถ้าครอกไหนเป็นขึ้นมาจะต้องทำลายแพะทิ้งทั้งหมด และเอาไปกลบฝัง หรือเผา เพราะมันติดต่อย่าง สอดคล้องกับการศึกษาของ สุธา โอมณี ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษารูปแบบการเลี้ยง และวิธีการตลาดแพะเนื้อ กรณีศึกษาจังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่า ผู้รวบรวมแพะ หรือเกษตรกรจะต้องไปซื้อ - ขายในจังหวัดอื่นที่ไกลออกไปทำให้ต้นทุนค่าขนส่งสูงขึ้น เช่น เกษตรกรบางรายส่งแพะไปขายในต่างจังหวัด ทำให้มีต้นทุนทางการตลาดสูง นอกจากนี้ต้นทุนการเลี้ยงสูง ใช้อาหารชั้นที่มีขายในท้องตลาด ซึ่งอาหารผสมสำเร็จในท้องตลาดมีราคาที่สูง (สุธา โอมณี, 2560)

แนวทางส่งเสริมการเลี้ยงแพะ กรณีศึกษา : เกษตรกรผู้เลี้ยงแพะเนื้อ ชุมชนบ้านปลายคลอง หมู่ที่ 6 ตำบลเชียรเขว อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดนครศรีธรรมราช มี 6 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการส่งเสริมการตลาด ผู้เลี้ยงแพะต้องการให้หน่วยงานภาครัฐจัดหาตลาดให้กับทางกลุ่ม โดยเป็นตลาดที่ซื้อขายกันแน่นอน อยากให้มีการประชาสัมพันธ์เพื่อให้ผู้บริโภคได้ทราบว่า เนื้อแพะนั้นสามารถนำมาทำเป็นอาหารได้หลายประเภท ควรมีการจัดให้กลุ่มผู้เลี้ยงแพะได้เข้าร่วมกิจกรรม ออกงานแสดงสินค้าต่าง ๆ มีการส่งเสริมการเลี้ยงแพะอย่างจริงจัง ต้องมีการรวมกลุ่มกัน มีการจัดหาตลาดในการซื้อขายที่แน่นอน เพราะตลาดในอนาคตเกี่ยวกับการซื้อขายแพะ จะต้องมีการเจริญเติบโตยิ่งขึ้นแน่นอน สอดคล้องกับการศึกษาของ ภมรินทร์ โชคสุทินสกุล และกฤษฎพร แพกุล ได้ศึกษาเรื่อง ศึกษาสภาพการเลี้ยงแพะของเกษตรกรในจังหวัดกระบี่ พบว่า การศึกษาด้านการผลิตและการตลาดของเกษตรกรผู้เลี้ยงแพะของไทย พบว่า ระบบการจำหน่ายแพะ เป็นแบบค้าปลีกและค้าส่ง โดยการรวบรวมแพะภายในจังหวัด ซึ่งผู้ซื้อเป็นพ่อค้าในท้องถิ่น หรือในอำเภอและจังหวัด จำหน่ายแพะให้แก่ผู้บริโภค อาจจะเป็นร้านค้า หรือเกษตรกรด้วยกัน โดยช่วงเวลาในการขายแพะได้มาก ได้แก่ เดือนกรกฎาคม ถึงเดือนกันยายน อายุแพะที่เหมาะสมขายดีที่สุด คืออายุ 12 เดือน น้ำหนักอยู่ ระหว่าง 17 - 25 กิโลกรัม และแพะพันธุ์ลูกผสมขายดีที่สุด การจำหน่ายแพะ นิยมใช้วิธีการชั่งน้ำหนัก ผู้ซื้อและผู้ขายต่อรองราคากันเอง ราคาแพะที่จำหน่ายตามราคาตลาด (ภมรินทร์ โชคสุทินสกุล และกฤษฎพร แพกุล, 2550) 2) ด้านการให้ความรู้เรื่องการป้องกันโรคระบาด ทางกลุ่มผู้เลี้ยงแพะต้องการให้เจ้าหน้าที่ปศุสัตว์อำเภอ ได้มีการจัดการอบรมเพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันโรคระบาด และการให้บริการในการฉีดวัคซีนเพื่อป้องกันโรคระบาดแก่กลุ่มผู้เลี้ยงแพะด้วย ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของ วิราภา สุพรรณพุทธา และคณะ กิ่งไม้กลาง ได้ศึกษาเรื่อง สภาวะปรสิติในระบบทางเดินอาหาร และโรคแท้งติดต่อในแพะ ผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรควร มีการปรับปรุงการจัดการฟาร์ม และมีโปรแกรมการถ่ายพยาธิอย่างต่อเนื่อง เพื่อควบคุมการติดพยาธิ (วิราภา สุพรรณพุทธา และคณะ, 2557) 3) ด้านการจัดการอาหารและยา

รักษาโรค โดยมีการส่งเสริมและความรู้แก่เกษตรกรผู้เลี้ยงแพะในการจัดเตรียมอาหารสำหรับเลี้ยงแพะ โดยการใช้พืชที่เหลือจากการเกษตรในท้องถิ่น ไม่ว่าจะเป็นต้นข้าวโพด ทางปาล์ม ฟางข้าว หรือหญ้าต่าง ๆ ในชุมชน นำมาบดเป็นอาหารสำหรับเลี้ยงแพะได้ รวมถึงมีการแนะนำให้ผู้เลี้ยงแพะได้เตรียมความในการรับมือกับโรคระบาดอยู่เสมอ โดยมีการจัดการยา และวัคซีนสำหรับรักษาโรคไว้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ วินัย ประถมพุกาญจน์ ศึกษาเรื่อง ปัญหาและการพัฒนาการเลี้ยงแพะในประเทศไทย พบว่า การพัฒนาด้านอาหาร การเลี้ยงแพะให้ประสบผลสำเร็จจะต้องมีการจัดเตรียมอาหาร โดยเน้นที่อาหารหยาบ ให้มีปริมาณและคุณภาพที่เพียงพอสำหรับแพะในระยะต่าง ๆ ของชีวิตและฤดูกาล ควรมีการวิจัยด้านอาหารและการให้อาหารเพิ่มขึ้นเพื่อสามารถใช้อาหารในท้องถิ่นได้อย่างเหมาะสม (วินัย ประถมพุกาญจน์, 2548) 4) ด้านการส่งเสริมสิ่งแวดล้อม มีตั้งโรงเรือนให้อยู่ในที่สูง มีอากาศถ่ายเทสะดวก ไม่มีน้ำท่วมขัง และต้องอยู่ในพื้นที่เหมาะสำหรับการเลี้ยงแพะ ห่างไกลแหล่งชุมชน มีการกำจัดมูลแพะเป็นประจำ นำมูลแพะที่ได้เก็บรวบรวมได้นั้น นำไปทำเป็นปุ๋ยใส่พืชต่อไป นำมูลแพะมาเป็นก๊าซชีวภาพ เช่นเดียวกับที่นำมูลของสุกร หรือมูลวัวมาทำเป็นก๊าซชีวภาพ โดยการให้ความรู้แก่เกษตรกร ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ หนึ่งนุช สายปิ่น ได้ศึกษาเรื่อง การผลิตแพะ พบว่า การจัดการบำบัดสิ่งปฏิกูล และของเสียจากการเลี้ยงแพะในฟาร์มเลี้ยงแพะที่มีการจัดการการเลี้ยงแพะในโรงเรือน มักจะหลีกเลี่ยงเรื่องของการสะสมของมูลแพะ และอาหารที่เหลือจากในแต่ละวันไม่ได้ ควรมีการบำบัดเพื่อไม่ให้ส่งกลิ่นเหม็นรบกวน (หนึ่งนุช สายปิ่น, 2551) 5) ด้านแนวทางส่งเสริมการพัฒนาสายพันธุ์ มีการพัฒนาสายพันธุ์แพะ โดยการนำเอาแพะพันธุ์บอร์เป็นหลักในการผสมกับพันธุ์ชาแนล หรือพันธุ์พื้นเมือง เพราะแพะพันธุ์บอร์เป็นพันธุ์ที่ได้มีการพัฒนามาแล้ว เพื่อที่จะได้ลูกแพะรุ่นต่อไปที่มีภูมิต้านทานต่อโรคเพิ่มขึ้น มีรูปร่างใหญ่ เป็นที่ต้องการของตลาด สอดคล้องกับการศึกษาของ วิวัฒน์ แซ่เฮง และคณะ ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาสายพันธุ์ พบว่า การที่เราจะปรับปรุงพันธุ์ระดับผลผลิตของแพะนั้น สามารถทำได้โดยการปรับปรุงพันธุ์กรรมของแพะ หรือไม่ก็ปรับปรุงสิ่งแวดล้อม หรือทำทั้งสองอย่างพร้อมกันไปแต่ขอให้ตระหนักไว้เสมอว่าพันธุ์กรรมเท่านั้นที่สามารถถ่ายทอดต่อไปยังลูกหลานได้ ดังนั้นการปรับปรุงพันธุ์นั้นแม้จะทำได้ยาก แต่เมื่อปรับปรุงยกระดับขึ้นมาพันธุ์กรรมก็ยังคงติดอยู่กับแพะตลอดไปไม่สูญหายไปไหน (วิวัฒน์ แซ่เฮง และคณะ, 2561) 6) ด้านการส่งเสริมเงินทุน เกษตรกรต้องการให้หน่วยงานรัฐได้เข้ามาช่วยเหลือในด้านเงินทุน โดยการแนะนำแหล่งเงินทุนดอกเบี้ยต่ำ รวมถึงการแนะนำเกี่ยวกับการวางแผนการเลี้ยง การใช้เงินทุนหมุนเวียนในการเลี้ยงแพะที่ถูกต้อง ซึ่งแหล่งเงินทุนที่เกษตรกรต้องการเข้าไปกู้ได้แก่ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร โดยการจัดให้มีโครงการเงินกู้เพื่อเกษตรกรผู้เลี้ยงแพะโดยตรง

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องนี้ สรุปได้ว่า วิธีการเลี้ยงแพะของเกษตรกรรายย่อยชุมชนบ้านปลายคลอง หมู่ที่ 6 ตำบลเชียรเขา อำเภอลำลูกเกด จังหวัดนครศรีธรรมราช มี 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ขั้นตอนการปฏิบัติในแต่ละวัน ผู้เลี้ยงแพะจะต้องทำความสะอาดคอกทุกเช้า และควรสังเกตอาการแพะ แล้วแต่วิธีการเลี้ยงของแต่ละคน 2) การดูแลพ่อแม่พันธุ์ จะต้องขังพ่อพันธุ์แยกเอาไว้ตัวเดียวเพื่อไม่ให้ผสมตัวเมียในขณะที่เจ้าของไม่อยู่และป้องกันการผสมลูกที่เกิดจากสายเลือด 3) การดูแลลูกแพะแรกเกิด ให้ลูกแพะดูดนมน้ำเหลืองจากแม่ ประมาณ 3 วัน หลังจากนั้นลูกแพะ ก็จะกินนมเองได้ตามปกติ 4) อาหารที่ให้แพะ เป็นพืชที่มีในท้องถิ่น ได้แก่ ใบกระถิน และหญ้า

ที่จะปลูกขึ้นมาเพื่อให้แพะได้กิน มีการเสริมอาหารสำเร็จรูป และอาหารบำรุง 5) การจับจำหน่ายแพะ เมื่อเลี้ยงแพะ ได้ 4 ถึง 6 เดือนก็จะติดต่อพ่อค้าให้มาจับเพื่อขาย สภาพปัญหาการเลี้ยงแพะ มี 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการตลาด แพะเป็นที่ต้องการของเกษตรกรมือใหม่ และตลาดในสามจังหวัดชายแดนใต้ 2) ด้านโรคระบาด เช่น เป็นพยาธิผิวหนัง ท้องอืด 3) ด้านมลภาวะ ในการเลี้ยงแพะจะมีกลิ่นของมูลแพะที่จะส่งกลิ่นรบกวนเพื่อนบ้านได้ และเมื่อเวลาที่ฝนตกหนักจะทำให้หน้าไหลละมูลแพะลงสู่แหล่งน้ำได้ น้ำเสียจากการล้างคอกแพะ 4) ด้านการเข้าถึงพ่อแม่พันธุ์ เกษตรกรยังขาดความรู้ในการจัดหาพ่อพันธุ์ แม่พันธุ์แพะนั้นต้องเลือกพันธุ์ที่มีคุณสมบัติเหมาะสม 5) ด้านภาวะขาดทุน ได้แก่ แพะตายจากการติดโรคต่าง ๆ เช่น โรคแท้งติดต่อ ท้องอืด และได้รับสารพิษ และแนวทางส่งเสริมการเลี้ยงแพะ มี 6 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการส่งเสริมการตลาด ผู้เลี้ยงแพะต้องการให้หน่วยงานภาครัฐจัดหาตลาดให้กับทางกลุ่ม ที่ซื้อขายกันแน่นอน 2) ด้านการให้ความรู้เรื่องการป้องกันโรคระบาด ต้องการให้เจ้าหน้าที่ปศุสัตว์อำเภอ ได้มีการจัดการอบรมเพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันโรคระบาด และการให้บริการในการฉีดวัคซีนเพื่อป้องกันโรคระบาดแก่กลุ่มผู้เลี้ยงแพะ 3) ด้านการจัดการอาหารและยารักษาโรค ควรมีการส่งเสริมและให้ความรู้แก่เกษตรกรผู้เลี้ยงแพะในการจัดเตรียมอาหารสำหรับเลี้ยงแพะ 4) ด้านการส่งเสริมสิ่งแวดล้อม มีตั้งโรงเรียนให้อยู่ในที่สูง มีอากาศถ่ายเทสะดวก ไม่มีน้ำท่วมขัง และต้องอยู่ในพื้นที่เหมาะสำหรับการเลี้ยงแพะ ห่างไกลแหล่งชุมชน มีการกำจัดมูลแพะเป็นประจำ 5) ด้านแนวทางส่งเสริมการพัฒนาสายพันธุ์ มีการพัฒนาสายพันธุ์แพะ โดยการนำเอาแพะพันธุ์บอร์เป็นหลักในการผสมกับพันธุ์ชาแนล หรือพันธุ์พื้นเมือง เพราะแพะพันธุ์บอร์เป็นพันธุ์ที่ได้มีการพัฒนามาแล้ว 6) ด้านการส่งเสริมเงินทุน เกษตรกรต้องการให้หน่วยงานรัฐได้เข้ามาช่วยเหลือในด้านเงินทุน ดอกเบี้ยต่ำ โดยการจัดให้มีโครงการเงินกู้เพื่อเกษตรกรผู้เลี้ยงแพะโดยตรง จึงมีข้อเสนอแนะ ดังนี้ 1) เกษตรกรควรศึกษาหาความรู้ใหม่ ๆ อยู่เสมอ เพื่อพัฒนาการเลี้ยงแพะไปสู่สิ่งที่ดีกว่า 2) ควรมีการศึกษาระบบการเลี้ยงแพะที่เหมาะสมกับพื้นที่ เพื่อให้มีการขยายการเลี้ยงเป็นธุรกิจที่สามารถสร้างรายได้ให้กับครอบครัว และชุมชน 3) ควรมีการศึกษการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากเนื้อแพะ เพื่อจำหน่ายเป็นรายได้ อีกทางหนึ่ง 4) ควรสนับสนุนให้ชุมชนมีการรวมกันเพื่อเลี้ยงแพะให้มากยิ่งขึ้น เพื่อเป็นวิสาหกิจชุมชนที่สามารถสร้างรายได้ให้กับชุมชนมากยิ่งขึ้น 5) ควรมีการจัดตั้งกลุ่มเป็นศูนย์การเรียนรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงแพะ เพื่อให้คนในชุมชน หรือภายนอกชุมชนได้เข้ามาเรียนรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงแพะ 6) จัดตั้งกลุ่มอาชีพที่เกี่ยวข้องเนื่องจากการเลี้ยงแพะ ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มปลูกหญ้าเพื่อเลี้ยงแพะ การขายอาหารเสริม และอาหารสำเร็จในการเลี้ยงแพะ 7) หน่วยงานภาครัฐ ควรให้การส่งเสริม และสนับสนุนในการเลี้ยงแพะของชุมชน 8) ควรมีการจัดการอบรม ให้ความรู้ในการเลี้ยงแพะ แก่เกษตรกรผู้เลี้ยงแพะ 9) ควรมีการจัดหาตลาด และประสานงานเพื่อให้เกษตรกรสามารถจำหน่ายแพะได้โดยไม่ต้องผ่านพ่อค้าคนกลาง

เอกสารอ้างอิง

- กรมปศุสัตว์. (2554). การเลี้ยงแพะ. เรียกใช้เมื่อ 10 ธันวาคม 2567 จาก <https://pvlo-cmi.dld.go.th/Doc/เอกสารเผยแพร่/พันธุ์สัตว์/พันธุ์และการเลี้ยงแพะ.pdf>
- กิตติ ภูงาม. (2556). เทคนิคการเลี้ยงแพะ. กรุงเทพมหานคร: บริษัท ซีเอ็ดดูเคชั่น จำกัด.

- ชุตตา แก้วละเอียด. (2558). การพัฒนาการตลาดแพะเพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจของเกษตรกรผู้เลี้ยงแพะใน จังหวัดสงขลา. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา.
- นชชกร ปภาวโรจน์ และคณะ. (2555). ศึกษาโครงสร้างทางสังคมและสภาพทางเศรษฐกิจของเกษตรกรผู้เลี้ยง แพะ ในอำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัย เทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ.
- นิสากร กล้าณรงค์. (2549). ศึกษาปัจจัยที่เป็นอุปสรรคในการส่งเสริมการเลี้ยงแพะเพื่อการค้าในภาคใต้ : กรณีศึกษาอำเภोजะนะ จังหวัดสงขลา. สงขลา: มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- ภมรินทร์ โชคสุทินสกุล และกฤษณพร แพกุล. (2550). ศึกษาสภาพการเลี้ยงแพะของเกษตรกรในจังหวัดกระบี่. วารสารสำนักสุศาสตร์สัตว์และสุขอนามัยที่ 8, 8(1), 76-83.
- มงคล เทพรัตน์ และคณะ. (2553). กลยุทธ์การปรับปรุงพันธุ์แพะของประเทศไทยเพื่อการผลิตอย่างยั่งยืน. แก่นเกษตร, 38(4), 395-408.
- วินัย ประลมพ์กาญจน์. (2548). ปัญหา และการพัฒนาการเลี้ยงแพะในประเทศไทย. วารสารมหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์, 1(1), 16-20.
- วิวัฒน์ แซ่เฮง และคณะ. (2561). แพะเขาใหญ่: แนวทางส่งเสริมการเลี้ยงแพะในชุมชน กรณีศึกษาชุมชนบ้านเขา ใหญ่ หมู่ที่ 5 ตำบลเขาน้อย อำเภอสีชล จังหวัดนครศรีธรรมราช. วารสารสังคมพัฒนศาสตร์, 1(2), 57-73.
- วิราภา สุพรรณพุทธา และคณะ. (2557). ความชุกของปรสิตในระบบทางเดินอาหาร และโรคแท้งติดต่อในสัตว์ . ใน สารนิพนธ์วิทยาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาศาสตร์. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.
- วิไลลักษณ์ ชาวอุทัย. (2555). มลภาวะทางอากาศ และทางเสียงจากฟาร์มเลี้ยงสัตว์. วารสารปศุสัตว์เกษตรศาสตร์, 39(153), 47-53.
- สภาเกษตรกรแห่งชาติ. (2550). การเลี้ยงแพะ. เรียกใช้เมื่อ 10 ธันวาคม 2567 จาก <https://www.nfc.or.th/การเลี้ยงแพะ>
- สำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์. (2564). การผลิตและการตลาดแพะเนื้อในพื้นที่ภาคตะวันตก. เรียกใช้เมื่อ 10 ธันวาคม 2567 จาก <https://www.opsmoac.go.th/news-files-432991791872>
- สุธา โอมณี. (2560). การศึกษารูปแบบการเลี้ยง และวิธีการตลาดแพะเนื้อ กรณีศึกษาจังหวัดสุราษฎร์ธานี. ใน วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยีการเกษตร. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- สุรชน ต่างวิวัฒน์. (2546). การเลี้ยงแพะ. กรุงเทพมหานคร: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- หนึ่งนุช สายปิ่น. (2551). การผลิตแพะ (Goat Production). กรุงเทพมหานคร: สาขาวิชาเทคโนโลยีการเกษตร คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

การส่งเสริมวัฒนธรรมการอนุรักษ์มหาวิทยาลัยสีเขียว: แนวทางสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนใน สถาบันอุดมศึกษา*

GREEN UNIVERSITIES: PATHWAYS TO SUSTAINABLE DEVELOPMENT IN HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS

ทิพย์วรรณ จันทรา^{1*}, พระครูอรุณสุตาลังการ (ปรีดา บัวเมือง)¹, ไพรัตน์ ฉิมหาต¹, พระครูพรหมเขตคนารักษ์ (ชัยสิทธิ์ เรืองรอด)²,
ทศพร กาญจนภมรพัฒน์³

Tippawan Chanttra^{1*}, Phrakru ArunSutalangarn (Preeda Buamuang)¹, Pairat Chimhad¹, Phrakruphromkhetkanarak (Chaiyasit Ruangrod)²,
Todsaporn Kanchanapamompot³

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช นครศรีธรรมราช ประเทศไทย¹
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nakhon Si Thammarat Campus, Nakhon Si Thammarat, Thailand¹

โรงเรียนพระปริยัติสามัญวัดสระเรียง นครศรีธรรมราช ประเทศไทย²
Wat Srirang Buddhist Secondary School, Nakhon Si Thammarat, Thailand²

นักวิชาการอิสระ นครศรีธรรมราช ประเทศไทย³
Independent Academic, Nakhon Si Thammarat, Thailand³

*Corresponding author E-mail: tippawan.jan@sbss.ac.th

บทคัดย่อ

บทความนี้สำรวจแนวคิดเรื่องมหาวิทยาลัยสีเขียวและบทบาทของมหาวิทยาลัยในการส่งเสริมการพัฒนาที่ยั่งยืนภายในสถาบันอุดมศึกษา ท่ามกลางปัญหาสิ่งแวดล้อมระดับโลกที่ทวีความรุนแรง เช่น การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ การลดลงของทรัพยากรธรรมชาติ และปัญหามลพิษที่เพิ่มขึ้น มหาวิทยาลัยได้รับการยอมรับว่าเป็นศูนย์กลางความรู้และนวัตกรรมที่สำคัญในการผลักดันความคิดริเริ่มด้านความยั่งยืน โดยการปลูกฝังจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อมและส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคม งานวิจัยนี้ตรวจสอบแนวทาง กลยุทธ์ และแนวปฏิบัติที่ดีที่สุดในมหาวิทยาลัยทั่วโลกใช้ เช่น การปรับปรุงให้เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม การใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ การบูรณาการการเรียนการสอน การวิจัย และการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อสนับสนุนความยั่งยืน การศึกษาวิเคราะห์กรณีศึกษา นโยบาย และโครงการนวัตกรรม เพื่อให้ภาพรวมของขบวนการมหาวิทยาลัยสีเขียวและศักยภาพในการสร้างผลกระทบเชิงบวกทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับโลก ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า การดำเนินงานด้านสีเขียวที่ประสบความสำเร็จจำเป็นต้องอาศัยแนวทางแบบองค์รวมที่ครอบคลุมทุกมิติ เช่น การบูรณาการแนวปฏิบัติด้านความยั่งยืนในทุกกิจกรรมของมหาวิทยาลัย ตั้งแต่หลักสูตร การวิจัย ไปจนถึงการดำเนินงานและการสร้างความร่วมมือกับชุมชน นอกจากนี้ ยังนำเสนอกรณีศึกษาจากมหาวิทยาลัยในประเทศไทย เช่น จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่มุ่งลดของเสีย เพิ่มพื้นที่สีเขียว และส่งเสริมการอนุรักษ์พลังงาน รวมถึงมหาวิทยาลัยในต่างประเทศ

เช่น ฮาร์วาร์ด ที่เป็นผู้ดำเนินการลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและใช้พลังงานอย่างมีประสิทธิภาพ บทความนี้ยังให้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์สำหรับผู้กำหนดนโยบาย ผู้บริหารมหาวิทยาลัย และผู้ปฏิบัติงานด้านความยั่งยืน โดยเน้นการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ การพัฒนานวัตกรรม และการส่งเสริมจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อมในทุกภาคส่วน เพื่อสร้างอนาคตที่ยั่งยืนและลดรอยเท้าทางสิ่งแวดล้อมได้อย่างมีประสิทธิภาพในระยะยาว

คำสำคัญ: มหาวิทยาลัยสีเขียว, การพัฒนาที่ยั่งยืน, การจัดการสิ่งแวดล้อม

Abstract

This paper explores the concept of green universities and their role in promoting sustainable development within higher education institutions. As global environmental challenges continue to escalate, universities are increasingly recognized as key players in driving sustainability initiatives and fostering environmental awareness. This study examines the various approaches, strategies, and best practices employed by universities worldwide to transform their campuses into environmentally friendly, resource-efficient, and socially responsible entities. By analyzing case studies, policy frameworks, and innovative programs, this research aims to provide a comprehensive overview of the green university movement and its potential to create lasting positive impact on both local and global scales. The findings suggest that successful implementation of green initiatives in universities requires a holistic approach, incorporating sustainable practices into curriculum, research, operations, and community engagement. Furthermore, this paper highlights the importance of collaboration between academic institutions, government bodies, and the private sector in achieving sustainable development goals. The conclusions drawn from this study offer valuable insights for policymakers, university administrators, and sustainability practitioners seeking to enhance the environmental performance of higher education institutions and contribute to a more sustainable future.

Keywords: Green Universities, Sustainable Development, Environmental Management

บทนำ

การพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development) เป็นแนวคิดสำคัญที่ส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม พร้อมกับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมอย่างสมดุล (World Commission on Environment and Development, 1987) ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา ประชาคมโลกได้เห็นความจำเป็นเร่งด่วนในการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมและส่งเสริมการพัฒนาที่ยั่งยืนมากยิ่งขึ้น ปัจจัยต่าง ๆ เช่น การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่เกิดจากภาวะโลกร้อน การลดลงของทรัพยากรธรรมชาติเนื่องจากการใช้ที่ไม่คำนึงถึงผลกระทบในระยะยาว และปัญหามลพิษทางอากาศและน้ำที่เพิ่มขึ้น ได้ก่อให้เกิดผลกระทบทั้งต่อสิ่งแวดล้อมและคุณภาพชีวิตของมนุษย์ทั่วโลก สถานการณ์เหล่านี้ได้กระตุ้นให้ทุกภาคส่วนของสังคม ไม่ว่าจะเป็นรัฐบาล องค์กรเอกชน และ

ประชาชนทั่วไป ตระหนักถึงความจำเป็นในการดำเนินการร่วมกันเพื่อหาทางแก้ไขอย่างยั่งยืน (Rockström, J. et al., 2009) ในภาคการศึกษา มหาวิทยาลัยในฐานะแหล่งการเรียนรู้และศูนย์กลางการวิจัย ถือเป็นหน่วยงานสำคัญที่สามารถสร้างความเปลี่ยนแปลงต่อสังคมผ่านการผลิตบุคลากรที่มีความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม มีบทบาทสำคัญในการเป็นผู้นำทางความคิดและการสร้างองค์ความรู้ใหม่ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาที่ยั่งยืน มหาวิทยาลัยไม่เพียงแต่เป็นแหล่งให้ความรู้แก่นักศึกษาเท่านั้น แต่ยังเป็นแหล่งของการวิจัยที่สร้างสรรค์นวัตกรรมทางเทคโนโลยีและวิธีการใหม่ ๆ ในการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมและสังคม (Filho, W. L. et al., 2015) นอกจากนี้ มหาวิทยาลัยยังเป็นที่ปลูกฝังคุณค่าทางจริยธรรมและสังคม ซึ่งสามารถหล่อหลอมผู้นำในอนาคตที่มีความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมและชุมชน ด้วยการประยุกต์ใช้แนวคิดและการปฏิบัติที่สอดคล้องกับหลักการของการพัฒนาที่ยั่งยืนในชีวิตประจำวันและอาชีพ (Sterling, S., 2001) ความสำคัญของบทบาทของมหาวิทยาลัยในเรื่องนี้ได้รับการยอมรับในระดับสากล โดยองค์กรและเครือข่ายต่าง ๆ เช่น เครือข่ายมหาวิทยาลัยเพื่อความยั่งยืน (University Network for Sustainability) และเครือข่ายมหาวิทยาลัยสีเขียว (Green University Network) ได้ส่งเสริมให้มหาวิทยาลัยทั่วโลกมีการแลกเปลี่ยนความรู้และแนวปฏิบัติที่ดี เพื่อสร้างความร่วมมือและเสริมสร้างศักยภาพในการพัฒนาที่ยั่งยืนของสังคมในวงกว้าง (Tilbury, D., 2011)

แนวคิดเรื่อง “มหาวิทยาลัยสีเขียว” เป็นแนวคิดที่ผนวกการบริหารจัดการทรัพยากรภายในมหาวิทยาลัยให้เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และส่งเสริมการพัฒนาที่ยั่งยืนในทุกมิติ เกิดขึ้นเพื่อตอบสนองต่อความตระหนักที่เพิ่มขึ้นนี้ โดยเป็นตัวแทนของแนวทางที่ครอบคลุมในการบูรณาการหลักการความยั่งยืนเข้ากับทุกแง่มุมของสถาบันอุดมศึกษา ในปัจจุบัน ปัญหาสิ่งแวดล้อมเป็นหนึ่งในประเด็นสำคัญที่ทั่วโลกให้ความสนใจ ไม่ว่าจะเป็นการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ การสูญเสียทรัพยากรธรรมชาติ หรือมลพิษที่เพิ่มขึ้น ซึ่งส่งผลกระทบต่อทั้งสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของมนุษย์ การพัฒนาที่ยั่งยืนจึงกลายเป็นแนวคิดหลักในการแก้ไขปัญหาเหล่านี้ โดยมุ่งเน้นที่การใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม เพื่อให้สามารถส่งมอบโลกที่น่าอยู่ให้กับคนรุ่นถัดไปได้้อย่างยั่งยืน ในบริบทของสถาบันอุดมศึกษา มหาวิทยาลัยไม่เพียงแต่เป็นสถานที่สำหรับการเรียนการสอนเท่านั้น แต่ยังเป็นศูนย์กลางในการสร้างความรู้และนวัตกรรม การเป็นมหาวิทยาลัยสีเขียวจึงเป็นหนึ่งในแนวทางที่สถาบันอุดมศึกษาสามารถมีส่วนร่วมในการส่งเสริมการพัฒนาที่ยั่งยืนได้ โดยมหาวิทยาลัยสีเขียวเน้นการปรับปรุงวิทยาเขตให้เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ลดการใช้ทรัพยากรที่ไม่จำเป็น และส่งเสริมการใช้พลังงานทดแทน รวมถึงการสร้างความรู้และความเข้าใจในเรื่องสิ่งแวดล้อมให้นักศึกษาและบุคลากร (Sterling, S., 2001)

มหาวิทยาลัยสีเขียวมีลักษณะเด่นคือความมุ่งมั่นในการลดรอยเท้าทางสิ่งแวดล้อม ส่งเสริมประสิทธิภาพการใช้ทรัพยากร และสร้างวัฒนธรรมแห่งความยั่งยืนในหมู่นักศึกษา คณาจารย์ และบุคลากร สถาบันเหล่านี้ตระหนักดีว่าความรับผิดชอบต่อพวกเขาไม่ได้จำกัดอยู่เพียงแค่การแสวงหาทางวิชาการแบบดั้งเดิม แต่ยังครอบคลุมถึงเป้าหมายที่กว้างขึ้นในการมีส่วนร่วมกับความพยายามด้านความยั่งยืนระดับโลก ความสำคัญของมหาวิทยาลัยสีเขียวในบริบทของการพัฒนาที่ยั่งยืนนั้นไม่อาจประเมินค่าได้ สถาบันอุดมศึกษามีศักยภาพที่จะเป็นห้องปฏิบัติการมีชีวิตสำหรับแนวปฏิบัติที่ยั่งยืน แสดงให้เห็นถึงวิธีแก้ปัญหาที่เป็นนวัตกรรมสำหรับความท้าทายด้านสิ่งแวดล้อม และสร้างแรงบันดาลใจให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในวงกว้างของสังคม ด้วยการนำนโยบายและแนวปฏิบัติที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมมาใช้ มหาวิทยาลัยสามารถลดผลกระทบทางนิเวศวิทยาได้อย่างมีนัยสำคัญ ใน

ขณะเดียวกันก็ให้การศึกษาและเสริมพลังให้คนรุ่นต่อไปในการแก้ไขปัญหาความยั่งยืนที่ซับซ้อน ในบริบทของโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว มหาวิทยาลัยสีเขียวจะมีบทบาทสำคัญในการรับมือกับความท้าทายของสิ่งแวดล้อมในอนาคต การศึกษาและการพัฒนาในด้านนี้จะมีผลกระทบในวงกว้าง ไม่เพียงแต่ภายในวิทยาเขต แต่ยังครอบคลุมถึงชุมชนและสังคมในภาพรวม การสร้างสรรค์แนวทางที่ยั่งยืนและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมจึงเป็นพันธกิจที่สำคัญของสถาบันอุดมศึกษาในการสร้างอนาคตที่ดีกว่าให้กับคนรุ่นใหม่ (โมทนา สิทธิพิทักษ์ และคณะ, 2564)

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ที่จะนำเสนอแนวทางในการพัฒนาและส่งเสริมมหาวิทยาลัยสีเขียวในบริบทของสถาบันอุดมศึกษา โดยเฉพาะในประเทศไทย ซึ่งยังมีความท้าทายและอุปสรรคหลายประการในการนำแนวคิดนี้มาใช้จริง การศึกษานี้จะครอบคลุมถึงแนวคิดและหลักการของมหาวิทยาลัยสีเขียว ตัวอย่างของมหาวิทยาลัยที่ประสบความสำเร็จในระดับโลก การปรับตัวและนำแนวคิดนี้มาใช้ในประเทศไทย รวมถึงประโยชน์และผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการเป็นมหาวิทยาลัยสีเขียว การพัฒนามหาวิทยาลัยสีเขียวไม่เพียงแต่จะช่วยลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม แต่ยังเป็นการสร้างบุคลากรที่มีจิตสำนึกในเรื่องสิ่งแวดล้อมและความรับผิดชอบต่อสังคม การเรียนการสอนและการวิจัยที่มุ่งเน้นเรื่องการพัฒนาที่ยั่งยืนจะเป็นแรงผลักดันให้นักศึกษานำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันและการทำงาน ทำให้มหาวิทยาลัยไม่เพียงแต่เป็นสถานที่ให้การศึกษา แต่ยังเป็นผู้นำทางในการส่งเสริมวิถีชีวิตที่ยั่งยืน

แนวคิดพื้นฐานของมหาวิทยาลัยสีเขียว

ความหมายของมหาวิทยาลัยสีเขียว

มหาวิทยาลัยสีเขียว (Green University) คือ สถาบันอุดมศึกษาที่มุ่งเน้นการบริหารจัดการทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ โดยให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาคมภายในมหาวิทยาลัยในการรักษาสิ่งแวดล้อมและการประหยัดพลังงาน นอกจากนี้ ยังส่งเสริมการใช้พลังงานทดแทน และบูรณาการการอนุรักษ์พลังงานและสิ่งแวดล้อมเข้ากับการเรียนการสอน การวิจัย และการบริการวิชาการ เพื่อสร้างบรรยากาศที่ปลอดภัย เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และประหยัดพลังงาน ซึ่งส่งผลดีต่อสิ่งแวดล้อมและชุมชนโดยรอบ (โมทนา สิทธิพิทักษ์ และคณะ, 2564)

นักวิชาการได้กล่าวถึงความหมายของมหาวิทยาลัยสีเขียวไว้ ดังนี้

บุญเจริญ ศิริเนาวกุล กล่าวว่า Green Campus หรือมหาวิทยาลัย สีเขียว หมายถึง มหาวิทยาลัยที่มีการบูรณาการอนุรักษ์ด้านพลังงาน และสิ่งแวดล้อมเข้าไปในการเรียนการสอน การวิจัย และในทุกกิจกรรม ของมหาวิทยาลัย ทั้งนี้เพื่อให้เกิดการทำงานในบรรยากาศที่มีความปลอดภัย เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและประหยัดพลังงานอันก่อให้เกิดผลดีต่อสิ่งแวดล้อมและชุมชนของชาติ (บุญเจริญ ศิริเนาวกุล, 2556)

Velazquez, L. et al. นักวิจัยกลุ่มนี้ได้ให้คำนิยามมหาวิทยาลัยสีเขียวว่าเป็นสถาบันการศึกษาที่มีการบูรณาการการพัฒนาอย่างยั่งยืนในทุกด้านของการดำเนินงาน รวมถึงการสอน การวิจัย การบริหารจัดการ และการมีส่วนร่วมกับชุมชน เพื่อให้เกิดความยั่งยืนทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับโลก (Velazquez, L. et al., 2006)

Alshuwaikhat, H. M. & Abubakar, I. ทั้งสองได้เสนอว่ามหาวิทยาลัยสีเขียวคือสถาบันที่ดำเนินการตามแนวทางการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยมุ่งเน้นการลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม การส่งเสริมการใช้ทรัพยากรอย่างมี

ประสิทธิภาพ และการสร้างความตระหนักรู้ด้านสิ่งแวดล้อมในหมู่นักศึกษาและบุคลากร (Alshuwaikhat, H. M. & Abubakar, I., 2008)

สรุปได้ว่า มหาวิทยาลัยสีเขียว หมายถึง สถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาที่มุ่งเน้นการดำเนินงานโดยคำนึงถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและการพัฒนาที่ยั่งยืน ทั้งนี้รวมถึงการจัดการทรัพยากรภายในวิทยาเขต การใช้พลังงาน การบริหารจัดการของเสีย และการส่งเสริมความตระหนักรู้ด้านสิ่งแวดล้อมให้กับนักศึกษา คณาจารย์ และชุมชนรอบข้าง การเป็นมหาวิทยาลัยสีเขียวไม่เพียงแต่เป็นการลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม แต่ยังเป็นการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้และการทำงานที่ดี ส่งเสริมสุขภาพและความปลอดภัยของประชาคมภายในมหาวิทยาลัย รวมถึงการมีส่วนร่วมกับชุมชนเพื่อความยั่งยืนร่วมกัน

ความสำคัญของมหาวิทยาลัยสีเขียวต่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

มหาวิทยาลัยสีเขียว (Green University) มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development) ผ่านการดำเนินงานในหลายด้าน ดังนี้ (United Nations, 2015); (Barth, M. & Rieckmann, M., 2007)

1. การสร้างจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อม: มหาวิทยาลัยสีเขียวมุ่งเน้นการปลูกฝังจิตสำนึกที่ดีแก่บุคลากรและนักศึกษา เพื่อให้หันมาใส่ใจสภาพแวดล้อม และมีส่วนร่วมในการลดปริมาณของเสียและขยะ ซึ่งจะนำไปสู่การจัดการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

2. การกำหนดนโยบายที่ชัดเจน: การกำหนดนโยบายมหาวิทยาลัยสีเขียวหรือมหาวิทยาลัยที่ยั่งยืน มีความชัดเจนในการพัฒนาไปสู่มหาวิทยาลัยสีเขียวที่ยั่งยืน และครอบคลุมประเด็นด้านสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ เช่น การจัดสร้างและบำรุงรักษาโครงสร้างพื้นฐาน การลดการใช้พลังงาน การจัดการทรัพยากรน้ำ การจัดการของเสียและขยะอันตราย การปรับปรุงระบบขนส่ง การจัดการศึกษา การค้นคว้าวิจัย การบริการวิชาการ และการสร้างความตระหนักรู้ด้านสิ่งแวดล้อมให้กับประชาคมในมหาวิทยาลัย

3. การมีส่วนร่วมของทุกคน: การมีส่วนร่วมของผู้บริหาร คณาจารย์ นิสิตนักศึกษา และบุคลากรภายใน รวมถึงการแต่งตั้งคณะทำงาน ซึ่งประกอบด้วยผู้บริหาร เจ้าหน้าที่ และบุคลากรที่เกี่ยวข้อง เพื่อดำเนินการตามนโยบายมหาวิทยาลัยสีเขียวหรือมหาวิทยาลัยที่ยั่งยืนที่ได้ประกาศในแต่ละประเด็นอย่างชัดเจน

4. การกำหนดตัวชี้วัดและการประเมินผล: การกำหนดตัวชี้วัด เป้าหมาย การติดตาม และประเมินผลการดำเนินโครงการและกิจกรรมตามนโยบายหลักในแต่ละด้าน สะท้อนถึงการเปลี่ยนแปลง ความสำเร็จ หรือความล้มเหลวของการพัฒนาไปสู่มหาวิทยาลัยสีเขียวที่ยั่งยืน โดยใช้กระบวนการคุณภาพ (Plan-Do-Check-Act) เพื่อการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

5. การเรียนรู้เพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลง: การเรียนรู้เพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลง (change agent) ในทุกภาคส่วนของประชาคมในมหาวิทยาลัย ไม่ว่าจะเป็นผู้บริหาร คณาจารย์ นิสิตนักศึกษา และบุคลากรภายใน เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน (โมทนา สิทธิพิทักษ์ และคณะ, 2564); (พนาวัน เปรมศรี และโชติ บดีรัฐ, 2565)

สรุปได้ว่า มหาวิทยาลัยสีเขียวมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยการสร้างจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อม กำหนดนโยบายที่ชัดเจน ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกคน กำหนดตัวชี้วัดและการประเมินผล และ

การเรียนรู้เพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลง ซึ่งทั้งหมดนี้จะนำไปสู่การพัฒนามหาวิทยาลัยที่ยั่งยืนและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

องค์ประกอบสำคัญของมหาวิทยาลัยสีเขียว

1. การมีส่วนร่วมของประชาคมภายในและชุมชนโดยรอบ: ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของนักศึกษา คณาจารย์ บุคลากร และชุมชนในการดำเนินกิจกรรมที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม
2. คุณภาพชีวิตที่ดี: สร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้และการทำงานที่ดี มีความปลอดภัย และส่งเสริมสุขภาพของประชาคมภายในมหาวิทยาลัย
3. ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน: จัดให้มีมาตรการและระบบที่ช่วยป้องกันอุบัติเหตุและอาชญากรรม เพื่อความปลอดภัยของทุกคนในมหาวิทยาลัย
4. การรักษาสภาพแวดล้อมและการอนุรักษ์พลังงาน: ดำเนินการลดการใช้พลังงาน ส่งเสริมการใช้พลังงานทดแทน และรักษาสภาพแวดล้อมภายในมหาวิทยาลัย
5. การใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าและการใช้พลังงานทดแทน: ส่งเสริมการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ ลดการสิ้นเปลือง และนำพลังงานทดแทนมาใช้ในกิจกรรมต่าง ๆ
6. สภาพเศรษฐกิจที่ดีของมหาวิทยาลัยและชุมชนโดยรอบ: ส่งเสริมกิจกรรมที่สนับสนุนเศรษฐกิจของมหาวิทยาลัยและชุมชน เพื่อความยั่งยืนร่วมกัน (ธวัชชัย บัวขาว และมนสิชา เพชรานนท์, 2555)

หลักการและแนวคิดของการพัฒนาที่ยั่งยืนในบริบทของมหาวิทยาลัย

การพัฒนาที่ยั่งยืนในบริบทของมหาวิทยาลัยเน้นที่การรวมเอาหลักการด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมเข้าไว้ด้วยกันอย่างสมดุล หลักการเหล่านี้มุ่งเน้นให้มหาวิทยาลัยมีบทบาทเป็นผู้นำทางการศึกษาและการวิจัยในการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม สร้างความตระหนักรู้ในเรื่องความยั่งยืน และพัฒนาทักษะและความรู้ที่จำเป็นสำหรับการสร้างสังคมที่ยั่งยืน (Cortese, A. D., 2003) แนวคิดดังกล่าวครอบคลุมทั้งในด้านการเรียนการสอน การวิจัย และการดำเนินงานภายในวิทยาเขต เพื่อสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่สนับสนุนและส่งเสริมการพัฒนาที่ยั่งยืน

การพัฒนาที่ยั่งยืนในมหาวิทยาลัยยังเกี่ยวข้องกับการประยุกต์ใช้แนวคิดของระบบที่ยั่งยืน (sustainable systems) ซึ่งเน้นการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ การลดของเสีย การใช้พลังงานหมุนเวียน และการสนับสนุนการบริโภคอย่างมีจริยธรรม (Velazquez, L. et al., 2006) มหาวิทยาลัยสีเขียวมีบทบาทสำคัญในการเป็นศูนย์กลางความรู้และการทดลองเพื่อหาวิธีการใหม่ ๆ ที่สามารถนำไปปรับใช้ได้จริงในสังคม

การจัดอันดับมหาวิทยาลัยสีเขียวโลก ยูไอ กรีนเมตริก

ปัจจัยการตัดสินใจเริ่มการจัดอันดับมหาวิทยาลัยสีเขียวโลก ยูไอ กรีนเมตริก ดังนี้

ก. การยึดถืออุดมการณ์

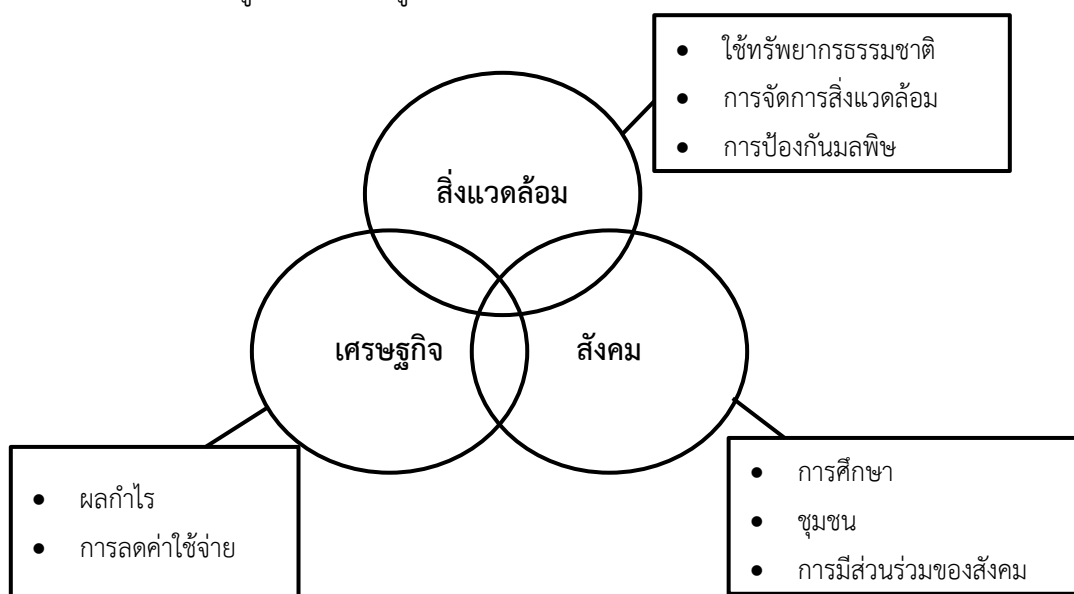
ความท้าทายในอนาคตที่มีต่อธารยธรรมมีทั้งความกดดันในเรื่องประชากร การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ความมั่นคงทางพลังงาน ความเสื่อมโทรมของสภาพแวดล้อม ความมั่นคงทางอาหารและน้ำ และการพัฒนาที่ยั่งยืน แม้ว่าจะมีงานวิจัยทางวิทยาศาสตร์และการอภิปรายสาธารณะมากมาย รัฐบาลของประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกก็ยังไม่ได้ให้ความสำคัญวาระด้านความยั่งยืนเท่าใดนัก ผู้ที่ห่วงใยในเรื่องดังกล่าวที่มหาวิทยาลัยอินโดนีเซียได้สังเกตเห็นว่า มหาวิทยาลัยต่าง ๆ มีข้อได้เปรียบที่จะช่วยส่งเสริมความดีของคนส่วนใหญ่ในประเด็นหลัก ๆ

เพื่อให้เกิดการปฏิบัติขึ้นจริงได้ ซึ่งรวมถึงแนวคิดอย่าง ไตรกำไรสุทธิ (Triple Bottom Line), หลักสามประการเพื่อความยั่งยืน (the 3 Es): อันได้แก่ ความเที่ยงธรรม (Equity) ความประหยัด (Economy) สิ่งแวดล้อม (Environment) อาคารสีเขียว และการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (Education for Sustainable Development - ESD)

การจัดอันดับมหาวิทยาลัยสีเขียวโลก ยูไอ กรีนเมตริกทำหน้าที่เป็นเครื่องมือของมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ในการจัดการความท้าทายด้าน ความยั่งยืนที่โลกของเรากำลังเผชิญอยู่ มหาวิทยาลัยต่าง ๆ สามารถทำงานร่วมกันเพื่อลดผลกระทบเชิงลบด้านสิ่งแวดล้อม ยูไอ กรีนเมตริกเป็นสถาบันซึ่งไม่มุ่งหวังผลกำไร ดังนั้น ทุกมหาวิทยาลัยจึงเข้าร่วมได้โดยไม่เสียค่าใช้จ่ายใด ๆ

ข. ต้นแบบการจัดอันดับมหาวิทยาลัยสีเขียวโลก ยูไอ กรีนเมตริก

แม้ว่าการจัดอันดับ ยูไอ กรีนเมตริกจะไม่ได้ยึดตามระบบการจัดอันดับใด ๆ ที่มีอยู่ แต่การจัดอันดับ ยูไอ กรีนเมตริกก็พัฒนามาจากความตระหนักถึงระบบการประเมินด้านความยั่งยืน ตลอดจนการจัดอันดับด้านวิชาการของมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ที่มีอยู่เดิม ระบบการประเมินด้านความยั่งยืนที่มีการอ้างอิงถึงระหว่างการออกแบบยูไอ กรีนเมตริกนั้น มีทั้ง รางวัลด้านความยั่งยืนโฮอโรइन (Hoiroin Sustainability Awards) รางวัล “กรีน” (GREENSHIP - ซึ่งเป็นระบบการจัดอันดับที่พัฒนาโดยคณะกรรมการอาคารสีเขียวแห่งอินโดนีเซีย ซึ่งยึดตามระบบความเป็นผู้นำในการออกแบบที่เกี่ยวข้องกับพลังงานและสิ่งแวดล้อม (LEED) ที่ใช้ในสหรัฐอเมริกา และที่อื่น ๆ) ระบบการจัดอันดับ การประเมินและการติดตาม (STARS) และบัตรรายงานด้านความยั่งยืนในมหาวิทยาลัย (หรือที่รู้จักกันในชื่อ “บัตรรายงานสีเขียว” - Green Report Card) โดยทั่วไป วิธีการนี้ได้ปรับเอาแนวคิดเกี่ยวกับความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อมซึ่งมีอยู่ 3 องค์ประกอบ ได้แก่ สิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ และสังคม สำหรับด้านสิ่งแวดล้อมนั้น รวมการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ การจัดการสิ่งแวดล้อม และการป้องกันแลพิช ขณะที่ทางด้านเศรษฐกิจ รวมถึงผลกำไร และการลดค่าใช้จ่าย ส่วนด้านสังคมนั้น รวมการศึกษา ชุมชน และการมีส่วนร่วมของสังคม ซึ่งทั้ง 3 ด้านรวมอยู่ในเกณฑ์ของยูไอ กรีนเมตริก ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 แนวคิดเกี่ยวกับความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อม

ในขณะเดียวกัน ในช่วงระหว่างขั้นตอนการออกแบบยูไอ กรีนเมตริกนั้น เราได้ศึกษาระบบการจัดอันดับด้านวิชาการของมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ได้แก่ การจัดอันดับต่าง ๆ ดังนี้

1. การจัดอันดับมหาวิทยาลัยระดับโลกโดยเดอะไทมส์ ไฮเออร์ เอ็ดเคชัน (Times Higher Education Word University Rankings - THE) ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากทอมป์สัน รอยเตอร์ส
2. การจัดอันดับมหาวิทยาลัยระดับโลกโดยคิวเอส (QS World University Rankings)
3. การจัดอันดับมหาวิทยาลัยระดับโลกด้านวิชาการ (Academic Ranking of Word Universities - ARWU) & susungland มหาวิทยาลัยเซี่ยงไฮ้เจียวทง (Shanghai Jiao Tong University - SJTU)
4. การจัดอันดับมหาวิทยาลัยโลกเว็บโอบเมตริกส์ (Webometrics Ronking of World Universities - Webometrics) เผยแพร่โดยไซเบอร์เมตริกส์ แลป, ซีไอเอ็นดีไอซี-ซีเอสไอซี (CINDOC-CSIC) ในสเปน

นอกจากนี้ ยูไอ กรีนเมตริกยังเป็นหนึ่งในสมาชิกของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญเรื่องการจัดอันดับระดับนานาชาติ (IREG) ตั้งแต่ ค.ศ. 2011 อีกด้วย

บทบาทของมหาวิทยาลัยในการพัฒนาที่ยั่งยืน

ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา ประชาคมโลกได้ตระหนักถึงความจำเป็นเร่งด่วนในการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม และส่งเสริมการพัฒนาที่ยั่งยืนมากขึ้น การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ การลดลงของทรัพยากรธรรมชาติ และปัญหามลพิษที่เพิ่มขึ้นเป็นปัจจัยที่กระตุ้นให้ทุกภาคส่วนของสังคมร่วมมือกันเพื่อกำหนดแนวทางแก้ไข โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในภาคการศึกษา มหาวิทยาลัยที่มีบทบาทเป็นศูนย์กลางแห่งการสร้างและเผยแพร่ความรู้ มีความสำคัญในการหล่อหลอมผู้นำในอนาคตและขับเคลื่อนนวัตกรรมเพื่อให้โลกมีความยั่งยืนมากยิ่งขึ้น

1. การสร้างผู้นำที่มีจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อมและความยั่งยืน

มหาวิทยาลัยทำหน้าที่เป็นฐานสำคัญในการสร้างผู้นำที่มีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาที่ยั่งยืน การส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ที่ผสมผสานแนวคิดด้านความยั่งยืนในทุกสาขาวิชาช่วยให้นักศึกษาได้รับทักษะและความรู้ที่จำเป็นสำหรับการเผชิญกับความท้าทายทางสิ่งแวดล้อมและสังคมในอนาคต มหาวิทยาลัยหลายแห่งได้พัฒนาหลักสูตรที่เน้นการพัฒนาที่ยั่งยืน การเรียนการสอนที่เน้นการแก้ไขปัญหาจริง (problem-based learning) และการฝึกอบรมที่ส่งเสริมการคิดเชิงวิพากษ์และการสร้างสรรค์นวัตกรรมใหม่ ๆ

นักศึกษาที่มีความเข้าใจในเรื่องความยั่งยืนจะมีศักยภาพในการเป็นผู้นำที่สามารถนำพาองค์กรและชุมชนไปสู่การดำเนินงานที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม (Tilbury, D., 2011) ซึ่งจะส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงบวกทั้งในระดับองค์กร ภาครัฐ และระดับประเทศ

2. การขับเคลื่อนนวัตกรรมเพื่อความยั่งยืน

มหาวิทยาลัยมีบทบาทสำคัญในการเป็นศูนย์กลางของการวิจัยและพัฒนา นวัตกรรมใหม่ๆ ที่สามารถนำมาใช้ในการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมและสังคมได้ นวัตกรรมด้านพลังงานทดแทน การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ การออกแบบผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ เป็นตัวอย่างของความรู้ที่ถูกพัฒนาในมหาวิทยาลัยและนำไปใช้ประโยชน์ในวงกว้าง (Cortese, A. D., 2003) การวิจัยที่

มหาวิทยาลัยดำเนินการมีศักยภาพในการสร้างความเข้าใจเชิงลึกเกี่ยวกับปัญหาที่เกี่ยวข้องกับความยั่งยืน และเสนอแนวทางในการแก้ไขปัญหาเหล่านี้อย่างเป็นระบบ

มหาวิทยาลัยยังสามารถร่วมมือกับภาคอุตสาหกรรมและภาคเอกชนในการพัฒนาผลิตภัณฑ์และเทคโนโลยีใหม่ ๆ ที่สนับสนุนการพัฒนาที่ยั่งยืน เช่น การพัฒนาวัสดุรีไซเคิล การออกแบบอาคารที่ใช้พลังงานอย่างมีประสิทธิภาพ หรือการวิจัยเกี่ยวกับเทคโนโลยีที่สามารถลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก การเป็นศูนย์กลางของการพัฒนานวัตกรรมทำให้มหาวิทยาลัยมีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนการพัฒนาที่ยั่งยืนในระดับสากล

3. การส่งเสริมความตระหนักรู้และการมีส่วนร่วมของชุมชน

มหาวิทยาลัยไม่ได้เพียงแต่มีบทบาทในด้านการวิจัยและการสอน แต่ยังสามารถเป็นศูนย์กลางในการส่งเสริมความตระหนักรู้และการมีส่วนร่วมของชุมชนในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับความยั่งยืน การจัดกิจกรรมที่เชื่อมโยงนักศึกษา คณาจารย์ และชุมชนเข้าด้วยกัน เช่น การสัมมนา การจัดเวิร์คช็อป หรือโครงการอาสาสมัคร จะช่วยให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

การส่งเสริมให้นักศึกษามีส่วนร่วมในโครงการสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการปลูกต้นไม้ การทำความสะอาดชุมชน หรือการรณรงค์ลดการใช้พลาสติก จะเป็นการปลูกฝังให้เกิดจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อมตั้งแต่วัยเยาว์ และยังเป็นการสร้างแรงบันดาลใจให้กับคนรุ่นใหม่ในการดำเนินชีวิตอย่างยั่งยืน (Filho, W., 2011)

4. การเป็นแบบอย่างของการดำเนินงานที่ยั่งยืน

มหาวิทยาลัยสามารถเป็นตัวอย่างที่ดีในการดำเนินงานที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม โดยการปรับปรุงวิทยาเขตให้เป็นพื้นที่สีเขียว การใช้พลังงานทดแทน เช่น พลังงานแสงอาทิตย์หรือพลังงานลม การจัดการของเสียอย่างมีประสิทธิภาพ การส่งเสริมการใช้จักรยานหรือระบบขนส่งสาธารณะภายในวิทยาเขต ล้วนเป็นมาตรการที่มหาวิทยาลัยสามารถนำมาใช้ได้จริง การดำเนินการเหล่านี้ไม่เพียงแต่จะลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม แต่ยังสามารถสร้างแรงบันดาลใจและกระตุ้นให้ผู้อื่นนำแนวทางปฏิบัติที่ยั่งยืนมาใช้ในชีวิตประจำวัน

มหาวิทยาลัยที่นำแนวทางการดำเนินงานที่ยั่งยืนมาใช้จะสามารถเป็นแบบอย่างและเป็นแหล่งเรียนรู้สำหรับชุมชนและองค์กรอื่น ๆ ในการดำเนินการที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมและสนับสนุนการพัฒนาที่ยั่งยืนได้

มหาวิทยาลัยมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาที่ยั่งยืนทั้งในระดับประเทศและระดับสากล การวิจัยและพัฒนานวัตกรรม การสร้างผู้นำที่มีจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อม การส่งเสริมความตระหนักรู้และการมีส่วนร่วมของชุมชน ตลอดจนการเป็นแบบอย่างในการดำเนินงานที่ยั่งยืน เป็นปัจจัยที่ทำให้มหาวิทยาลัยมีศักยภาพในการเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงไปสู่สังคมที่ยั่งยืนมากขึ้น

แนวทางปฏิบัติในการพัฒนามหาวิทยาลัยสีเขียว

การพัฒนามหาวิทยาลัยสีเขียวเป็นกระบวนการที่มุ่งเน้นการสร้างสภาพแวดล้อมที่ยั่งยืนและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมในสถาบันอุดมศึกษา แนวทางปฏิบัติที่สำคัญในการดำเนินการนี้สามารถสรุปได้ ดังนี้ (เพ็ญพิมพ์ พวงสุวรรณ และคณะ, 2567); (มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ, 2567)

1. การวางระบบและโครงสร้างพื้นฐาน (Setting & Infrastructure)

1.1 การจัดทำผังแม่บท มหาวิทยาลัยควรจัดทำผังแม่บทที่สะท้อนถึงการใช้พื้นที่อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

1.2 การเพิ่มพื้นที่สีเขียว ส่งเสริมการปลูกต้นไม้และสร้างพื้นที่สีเขียวภายในมหาวิทยาลัย เพื่อปรับปรุงคุณภาพอากาศและสร้างบรรยากาศที่น่าอยู่

2. การจัดการพลังงานและการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (Energy & Climate Change)

2.1 การใช้พลังงานอย่างมีประสิทธิภาพ นำเทคโนโลยีที่ประหยัดพลังงานมาใช้ในอาคารและระบบต่าง ๆ เพื่อลดการใช้พลังงาน

2.2 การใช้พลังงานทดแทน ส่งเสริมการใช้พลังงานจากแหล่งทดแทน เช่น พลังงานแสงอาทิตย์หรือพลังงานลม เพื่อลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก

3. การจัดการของเสีย (Waste Management)

3.1 การลดและแยกขยะ ส่งเสริมการลดปริมาณขยะและการแยกขยะที่ต้นทาง เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการรีไซเคิล

3.2 การจัดการขยะอันตราย มีระบบการจัดการและกำจัดขยะอันตรายอย่างถูกต้องและปลอดภัย

4. การจัดการน้ำ (Water Management)

4.1 การประหยัดน้ำ ใช้มาตรการประหยัดน้ำ เช่น การติดตั้งอุปกรณ์ประหยัดน้ำ และการตรวจสอบการรั่วไหลของระบบน้ำ

4.2 การบำบัดน้ำเสีย มีระบบบำบัดน้ำเสียที่มีประสิทธิภาพก่อนปล่อยลงสู่สิ่งแวดล้อม

5. การขนส่ง (Transportation)

5.1 ส่งเสริมการใช้ระบบขนส่งสาธารณะ สนับสนุนการใช้ระบบขนส่งสาธารณะหรือการเดินทางร่วมกัน เพื่อลดการใช้นานพาหนะส่วนตัว

5.2 การใช้ยานพาหนะที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ส่งเสริมการใช้จักรยานหรือยานพาหนะไฟฟ้าภายในมหาวิทยาลัย

6. การศึกษาและวิจัย (Education & Research)

6.1 บูรณาการความรู้ด้านสิ่งแวดล้อม นำประเด็นด้านสิ่งแวดล้อมและความยั่งยืนเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรการเรียนการสอน

6.2 ส่งเสริมการวิจัยเพื่อความยั่งยืน สนับสนุนการวิจัยที่มุ่งเน้นการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมและการพัฒนาที่ยั่งยืน

สรุปได้ว่า การพัฒนามหาวิทยาลัยสีเขียวต้องอาศัยการดำเนินงานที่ครอบคลุมทั้งด้านโครงสร้างพื้นฐาน การจัดการพลังงาน ของเสีย น้ำ การขนส่ง และการศึกษาและวิจัย การปฏิบัติตามแนวทางเหล่านี้จะช่วยเสริมสร้างสภาพแวดล้อมที่ยั่งยืนและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมในสถาบันอุดมศึกษา

กรณีศึกษามหาวิทยาลัยสีเขียวในประเทศไทยและต่างประเทศ

มหาวิทยาลัยสีเขียวเป็นแนวคิดที่มุ่งเน้นการพัฒนาสถาบันการศึกษาให้เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและยั่งยืน ทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศมีมหาวิทยาลัยหลายแห่งที่ประสบความสำเร็จในการดำเนินการดังกล่าว ตัวอย่างกรณีศึกษาที่น่าสนใจมีดังนี้:

กรณีศึกษามหาวิทยาลัยสีเขียวในประเทศไทย

1. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยได้ดำเนินโครงการต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมความยั่งยืน เช่น การเพิ่มพื้นที่สีเขียว การจัดการพลังงานอย่างมีประสิทธิภาพ และการส่งเสริมการใช้ระบบขนส่งสาธารณะภายในมหาวิทยาลัย ดังนี้ (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2561); (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2562)

1.1 โครงการ Chula Zero Waste: มุ่งเน้นการจัดการขยะมูลฝอยและขยะอันตรายอย่างเป็นระบบและยั่งยืน โดยปลูกฝังจิตสำนึกให้นิสิตและบุคลากรมีความรู้ ความเข้าใจ และเห็นความสำคัญของการลด และคัดแยกขยะ เพื่อแสดงความรับผิดชอบต่อสังคมและความเป็นพลเมืองโลก

1.2 การเพิ่มพื้นที่สีเขียว: มหาวิทยาลัยได้พัฒนาพื้นที่สีเขียวภายในและรอบรั้วจามจุรี เพื่อสร้างสภาพแวดล้อมที่ร่มรื่นและส่งเสริมสุขภาพที่ดีให้กับชุมชน

1.3 การจัดการพลังงาน: จุฬาฯ ได้รับการจัดอันดับเป็นอันดับ 1 ด้านการจัดการพลังงานในปี 2019 โดยเน้นการใช้พลังงานอย่างมีประสิทธิภาพ ส่งเสริมการใช้อุปกรณ์ที่ประหยัดพลังงาน และมีโครงการติดตั้งระบบผลิตไฟฟ้าด้วยแสงอาทิตย์

1.4 การเรียนการสอนและการวิจัย: มหาวิทยาลัยส่งเสริมการวิจัยด้านสิ่งแวดล้อมและความยั่งยืนในหลากหลายมิติ และมีการจัดทำรายงานความยั่งยืนอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ปี 2013

จากการดำเนินงานเหล่านี้ ทำให้จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยได้รับการจัดอันดับเป็นมหาวิทยาลัยสีเขียวอันดับที่ 84 ของโลก และอันดับที่ 3 ของประเทศไทยในปี 2562 (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2562)

2. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารีได้ดำเนินโครงการด้านสิ่งแวดล้อมและมาตรการต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมความเป็นมหาวิทยาลัยสีเขียว ดังนี้ (มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี, 2567); (นสพ.โคราชคนอีสาน, 2563)

2.1 การจัดการของเสีย (Waste Management): มทส. ได้รับการจัดอันดับเป็นอันดับ 1 ของประเทศด้านการจัดการของเสียต่อเนื่องกัน 3 ปีซ้อน (2022-2024) โดยมุ่งเน้นการลดปริมาณขยะ การรีไซเคิล และการจัดการขยะอย่างเป็นระบบ เพื่อสร้างสภาพแวดล้อมที่ยั่งยืนภายในมหาวิทยาลัย

2.2 โครงการ SUT Zero Waste: มหาวิทยาลัยได้ประกาศเจตนารมณ์ "SUT Zero Waste" เพื่อจัดการขยะตั้งแต่ต้นทางอย่างจริงจัง โดยตั้งเป้าลดปริมาณขยะให้ได้ 20% และสร้างความตระหนักรู้ในประชาคม มทส. เกี่ยวกับการจัดการขยะอย่างยั่งยืน

2.3 การจัดการพลังงานและการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (Energy and Climate Change): มทส. ได้ดำเนินมาตรการเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการใช้พลังงาน ลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก และส่งเสริมการใช้พลังงานหมุนเวียนภายในมหาวิทยาลัย

2.4 การจัดการพื้นที่สีเขียวและโครงสร้างพื้นฐาน (Setting and Infrastructure): มหาวิทยาลัยได้เพิ่มพื้นที่สีเขียวและปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานเพื่อส่งเสริมสภาพแวดล้อมที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และสนับสนุนการเรียนรู้ของนักศึกษา

2.5 การศึกษาและการวิจัย (Education and Research): มทส. สนับสนุนการศึกษาและการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความยั่งยืนและสิ่งแวดล้อม เพื่อเตรียมความพร้อมให้นักศึกษาเป็นผู้นำในการพัฒนาที่ยั่งยืนในอนาคต

จากการดำเนินงานดังกล่าว ทำให้ มทส. ได้รับการจัดอันดับเป็นมหาวิทยาลัยสีเขียวอันดับที่ 4 ของประเทศไทย และอันดับที่ 65 ของโลกในปี 2567 (มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี, 2567)

กรณีศึกษามหาวิทยาลัยสีเขียวในต่างประเทศ

1. มหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด (Harvard University) ประเทศสหรัฐอเมริกา มหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ดได้รณรงค์สร้างจิตสำนึกที่ดีแก่บุคลากรและนักศึกษาให้หันมาใส่ใจสภาพแวดล้อม มีส่วนช่วยลดปริมาณของเสียและขยะเพื่อสร้างสภาพแวดล้อมที่ดีในมหาวิทยาลัย (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2552)

2. มหาวิทยาลัยคอนเนตทิคัต (University of Connecticut) ประเทศสหรัฐอเมริกา มหาวิทยาลัยได้ดำเนินโครงการด้านสิ่งแวดล้อมหลายโครงการ เช่น การจัดการพลังงาน การอนุรักษ์น้ำ และการส่งเสริมการใช้ระบบขนส่งที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

สรุป: มหาวิทยาลัยทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศได้ดำเนินโครงการและนโยบายต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมความยั่งยืนและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม การดำเนินงานเหล่านี้ไม่เพียงแต่ช่วยลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม แต่ยังเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับสังคมในการพัฒนาที่ยั่งยืน

ประโยชน์ ความท้าทาย และข้อเสนอแนะของการพัฒนามหาวิทยาลัยสีเขียว

การพัฒนามหาวิทยาลัยสีเขียวมีประโยชน์หลายประการ แต่ก็เผชิญกับความท้าทายที่ต้องการการวิเคราะห์และการแก้ไขอย่างรอบคอบ ดังนี้

ประโยชน์ของการพัฒนามหาวิทยาลัยสีเขียว

1. การสร้างจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อม การดำเนินโครงการสีเขียวช่วยปลูกฝังจิตสำนึกที่ดีแก่บุคลากรและนักศึกษา ให้หันมาใส่ใจสภาพแวดล้อม และลดปริมาณของเสียและขยะ ซึ่งนำไปสู่การจัดการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

2. การส่งเสริมความยั่งยืน มหาวิทยาลัยสีเขียวมุ่งเน้นการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ ลดการใช้พลังงาน และส่งเสริมการใช้พลังงานทดแทน ซึ่งช่วยลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสนับสนุนการพัฒนาที่ยั่งยืน

3. การเพิ่มพื้นที่สีเขียว การเพิ่มพื้นที่สีเขียวในมหาวิทยาลัยช่วยเสริมสร้างระบบนิเวศ ดูดซับก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ ลดฝุ่นละอองและสารพิษบางชนิด รวมถึงลดความร้อนในอาคาร

4. การสร้างภาพลักษณ์ที่ดี การเป็นมหาวิทยาลัยสีเขียวช่วยเสริมสร้างภาพลักษณ์ที่ดีในด้านความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม ซึ่งอาจดึงดูดนักศึกษาและบุคลากรที่มีคุณภาพเข้ามาในสถาบัน (มหาวิทยาลัยมหิดล, 2564); (ยูไอ กรีนเมตริก (UI GreenMetric), 2560)

ความท้าทายของการพัฒนามหาวิทยาลัยสีเขียว

1. การสร้างจิตสำนึกและการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม การปลูกฝังจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อมในบุคลากรและนักศึกษาเป็นเรื่องที่ท้าทาย เนื่องจากต้องการการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและทัศนคติที่มีอยู่เดิม
2. การจัดสรรงบประมาณ การดำเนินโครงการสีเขียวมักต้องการงบประมาณที่สูง การจัดสรรงบประมาณที่ไม่เพียงพอหรือไม่เป็นไปตามแผนอาจเป็นอุปสรรคต่อความสำเร็จ
3. การจัดเก็บและบริหารจัดการข้อมูล การรวบรวมและจัดเก็บข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานสีเขียวมีความหลากหลายและซับซ้อน ทำให้การติดตามและประเมินผลเป็นไปได้ยาก
4. การนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาใช้ การขาดการนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีที่เหมาะสมมาใช้ในการดำเนินงานอาจทำให้การพัฒนาไม่เต็มที่
5. การสร้างความผูกพันกับชุมชน การสร้างความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชนภายนอกเป็นสิ่งสำคัญ แต่บางครั้งอาจเผชิญกับความไม่เข้าใจหรือการขาดการสนับสนุนจากชุมชน (พนาวัน เปรมศรี และโชติ บดีรัฐ, 2565); (โมทนา สิทธิพิทักษ์ และคณะ, 2564)

ข้อเสนอแนะของการพัฒนามหาวิทยาลัยสีเขียว

1. การกำหนดนโยบายที่ชัดเจน: ผู้บริหารควรกำหนดนโยบายที่ชัดเจนและครอบคลุมทุกด้านของการพัฒนามหาวิทยาลัยสีเขียว เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินงาน
2. การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน: ส่งเสริมการมีส่วนร่วมจากผู้บริหาร คณาจารย์ นักศึกษา และบุคลากรทุกคน เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ
3. การสื่อสารและการประชาสัมพันธ์: ใช้ช่องทางการสื่อสารที่หลากหลายเพื่อเผยแพร่ข้อมูลและสร้างความตระหนักรู้เกี่ยวกับโครงการสีเขียว
4. การสร้างเครือข่ายความร่วมมือ: สร้างความร่วมมือกับมหาวิทยาลัยอื่น ๆ และองค์กรที่เกี่ยวข้อง เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ในการพัฒนามหาวิทยาลัยสีเขียว
5. การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรม: นำเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่เหมาะสมมาใช้ในการดำเนินงาน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม (สรารุช แพพวก และสมบุญ ศรีศิริรัฐ, 2566)

สรุปได้ว่า การพัฒนามหาวิทยาลัยสีเขียวมีประโยชน์มากมาย ทั้งในด้านการส่งเสริมจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อม ปรับปรุงคุณภาพชีวิต และลดค่าใช้จ่ายระยะยาว อย่างไรก็ตาม ยังมีความท้าทายที่ต้องเผชิญ เช่น การกำหนดนโยบายที่ชัดเจน การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน และการจัดสรรงบประมาณที่เพียงพอ การดำเนินการตามข้อเสนอแนะที่กล่าวมาจะช่วยให้มหาวิทยาลัยสามารถพัฒนาไปสู่ความยั่งยืนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สรุป

สรุปได้ว่า การเป็นมหาวิทยาลัยสีเขียวไม่เพียงเกี่ยวข้องกับการลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม แต่ยังรวมถึงการสร้างจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อมในนักศึกษาและบุคลากร งานวิจัยนำเสนอแนวทางที่มหาวิทยาลัยทั่วโลกใช้เพื่อบูรณาการความยั่งยืนในด้านต่าง ๆ เช่น หลักสูตร การวิจัย การดำเนินงาน และความร่วมมือกับชุมชน การเปลี่ยนผ่านนี้จำเป็นต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน รวมถึงการกำหนดนโยบายที่ชัดเจน การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และการวิจัยที่เน้นนวัตกรรม บทความยังเน้นย้ำถึงความสำคัญของความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัย หน่วยงานรัฐ และภาคเอกชน เพื่อสนับสนุนการพัฒนาที่ยั่งยืนอย่างครอบคลุม ตัวอย่างมหาวิทยาลัยสีเขียวในประเทศไทยและต่างประเทศ เช่น จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด แสดงให้เห็นถึงความสำเร็จของแนวทางเหล่านี้ ขณะเดียวกันยังมีความท้าทาย เช่น การปรับเปลี่ยนพฤติกรรม การจัดสรรงบประมาณ และการประยุกต์ใช้เทคโนโลยี เพื่อให้เป้าหมายความยั่งยืนกลายเป็นจริง ข้อเสนอแนะคือการพัฒนานโยบายที่ชัดเจน การส่งเสริมการมีส่วนร่วม และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ โดยมุ่งสร้างสังคมที่ยั่งยืนในทุกมิติ

เอกสารอ้างอิง

- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2552). ฮาร์วาร์ด มหาวิทยาลัยชั้นนำด้านความยั่งยืน. เรียกใช้เมื่อ 26 มกราคม 2568 จาก <https://www.kriengsak.com/node/2073>
- จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (2561). CU ZERO WASTE. เรียกใช้เมื่อ 25 มกราคม 2568 จาก <https://www.chula.ac.th/about/green-university/cu-zero-waste/>
- จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (2562). จุฬาฯ มหาวิทยาลัยสีเขียวอันดับ 3 ของไทย ปี 2019 อันดับ 1 ด้านการจัดการพลังงาน การจัดการขยะ การเรียนการสอนและการวิจัย. เรียกใช้เมื่อ 26 มกราคม 2568 จาก <https://www.chula.ac.th/news/26082/>
- ธวัชชัย บัวขาว และมนสิชา เพชรานนท์. (2555). การกำหนดนโยบายและแนวทางปฏิบัติสู่มหาวิทยาลัยสีเขียว กรณีศึกษา: มหาวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตพัทลุง. วารสารวิชาการ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ สจล., 14(1), 40-45.
- นสพ.โคราชคนอีสาน. (2563). ตั้งเป้าลดขยะให้ได้ 20% มุ่งสู่มหาวิทยาลัยสีเขียว. เรียกใช้เมื่อ 26 มกราคม 2568 จาก <https://www.koratdaily.com/blog.php?id=10164>
- บุญเจริญ ศิริเนาวกุล. (2556). ปัญญาประดิษฐ์: ปัญญาเชิงกลุ่ม (Artificial intelligence: swarm intelligence). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ท็อป.
- พนาวัน เปรมศรี และโชติ บดีรัฐ. (2565). ผลสัมฤทธิ์การดำเนินการสู่ความเป็นมหาวิทยาลัยสีเขียว. Journal of Modern Learning Development, 7(9), 422-435.
- เพ็ญพิมพ์ พวงสุวรรณ และคณะ. (2567). Guidelines for the Development of Sustainable Green Universities Case study: College of Management University of Phayao. ใน แนวทางการพัฒนา มหาวิทยาลัยสีเขียวอย่างยั่งยืน กรณีศึกษา วิทยาลัยการจัดการ มหาวิทยาลัยพะเยา, รายงานสืบเนื่องการ

- ประชุมวิชาการระดับชาติวิทยาลัยพัฒนามหานคร ครั้งที่ 1 ด้านการพัฒนาและจัดการมหานครอย่างยั่งยืน: 8 มีนาคม 2567 (หน้า 101-117). กรุงเทพมหานคร: วิทยาลัยพัฒนามหานคร มหาวิทยาลัยนวมินทราธิราช.
- มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ. (2567). ประกาศมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ เรื่อง นโยบายในการขับเคลื่อนมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติสู่การเป็นมหาวิทยาลัยสีเขียว (Green Thailand National Sports University: Green - TNSU). เรียกใช้เมื่อ 25 มกราคม 2568 จาก <https://www.tnsubkk.ac.th/wp-content/uploads/2024/04/401นโยบายมหาวิทยาลัยสีเขียว2.pdf>
- มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี. (2567). มทส. อันดับหนึ่ง 3ปีซ้อนด้านการจัดการของเสีย (Waste) อันดับ 4 ของไทย และอันดับที่ 65 ของโลก ม.สีเขียวโลก 2024. เรียกใช้เมื่อ 26 มกราคม 2568 จาก <https://www.sut.ac.th/news/detail/1/news20241213>
- มหาวิทยาลัยมหิดล. (2564). พื้นที่สีเขียว (Green Area). เรียกใช้เมื่อ 26 มกราคม 2568 จาก <https://op.mahidol.ac.th/pe/2021/10429/>
- โมทนา สติพิทักษ์ และคณะ. (2564). ปัจจัยแห่งความสำเร็จของมหาวิทยาลัยสีเขียวที่ยั่งยืน. *Journal of Education Studies*, 49(2), 1-10.
- ยูไอ กรีนเมตริก (UI GreenMetric). (2560). คู่มือการจัดอันดับมหาวิทยาลัยสีเขียวโลก. เรียกใช้เมื่อ 25 มกราคม 2568 จาก https://greenmetric.ui.ac.id/wp-content/uploads/2015/07/UI-GreenMetric-Guideline-2017_Thai.pdf
- สราวุธ แพพวก และสมบุญ ศรีสรรหิรัญ. (2566). แนวทางการเป็นมหาวิทยาลัยสีเขียว เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนของสถาบันอุดมศึกษา. *วารสารสังคมศาสตร์บูรณาการ มหาวิทยาลัยมหิดล*, 10(2), 171-191.
- Alshuwaikhat, H. M. & Abubakar, I. (2008). An integrated approach to achieving campus sustainability: assessment of the current campus environmental management practices. *Journal of Cleaner Production*, 16(16), 1777-1785.
- Barth, M. & Rieckmann, M. (2007). Developing Key Competencies for Sustainable Development in Higher Education. *International Journal of Sustainability in Higher Education*, 8(4), 416-430.
- Cortese, A. D. (2003). The critical role of higher education in creating a sustainable future. *Planning for Higher Education*, 31(3), 15-22.
- Filho, W. (2011). About the Role of Universities and Their Contribution to Sustainable Development. *High Educ Policy*, 24(2011), 427-438.
- Filho, W. L. et al. (2015). Integrative approaches to environmental sustainability at universities: an overview of challenges and priorities. *Journal of Integrative Environmental Sciences*, 12(1), 1-14.

- Rockström, J. et al. (2009). Planetary Boundaries: Exploring the Safe Operating Space for Humanity. Retrieved January 23, 2025, from <https://www.ecologyandsociety.org/vol14/iss2/art32/>
- Sterling, S. (2001). Sustainable Education: Re-visioning Learning and Change (6) (Schumacher Briefings). Cambridge: Green Books.
- Tilbury, D. (2011). Education for Sustainable Development: An Expert Review of Processes and Learning. Retrieved January 23, 2025, from <http://unesdoc.unesco.org/images/0019/001914/191442e.pdf>
- United Nations. (2015). Transforming our World: The 2030 Agenda for Sustainable Development. Retrieved January 26, 2025, from <https://sdgs.un.org/2030agenda>
- Velazquez, L. et al. (2006). Sustainable university: what can be the matter?. *Journal of Cleaner Production*, 14(9-11), 810-819.
- World Commission on Environment and Development. (1987). Report of the World Commission on Environment and Development: Our Common Future. Retrieved January 25, 2025, from <https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/5987our-common-future.pdf>

เครือข่ายคนดีกับการลดอาชญากรรม*

THE NETWORK OF GOOD PEOPLE FOR CRIME REDUCTION

ณพลเดช มณีลังกา

Napoldech Manilanga

คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

Faculty of Law, Thammasat University, Bangkok, Thailand

Corresponding author E-mail: Peterpingping@Gmail.Com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอเครือข่ายคนดีกับการลดอาชญากรรม ซึ่งประเทศไทยเผชิญกับวิกฤตอาชญากรรมที่รุนแรง โดยมีอัตราการก่ออาชญากรรมเป็นอันดับ 1 ของภูมิภาคอาเซียน ติดอันดับ 4 ของเอเชีย และติดอันดับ 4 ของโลก สถานการณ์นี้สะท้อนให้เห็นถึงปัญหาคนล้นคุกที่ทวีความรุนแรงขึ้นเรื่อย ๆ แม้รัฐบาลจะทุ่มงบประมาณมหาศาลในการปราบปราม แต่ผลลัพธ์กลับตรงกันข้าม ยิ่งปราบปรามมากเท่าไร จำนวนคดีกลับยิ่งเพิ่มขึ้น สะท้อนให้เห็นถึงความล้มเหลวในการแก้ปัญหาที่ต้นเหตุ การเสื่อมถอยของเครือข่ายคนดีในปัจจุบันได้ส่งผลให้สังคมไทยขาดภูมิคุ้มกันทางศีลธรรม เปิดช่องให้ปัญหาอาชญากรรมเติบโตอย่างรวดเร็ว การฟื้นฟูเครือข่ายคนดีผ่านองค์กรพุทธศาสนาที่มีการรวมตัวกันเป็นกลุ่มก้อนและแบ่งงานกันทำอย่างเป็นระบบ จึงเป็นกุญแจที่สำคัญในการแก้ปัญหาอาชญากรรมอย่างยั่งยืน ในอดีตสังคมไทยมีพุทธศาสนาเป็นเสาหลักสำคัญในการหล่อหลอมจิตใจและพฤติกรรมของผู้คน ผ่านการสร้าง "เครือข่ายคนดี" อันเป็น "เครือข่ายกัลยาณมิตร" ที่เชื่อมโยงระหว่างบ้าน วัด และโรงเรียน เชื่อมโยงไปสู่ "องค์กรพุทธศาสนา" เป็นส่วนสำคัญที่จะนำเอาศีลธรรมไปสู่กิจกรรมทางพระพุทธศาสนา ผสมผสานกับศิลปวัฒนธรรมของไทยซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมให้แก่ประชาชน โดยมีวัดเป็นศูนย์กลางในการเชื่อมประสานเครือข่ายเหล่านี้ สถิติที่น่าตกใจในการก่ออาชญากรรม สะท้อนให้เห็นถึงปัญหาที่ทวีความรุนแรงขึ้นเรื่อย ๆ แม้รัฐบาลจะทุ่มงบประมาณในการแก้ปัญหาดังกล่าว แต่ผลลัพธ์กลับตรงกันข้าม ยิ่งปราบปรามมากเท่าไร จำนวนคดีกลับยิ่งเพิ่มขึ้น จึงจำเป็นต้องสร้างเครือข่ายคนดีเพื่อลดปัญหาอาชญากรรมให้ลดน้อยลง ผ่าน P-E-A-C-E โมเดล

คำสำคัญ: เครือข่ายคนดี, การลดคดีอาชญากรรม, องค์กรพุทธศาสนา, P-E-A-C-E โมเดล

Abstract

This article aimed to present the network of good people and crime reduction. Thailand faced a severe crime crisis, ranking 1st in ASEAN, 4th in Asia, and 4th globally in crime rates. This situation reflected the increasingly severe prison overcrowding problem. Although the

government had invested enormous budgets in suppression, the results were opposite - the more suppression, the more cases increased, reflecting the failure to address the root cause. The decline of the good people's network had left Thai society lacking moral immunity, allowing crime problems to grow rapidly. The restoration of the good people's network through systematically organized Buddhist organizations was therefore a key to sustainable crime solution. Historically, Thai society had Buddhism as a main pillar in shaping people's minds and behaviors through creating a "network of good people" or "network of virtuous friends" that connected homes, temples, and schools. These links to "Buddhist organizations" were crucial in bringing morality to Buddhist activities, combined with Thai arts and culture, which were important in cultivating virtue and ethics among people, with temples serving as centers coordinating these networks. The alarming crime statistics reflected increasingly severe problems. Despite the government's massive budget allocation to address these issues, the results were contrary - more suppression led to more cases. Therefore, it was necessary to establish a network of good people to reduce crime problems through the P-E-A-C-E Model.

Keywords: Good People Network, Crime Reduction, Buddhist Organizations, P-E-A-C-E Model

บทนำ

จากรายงานการสำรวจสถานการณ์อาชญากรรมในประเทศไทย (United Nations Office on Drugs and Crime, 2023a) และข้อมูลจากสำนักงานตำรวจแห่งชาติ (Royal Thai Police, 2023) พบว่า ในปี พ.ศ. 2566 ประเทศไทยติดอันดับ 4 ของโลกด้านอัตราการเกิดอาชญากรรม อันดับ 4 ของเอเชีย และอันดับ 1 ของอาเซียน ส่งผลให้เกิดวิกฤตผู้ต้องขังล้นเรือนจำ กระทั่งต้องบประมาณภาครัฐและการพัฒนาประเทศ

รัฐบาลได้พยายามแก้ไขปัญหามาผ่านการปรับปรุงกฎหมาย (สำนักงาน ป.ป.ส., 2566) โดยเฉพาะการแก้ไขพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 และพระราชบัญญัติการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2519 ที่เน้นการบำบัดรักษาผู้เสพยาเสพติดมากกว่าการลงโทษ อย่างไรก็ตามในอดีตเคยมีการใช้มาตรการรุนแรง เช่น นโยบาย "การฆ่าตัดตอน" ในปี 2546 (Human Rights Watch, 2004) ซึ่งถูกวิพากษ์วิจารณ์อย่างหนักในประเด็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน

จากสถานการณ์ดังกล่าว จะเห็นได้ว่าการแก้ปัญหอาชญากรรมโดยการปราบปรามเพียงฝ่ายเดียวไม่เพียงพอและไม่ยั่งยืน เนื่องจากขาดการมีส่วนร่วมจากประชาชนและชุมชนในวงกว้าง การสร้าง "เครือข่ายคนดี" (The Network of Good People) จึงเป็นแนวทางสำคัญในการลดอาชญากรรมในบริบทของสังคมไทย โดยคนดีในที่นี้หมายถึงบุคคลที่มีคุณธรรม ซื่อสัตย์ และมีจิตสาธารณะ พร้อมที่จะช่วยเหลือและปกป้องสังคม การสร้างเครือข่ายคนดีต้องเริ่มจากการส่งเสริมคุณธรรมในชุมชน การมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมเฝ้าระวังอาชญากรรม การสนับสนุนจากภาครัฐในการสร้างโอกาสให้ผู้กระทำผิดได้กลับตัว และการให้ความรู้เกี่ยวกับสิทธิ

มนุษยชนและกฎหมายแก่ประชาชน ซึ่งผลจากการปราบปรามอย่างเดียวยังแสดงให้เห็นว่าประเทศไทยยังติดอันดับคดีอาชญากรรมระดับโลก สามารถแสดงดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ตารางแสดงอันดับคดีอาชญากรรมระดับโลก เอเชีย และอาเซียน

อันดับ	ประเทศ	ระดับโลก	เอเชีย	อาเซียน	คดีอาญา	แหล่งข้อมูล
1	สหรัฐอเมริกา	1	-	-	5,937.3	FBI, 2023
2	บราซิล	2	-	-	2,502.1	UNODC, 2023
3	แอฟริกาใต้	3	-	-	2,288.5	UNODC, 2023
4	ไทย	4	4	1	1,875.5	Royal Thai Police, 2023
5	อินเดีย	5	5	-	1,643.6	NCRB, 2023
6	ฟิลิปปินส์	6	6	2	1,132.2	PNP, 2023

ดังนั้น การสร้างเครือข่ายคนดีในสังคมไทยจึงเป็นกระบวนการที่สำคัญในการลดปัญหาอาชญากรรม เพราะเมื่อคนดีมีจำนวนมากพอและได้รับการสนับสนุนจากทุกภาคส่วน คนไม่ดีก็จะเป็นคนที่ไม่สามารถก่ออาชญากรรมได้ง่าย และสังคมไทยที่เป็นเมืองพุทธก็จะสามารถดำรงอยู่ด้วยความสงบสุขและยั่งยืน

หลักการเพื่อลดอาชญากรรม

พระบรมราโชวาทในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร เมื่อปี พ.ศ. 2512 ทรงชี้แนะแนวทางการบริหารบ้านเมืองว่า สังคมประกอบด้วยคนดีและคนไม่ดี การสร้างความสงบสุขมิใช่การทำให้ทุกคนเป็นคนดี แต่ต้องส่งเสริมคนดีให้มีบทบาทในการปกครองและควบคุมคนไม่ดีไม่ให้ก่อความเดือดร้อน (สำนักราชเลขาธิการ, 2515); (มูลนิธิพระดาบส, 2560) ในมติพระพุทธานุสา "คนดี" คือผู้ปฏิบัติตามหลักไตรสิกขา ซึ่งประกอบด้วย ทาน ศีล และภาวนา สอดคล้องกับโอวาทปาติโมกข์เรื่องการละชั่ว ทำดี และทำจิตใจให้บริสุทธิ์ โดยทานเป็นการเสียสละเพื่อส่วนรวม ศีลคือการควบคุมกายวาจา และภาวนาคือการพัฒนาจิตใจและปัญญา (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2540ก); (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2559) และเพื่อเชื่อมโยงกับการแก้ปัญหาอาชญากรรม โดยองค์การสหประชาชาติและองค์การตำรวจสากลได้จำแนกอาชญากรรมเป็น 5 ประเภทหลัก ได้แก่ อาชญากรรมต่อชีวิตร่างกาย อาชญากรรมต่อทรัพย์สิน อาชญากรรมทางเพศ อาชญากรรมทางเศรษฐกิจ และอาชญากรรมทางเทคโนโลยี (United Nations Office on Drugs and Crime, 2023b); (INTERPOL, 2024) ซึ่งสามารถแสดงดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ตารางเปรียบเทียบอาชญากรรมเทียบกับหลักการ

ประเภทอาชญากรรม	ลักษณะอาชญากรรม	ธรรมที่ช่วยลดอาชญากรรม	วิธีการลดอาชญากรรม
อาชญากรรมทางร่างกายและชีวิต (Violent Crimes)	การฆาตกรรม, การทำร้ายร่างกาย	ศีล	การรักษาศีลข้อ 1 (ปาณาติปาตา) ช่วยป้องกันการทำร้ายชีวิตผู้อื่น
อาชญากรรมทางทรัพย์สิน (Property Crimes)	การลักทรัพย์, การฉ้อโกง	ทาน	การส่งเสริมการให้ทานช่วยลดความโลภและความขัดแย้งที่นำไปสู่การแย่งชิงทรัพย์สิน

ตารางที่ 2 ตารางเปรียบเทียบอาชญากรรมเทียบกับหลักธรรม (ต่อ)

ประเภทอาชญากรรม	ลักษณะ อาชญากรรม	ธรรมที่ช่วยลด อาชญากรรม	วิธีการลดอาชญากรรม
อาชญากรรมทางเพศ (Sexual Crimes)	การข่มขืน, การค้ามนุษย์	ศีล	การรักษาศีลข้อ 3 (กาเมสุมิจจาจารา) ช่วยลดการล่วงละเมิดทางเพศ
อาชญากรรมทางเศรษฐกิจและการเงิน (Economic Crimes)	การฟอกเงิน, การฉ้อโกงทางการเงิน	สมาธิ	การฝึกสมาธิช่วยให้มีสติและปัญญา ลดความโลภและการกระทำที่ผิดจริยธรรม
อาชญากรรมทางเทคโนโลยี (Cyber Crimes)	การแฮ็กข้อมูล, การหลอกลวงออนไลน์	สมาธิ	การเจริญสมาธิช่วยให้ควบคุมตนเองและไม่หลงไปกับความโลภหรือการกระทำที่ผิดศีลธรรม

เครือข่ายคนดีที่มีหลักธรรม

ในพระพุทธศาสนา หลักพุทธบริษัท 4 (Fourfold Assembly) ซึ่งประกอบด้วย ภิกษุ (Bhikkhu) ภิกษุณี (Bhikkhuni) อุบาสก (Upasaka) และอุบาสิกา (Upasika) มีบทบาทสำคัญในการธำรงรักษาและเผยแผ่พระธรรมคำสอนเพื่อสร้างสังคมที่มีคุณธรรม (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2546ก) แต่ในกลุ่มพุทธบริษัท 4 ย่อมมีทั้งคนดีและคนไม่ดีปะปนกันไป ดังนั้นจึงมีหลักธรรมที่ช่วยสร้างสังคมที่ดี คือ "กัลยาณมิตร" (Kalyanamitta) หรือ "มิตรที่ดี" ซึ่งหมายถึงผู้ที่แนะนำในทางที่ถูกต้อง ตักเตือนในสิ่งผิด และชี้แนะแนวทางสู่ความเจริญในธรรม (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2540ข) กัลยาณมิตร ไม่เพียงแต่มีบทบาทในระดับปัจเจกบุคคล แต่ยังสามารถนำไปสู่การสร้างเครือข่ายคนดีในระดับสังคมได้ การมีเครือข่ายกัลยาณมิตรช่วยส่งเสริมความเป็นปึกแผ่นในชุมชน โดยการสนับสนุนให้สมาชิกในสังคมปฏิบัติตามหลักธรรม เช่น การรักษาศีล การให้ทาน และการพัฒนาจิตใจผ่านสมาธิ (Smith, J., 2019) ทั้งนี้การสร้างเครือข่ายคนดีในลักษณะดังกล่าวยังช่วยลดปัญหาอาชญากรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในทิศทางที่ใกล้เคียงกัน งานวิจัยชี้ให้เห็นว่าการสร้างเครือข่ายคนดีที่ยึดมั่นในหลักธรรมของพระพุทธศาสนา เช่น การสนับสนุนกันในทางที่ดีงามและการให้คำปรึกษาในยามที่เผชิญปัญหา สามารถช่วยลดพฤติกรรมเสี่ยงต่อการก่ออาชญากรรมได้ ผลลัพธ์ของการมีเครือข่ายกัลยาณมิตรที่เข้มแข็งคือการสร้างสังคมที่มีความสงบสุขและมีความมั่นคงทางจิตใจ (Miller, R., 2021)

การเปลี่ยนแปลงในประเทศไทยส่งผลให้จำนวนของพระภิกษุ (Bhikkhu) ในประเทศไทยมีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นผลมาจากปัจจัยหลายประการที่ส่งผลกระทบต่อศาสนาพุทธในสังคมไทย โดยเฉพาะในกลุ่มคนรุ่นใหม่ที่มีความสนใจในวัดและกิจกรรมทางศาสนาลดลงอย่างเห็นได้ชัด ปัจจัยสำคัญที่เกี่ยวข้องได้แก่ การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมที่เกิดจากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารที่หลากหลาย และการให้ความสำคัญกับวัตถุนิยมมากกว่าคุณค่าทางจิตใจ นอกจากนี้ การเสื่อมถอยของศีลธรรม (Morality) ในสังคมไทยยังเป็นอีกหนึ่งปัญหาใหญ่ที่ส่งผลกระทบต่อลดลงของจำนวนผู้บวชพระ รวมถึงความศรัทธาของประชาชนที่มีต่อพระสงฆ์และวัดในฐานะศูนย์กลางทางจิตวิญญาณ

อย่างไรก็ตาม จากเนื้อหาและรายละเอียดในข้างต้น สะท้อนให้เห็นว่าการลดลงของพระภิกษุในประเทศไทยไม่ได้เป็นเพียงปัญหาของตัวบุคคลหรือองค์กรทางศาสนาเท่านั้น แต่ยังเกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงในโครงสร้างทางสังคมและวัฒนธรรม ทำให้พฤติกรรมและค่านิยมของคนไทยในยุคปัจจุบันเปลี่ยนไป หากไม่มีการแก้ไขหรือปรับตัวในเชิงโครงสร้าง เช่น การส่งเสริมบทบาทขององค์กรพุทธศาสนา (Buddhist Organizations) ในการสร้างความตระหนักรู้ถึงความสำคัญของศีลธรรมและจริยธรรม ตลอดจนการร่วมมือกันเพื่อลดปัญหาอาชญากรรม (Crime Reduction) ในสังคม (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2565ก)

จากพุทธบัญญัติที่ได้ตรัสถึงพุทธบริษัทสี่ พบว่า หากเทียบจำนวนพระสงฆ์สามเณรปัจจุบันที่มีอยู่ประมาณ 3 แสนกว่ารูป กับจำนวนอุบาสก อุบาสิกา ซึ่งคิดเป็นประชากรไทยกว่า 95% ที่นับถือศาสนาพุทธ (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2565ข) จะเห็นได้ว่าจำนวนอุบาสก อุบาสิกาที่มีจำนวนมากกว่ามาก โดยข้อมูลล่าสุดในปี 2566 ระบุว่าประชากรไทยมีจำนวนประมาณ 66.09 ล้านคน (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2566)

ทั้งนี้ข้อมูลของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ (พ.ศ. 2566) ระบุว่า ประเทศไทยมีจำนวนพระสงฆ์ประมาณ 240,000 รูป และสามเณรประมาณ 50,000 รูป ทั่วประเทศ (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2566) หากคำนวณสัดส่วนระหว่างพระภิกษุ-ภิกษุณี กับ อุบาสก-อุบาสิกา จะพบว่ามีสัดส่วนเพียง 0.4692% เท่านั้น จากข้อมูลนี้ หากนำบัญญัติของพุทธบริษัทสี่มาใช้ และมุ่งเน้นการสร้างเครือข่ายคนดีผ่าน อุบาสก-อุบาสิกา อาจเป็นปัจจัยสำคัญต่อการลดอาชญากรรม และสร้างสังคมที่สงบสุขได้อย่างยั่งยืน

อริสโตเติล (Aristotle) เคยกล่าวไว้ว่า มนุษย์คือ “สัตว์สังคม” (Social Animal) เนื่องจากมนุษย์มีความต้องการพื้นฐานที่จะอยู่ร่วมกันและพึ่งพาอาศัยกัน (Aristotle, 1885a) สังคมจึงกลายเป็นศูนย์กลางของความคิดและการพัฒนาที่มนุษย์ร่วมกันสร้างขึ้น แม้ว่าในสังคมจะมีความแตกต่างหลากหลายที่อาจก่อให้เกิดปัญหา แต่การแก้ปัญหาเหล่านั้นถือเป็นหน้าที่ของทุกคนในสังคมที่จะต้องร่วมมือกันพัฒนาและสร้างความสามัคคี (Aristotle, 1885b)

ในแง่ของกฎหมาย (Law) ได้มีการกำหนดสิทธิ (Rights) และหน้าที่ (Duties) ให้แก่บุคคล โดยสิทธิถือเป็นแนวคิดพื้นฐานทางกฎหมาย หมายถึง ประโยชน์ที่บุคคลพึงได้รับและสามารถเรียกร้องต่อผู้อื่นได้อย่างชอบธรรม (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2546ก) แนวทางดังกล่าวสอดคล้องกับการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข ตามหลัก “พรหมวิหาร 4” ซึ่งประกอบด้วยหลักธรรมสำคัญ 4 ประการ ได้แก่ 1) เมตตา (Loving-kindness) คือ ความปรารถนาดีต่อผู้อื่น 2) กรุณา (Compassion) คือ ความสงสารและช่วยเหลือผู้ที่ทุกข์ 3) มุทิตา (Sympathetic Joy) คือ ความยินดีในความสุขของผู้อื่น และ 4) อุเบกขา (Equanimity) คือ ความวางใจเป็นกลาง ไม่ลำเอียง (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2546ข)

นอกจากนี้ ยังมีหลักธรรมที่ช่วยในการแยกแยะผู้คนในมิติต่าง ๆ รวมถึงการแบ่งประเภทของคนดีและคนไม่ดี ดังปรากฏใน “สังคาลสูตร” ซึ่งเป็นพระสูตรในพระสุตตันตปิฎก หมวดทีฆนิกาย ปาฏิภวรรค ว่าด้วย ทิศ 6 โดย ทิศ 6 หมายถึง บุคคล 6 ประเภทที่มีความสัมพันธ์ต่อบุคคลหนึ่ง ได้แก่ บิดามารดา ครูอาจารย์ สามเณร มิตร สมณ พราหมณ์ และลูกจ้าง พร้อมทั้งแสดงวิธีปฏิบัติต่อบุคคลเหล่านั้น รวมถึงการแยกแยะมิตรแท้ และ มิตรเทียม เพื่อการดำเนินชีวิตที่ดีในสังคม (พระไตรปิฎก ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2537) ซึ่งหลักธรรมเหล่านี้ถือเป็นรากฐานสำคัญของการลดอาชญากรรม

เครือข่ายคนดีกับการลดอาชญากรรมเมื่อนำหลักธรรมมาปฏิบัติ

จากผลศึกษาความคิดเห็นที่ผู้เขียนได้ออกแบบและนำไปสำรวจการให้อภัยและการใช้กิจกรรมทางพุทธศาสนาช่วยลดปัญหาอาชญากรรมและลดจำนวนผู้ต้องขัง ในช่วงเดือน พ.ค. - ส.ค. 2567 จำนวน 241 ราย โดยอายุต่ำสุด 19 ปี สูงสุด 79 ปี โดยมีอายุเฉลี่ย (ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน) 46.80 (11.04) ปี ประกอบด้วยเพศหญิง 96 ราย (ร้อยละ 39.83) เป็นเพศชาย 143 ราย (ร้อยละ 59.34) และ 2 ราย ไม่ต้องการระบุเพศ (ร้อยละ 0.83) ไม่มีความแตกต่างของอายุระหว่างเพศหญิงและเพศชายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยเพศชายมีค่าเฉลี่ยอายุ (ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน) 47.37 (10.11) ปี และเพศหญิงมีค่าเฉลี่ย 46.11 (12.37) ปี (t -test p -value= 0.39) พบว่าแนวทางการสร้างเครือข่ายคนดีผ่านกิจกรรมทางศาสนาและการส่งเสริมความเข้าใจในหลักธรรมคำสอน มีศักยภาพในการช่วยลดพฤติกรรมที่นำไปสู่อาชญากรรม ได้แนวทางเกี่ยวกับเครือข่ายคนดีเพื่อลดอาชญากรรม ดังนี้

1. การเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนาและการลดโอกาสกระทำความผิดอาญา

จากผลสำรวจพบว่า ร้อยละ 77.18 ของผู้ตอบแบบสอบถามเห็นด้วยว่าการเข้าร่วมกิจกรรมทางพุทธศาสนา (Religious Activities) อย่างสม่ำเสมอ เช่น การฟังธรรม การเข้าร่วมพิธีทอดกฐิน หรือพิธีกรรมในวันสำคัญทางศาสนา มีส่วนช่วยลดโอกาสการกระทำความผิดอาญาได้อย่างมีนัยสำคัญ ทั้งนี้ การเข้าร่วมกิจกรรมดังกล่าวช่วยปลูกฝังคุณธรรม (Moral Values) และสร้างความละเอียดอ่อนต่อการกระทำผิดในจิตใจของผู้เข้าร่วม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (Regnerus, M. et al., 2006) สนับสนุนแนวคิดนี้ โดยชี้ให้เห็นว่าเยาวชนที่เข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนาอย่างสม่ำเสมอมีแนวโน้มที่จะมีพฤติกรรมที่เป็น prosocial มากกว่า เช่น การช่วยเหลือผู้อื่น การมีน้ำใจ และการเคารพกฎระเบียบของสังคม (Kerpelman, J. L., 2006)

อาจกล่าวได้ว่า การส่งเสริมให้ประชาชนเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนาอย่างทั่วถึงและสม่ำเสมอ โดยเฉพาะในกลุ่มที่มีความเสี่ยงต่อการกระทำความผิด เช่น เยาวชนในชุมชนแออัดหรือผู้ที่เคยกระทำความผิดมาก่อน จะช่วยลดโอกาสในการเกิดอาชญากรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. การจัดกิจกรรมเทศนาในสถานศึกษาเพื่อป้องกันการกระทำความผิดอาญาในเยาวชน

ร้อยละ 74.69 ของผู้ตอบแบบสอบถามเห็นด้วยว่าการจัดกิจกรรมเทศนา (Dhamma Sermons) ในโรงเรียนเป็นประจำสามารถช่วยลดการกระทำความผิดอาญาในเยาวชนได้ โดยกิจกรรมดังกล่าวช่วยปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรม (Ethics) ตั้งแต่ในวัยเด็ก ซึ่งเป็นช่วงเวลาสำคัญในการพัฒนาทัศนคติและพฤติกรรม งานวิจัยของ Pearce และคณะ พบว่า การบูรณาการกิจกรรมทางศาสนาเข้าในระบบการศึกษา เป็นอีกแนวทางหนึ่งที่อาจช่วยลดพฤติกรรมเสี่ยงในกลุ่มเยาวชน เช่น การใช้ความรุนแรง การกลั่นแกล้ง และการละเมิดสิทธิผู้อื่น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และหลักคำสอนทางศาสนาที่เน้นเรื่องความเมตตา การให้อภัย และการเคารพผู้อื่น สามารถช่วยสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคม เสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์ และส่งเสริมพฤติกรรมที่เหมาะสมในกลุ่มเยาวชนได้ (Pearce, M. J. & Koenig, H. G., 2015) งานวิจัยย้อนหลังพบว่า โรงเรียนที่มีการจัดกิจกรรมทางศาสนาอย่างสม่ำเสมอ เช่น การสวดมนต์ การทำสมาธิ หรือการเรียนรู้ศีลธรรม มีแนวโน้มที่จะมีปัญหากลั่นแกล้ง การทะเลาะวิวาท และพฤติกรรมก้าวร้าวในกลุ่มนักเรียนน้อยกว่า (Desmond, M., 2012)

ทั้งนี้ การสนับสนุนให้เกิดความร่วมมือระหว่างโรงเรียน ชุมชน และองค์กรทางศาสนาในการจัดกิจกรรมเทศนาอย่างต่อเนื่อง จะช่วยเสริมสร้างเครือข่ายคนดี (Goodness Network) ในระดับเยาวชน ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญในการลดปัญหาอาชญากรรมในระยะยาว

3. การจัดกิจกรรมธรรมะในเรือนจำเพื่อลดการกระทำผิดซ้ำ

ผลสำรวจพบว่าร้อยละ 73.03 ของผู้ตอบแบบสอบถามเห็นด้วยว่าการจัดกิจกรรมเทศนาในเรือนจำ (Prison Sermons) อย่างสม่ำเสมอจะช่วยลดการกระทำผิดซ้ำ (Recidivism) ในกลุ่มผู้ต้องขังได้ โดยเฉพาะการใช้หลักธรรมคำสอน เช่น การฝึกสมาธิ (Meditation) และการเจริญสติ (Mindfulness) ซึ่งช่วยให้ผู้ต้องขังมีจิตใจสงบและสามารถควบคุมอารมณ์ได้ดีขึ้น สัมพันธ์กับงานวิจัยของ Johnson, B. R. et al. พบว่าการจัดกิจกรรมเทศนาในเรือนจำอย่างสม่ำเสมออาจเป็นปัจจัยหนึ่งช่วยลดอัตราการกระทำผิดซ้ำในกลุ่มผู้พ้นโทษ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การเทศนาที่มุ่งเน้นการให้อภัย การกลับใจ และการให้โอกาสในการเริ่มต้นชีวิตใหม่ สามารถช่วยฟื้นฟูจิตใจ ปลุกฝังคุณธรรม และเสริมสร้างกำลังใจให้กับผู้ต้องขัง ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและการกลับคืนสู่สังคมอย่างสร้างสรรค์ (Johnson, B. R. et al., 2008) งานวิจัยบางชิ้นพบว่า ผู้ต้องขังที่เข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนาอย่างสม่ำเสมอในเรือนจำ เช่น การฟังเทศน์ การอ่านพระคัมภีร์ หรือการเข้าร่วมกลุ่มสนทนาทางศาสนา มีแนวโน้มที่จะกระทำผิดซ้ำน้อยกว่าผู้ต้องขังที่ไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรมดังกล่าว (Clear, T. R. & Sumter, M., 2002)

ในอีกมุมหนึ่ง การจัดกิจกรรมดังกล่าวยังช่วยฟื้นฟูจิตใจของผู้ต้องขังและสร้างความพร้อมในการกลับเข้าสู่สังคม อย่างไรก็ตาม ความสำเร็จของกิจกรรมนี้ขึ้นอยู่กับความร่วมมือจากทุกภาคส่วน เช่น เจ้าหน้าที่เรือนจำ พระภิกษุ และองค์กรที่เกี่ยวข้อง ซึ่งต้องมีการวางแผนและติดตามผลอย่างเป็นระบบ

4. บทบาทของกัลยาณมิตรในการสร้างเครือข่ายคนดี

จากผลสำรวจ ร้อยละ 84.23 ของผู้ตอบแบบสอบถามเห็นว่าการชักชวนพุทธศาสนิกชนโดยกัลยาณมิตร (Spiritual Friends) จะช่วยส่งเสริมให้คนเข้าร่วมกิจกรรมทางพุทธศาสนามากขึ้น โดยเฉพาะในกลุ่มครูอาจารย์ที่เห็นด้วยสูงถึงร้อยละ 98.72 และเจ้าหน้าที่ด้านกฎหมายที่เห็นด้วยร้อยละ 91.30

บทบาทของกัลยาณมิตรถือเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างแรงจูงใจและความเชื่อมั่นในสังคม งานวิจัยของ Williams และคณะ ที่กล่าวถึงการชักชวนโดยกัลยาณมิตรหรือมิตรที่ดีในทางธรรม เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยส่งเสริมให้บุคคลเข้าร่วมกิจกรรมทางพุทธศาสนาเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง อิทธิพลทางบวกจากเพื่อน ญาติมิตร หรือบุคคลที่เคารพนับถือ สามารถสร้างแรงจูงใจ เสริมสร้างความสนใจและลดความลังเลในการเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนาได้ (Williams, R. N. & Hicklin, W., 2000) งานวิจัยพบว่าพุทธศาสนิกชนที่ได้รับการชักชวนจากกัลยาณมิตร มีแนวโน้มที่จะเข้าวัด ฟังธรรม หรือร่วมปฏิบัติธรรมบ่อยกว่าผู้ที่ไม่ได้รับการชักชวน (Wilcox, C., 2010)

5. การกำหนดมาตรการทางศาสนาในกลุ่มผู้กระทำผิดเล็กน้อย

ร้อยละ 63.90 ของผู้ตอบแบบสอบถามเห็นด้วยว่าควรมีการกำหนดให้เยาวชนที่กระทำผิดเล็กน้อยเข้ารับการอบรมจิตใจด้วยหลักธรรมจากพระภิกษุสงฆ์ และกักบริเวณให้อยู่ในวัด (Temple Detention) โดยใช้กำไลอิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Monitoring) แทนการกักกันในสถานพินิจ ซึ่งมาตรการดังกล่าวมีเป้าหมายในการฟื้นฟูจิตใจและลดโอกาสในการกระทำผิดซ้ำ

ในทางเดียวกัน ร้อยละ 61 ของผู้ตอบแบบสอบถามเห็นด้วยว่ามาตรการนี้สามารถนำมาใช้กับผู้ใหญ่ที่กระทำความผิดเล็กน้อยได้เช่นกัน อย่างไรก็ตาม งานวิจัยของ Lipsey และคณะมีแนวคิดเกี่ยวกับการกำหนดให้เยาวชนที่กระทำความผิดเล็กน้อยเข้ารับการอบรมจิตใจด้วยหลักธรรม ควบคู่ไปกับการจำกัดบริเวณ เป็นแนวทางที่หลายฝ่ายเห็นพ้องว่าสามารถช่วยแก้ไขพฤติกรรมและป้องกันการกระทำผิดซ้ำได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และหลักธรรมทางศาสนา จะช่วยให้เยาวชนตระหนักถึงผลของการกระทำ รู้จักผิดชอบชั่วดี และสามารถควบคุมตนเองได้ดีขึ้น (Lipsey, M. W. & Cullen, F. T., 2007)

6. ความสำคัญของการเข้าใจหลักธรรม เช่น ศีล 5

ผู้ตอบแบบสอบถามร้อยละ 81.33 เห็นว่าการเข้าใจหลักธรรม เช่น ศีล 5 (Five Precepts) จะช่วยลดการกระทำความผิดอาญาได้ โดยเฉพาะในกลุ่มครูอาจารย์ที่เห็นด้วยสูงถึงร้อยละ 98.72 และเจ้าหน้าที่ด้านกฎหมายที่เห็นด้วยร้อยละ 91.30

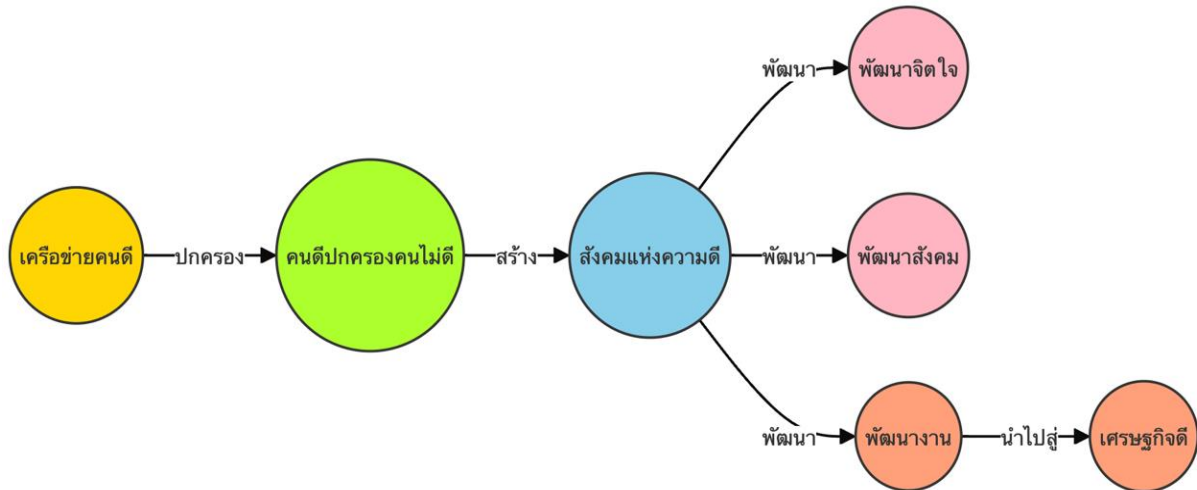
การส่งเสริมความเข้าใจในหลักธรรม เช่น การละเว้นจากการฆ่าสัตว์ การลักทรัพย์ และการพูดเท็จ ถือเป็นหัวใจสำคัญของการสร้างเครือข่ายคนดีในสังคม งานวิจัยของ Baier และคณะ กล่าวว่า การเข้าใจหลักธรรมทางศาสนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งหลักธรรมที่เน้นเรื่องคุณธรรม จริยธรรม ความเมตตากรุณา และการไม่เบียดเบียน เป็นปัจจัยสำคัญที่สามารถช่วยลดแนวโน้มการกระทำความผิดอาญาได้ (Baier, C. J. & Wright, B. R. E., 2001) งานวิจัยหลายชิ้นชี้ให้เห็นว่า บุคคลที่มีความศรัทธาในหลักธรรมคำสอนทางศาสนาอย่างลึกซึ้ง มักจะมีความยับยั้งชั่งใจ ความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น และความรับผิดชอบต่อสังคมสูงกว่า ซึ่งเป็นปัจจัยที่ช่วยยับยั้งการก่ออาชญากรรม (Johnson, B. R., 2005)

7. การฟื้นฟูผู้ต้องขังหลังพ้นโทษด้วยกิจกรรมทางศาสนา

ร้อยละ 75.93 ของผู้ตอบแบบสอบถามเห็นด้วยว่าผู้ต้องขังที่ได้รับการปล่อยตัวควรเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา เช่น การอบรมจิตใจในวัดใกล้บ้าน เพื่อช่วยฟื้นฟูจิตใจและสร้างความยอมรับจากสังคม โดยกิจกรรมดังกล่าวช่วยลดโอกาสในการกระทำผิดซ้ำและเพิ่มโอกาสในการกลับเข้าสู่สังคมอย่างมีคุณภาพ

จากประเด็นที่ได้ศึกษาและวิเคราะห์จะเห็นว่า เครือข่ายคนดี ที่สามารถสร้างเครือข่ายอันนำไปสู่องค์กรพุทธศาสนา ทำงานกันเป็นทีม มีงบประมาณ มีโครงสร้างที่ชัดเจน จะสร้างสรรค์งานให้เป็นเครือข่ายที่ยึดโยงต่อกัน และยิ่งเครือข่ายขององค์กรพุทธศาสนาหลาย ๆ องค์กร ที่มีคนดีมากขึ้นไปอีก ร่วมกันหรือแบ่งกันทำงานตามประเภทที่ตนสนใจหรือต้องการสนับสนุน คล้าย ๆ กับเครือข่ายองค์กรพุทธของไต้หวัน โฟว Guang Shan) เป็นวัดพุทธที่มุ่งเผยแผ่พระพุทธศาสนาและการศึกษาในระดับนานาชาติ โฟว กู๋ชาน (Foguangshan) เน้นการปฏิบัติธรรมและกิจกรรมทางศาสนาในไต้หวัน ส่วน ฉือจี้ (Tzu Chi) มุ่งเน้นการช่วยเหลือสังคมและกิจกรรมกุศล ทั้งสามองค์กรทำงานร่วมกันเพื่อส่งเสริมคุณธรรมและพัฒนาชุมชน ส่งผลให้เครือข่ายคนดีหนาแน่นและอยู่ในศีลในธรรม ทำให้สังคม เศรษฐกิจ วิถีชีวิต ของประชาชนดีขึ้นอย่างยั่งยืน จากแนวคิดของ ฉือจี้ (Tzu Chi) ที่มุ่งเน้นการสร้าง "คนดี" ในสังคม สอดคล้องกับหลักการพื้นฐานที่ว่า เมื่อบุคคลในสังคมส่วนใหญ่อึดมั่นในคุณธรรม จริยธรรม และมีจิตใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อกัน ย่อมนำไปสู่ความสงบสุขของสังคมโดยรวม (O'Brien, B., 2010)

สามารถแสดงดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 แสดงผังโครงสร้าง “เครื่องช่วยคนดี” ปกครอง “คนไม่ดี”

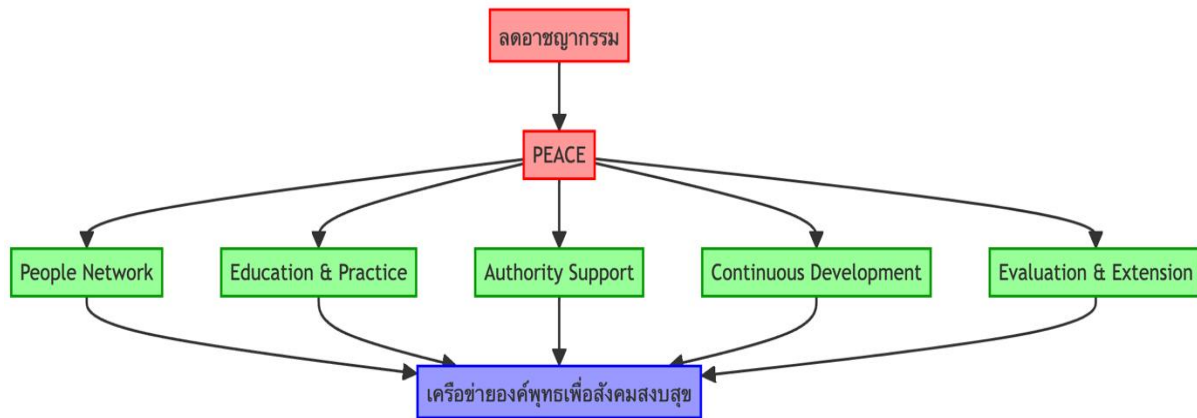
จากภาพหากสร้างเครื่องช่วยคนดี เพื่อปกครองคนไม่ดี โดยเฉพาะอย่างยิ่งเครื่องช่วยคนดีที่ประกอบด้วย องค์การพุทธ กัลยาณมิตร และผู้ที่เกี่ยวข้องในกระบวนการยุติธรรม มีบทบาทสำคัญในการลดอาชญากรรมและฟื้นฟูผู้กระทำผิด จึงพอจะสรุปและแนวทางที่ควรดำเนินการ ประกอบด้วย

1. ส่งเสริมกิจกรรมทางศาสนา (Religious Activities) ให้เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้ง่ายขึ้น โดยเฉพาะในเยาวชน ผู้ต้องขัง และผู้ที่เคยกระทำผิดมาก่อน
2. สร้างเครือข่ายกัลยาณมิตร (Spiritual Friends Network) เพื่อชักชวนและสนับสนุนให้คนเข้าร่วมกิจกรรมที่ส่งเสริมคุณธรรมและอยู่ในกรอบศีลธรรม
3. พัฒนาระบวนการฟื้นฟูผู้กระทำผิด (Rehabilitation Process) ด้วยหลักธรรมคำสอน เช่น การอบรมจิตใจในวัดหรือการจัดกิจกรรมหลังพ้นโทษ
4. ปลุกฝังความเข้าใจในหลักธรรมคำสอน (Moral Education) เช่น ศีล 5 ในทุกช่วงวัย เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางจริยธรรมในระยะยาว

ด้วยการดำเนินการตามแนวทางดังกล่าว จะช่วยสร้างสังคมที่เข้มแข็งและลดปัญหาอาชญากรรมได้อย่างยั่งยืน

“P-E-A-C-E โมเดล” สู่การลดคดีอาญา

จากหลักการได้นำมาสู่การคิดค้นโมเดล เพื่อให้การให้เครื่องช่วยคนดี หรือองค์การพุทธนำไปสู่การลดคดีอาญา โดยขอเสนอ “P-E-A-C-E” โมเดล เพื่อลดอาชญากรรมผ่านเครือข่ายพุทธศาสนา สามารถแสดงดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 แผนผังโครงสร้างองค์กรพุทธสู่การลดอาชญากรรม ของ P-E-A-C-E โมเดล

P - People Network (เครือข่ายคนดี/เครือข่ายองค์กรพุทธ)

- เชื่อมโยงเครือข่ายคนดี ผ่านวัด ชุมชน และองค์กรพุทธ
- สร้างกัลยาณมิตร (เพื่อนที่ดี) ในพื้นที่
- พัฒนาจิตอาสาพุทธ

E - Education & Practice (การศึกษาและปฏิบัติธรรม)

- อบรมหลักธรรมต่าง ๆ นำมาสู่การปฏิบัติอย่างจริงจัง
- ฝึกรักษาศีล
- พัฒนาจิตด้วยสมาธิ

A - Authority Support (การสนับสนุนจากภาคส่วนต่าง ๆ)

- สนับสนุนทุนดำเนินการ
- บูรณาการอำนาจหน้าที่
- กำหนดนโยบายชัดเจน

C - Continuous Development (การพัฒนาต่อเนื่อง)

- ติดตามประเมินผล
- ปรับปรุงกระบวนการ
- ขยายพื้นที่ดำเนินการ
- กำหนดความถี่ในการนำหลักธรรมมาปฏิบัติ

E - Evaluation & Extension (การประเมินและขยายผลเพื่อลดอาชญากรรม)

- วัดผลความสำเร็จ
- แลกเปลี่ยนเรียนรู้
- ต่อยอดโครงการ

"P-E-A-C-E" โมเดล เป็นกรอบแนวคิดที่บูรณาการระหว่างหลักพุทธธรรมและการพัฒนาสังคมเพื่อลดปัญหาอาชญากรรม โดยมุ่งเน้นการสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างองค์กรพุทธศาสนา ชุมชน และหน่วยงานภาครัฐ ซึ่งการดำเนินงานผ่านโมเดลนี้มีเป้าหมายสำคัญในการสร้างสังคมที่สงบสุขและมีคุณธรรมจริยธรรมเป็นพื้นฐาน

อาจกล่าวได้ว่า องค์ประกอบแรกของโมเดล คือ People Network (P) การมุ่งเน้นการสร้างเครือข่ายกัลยาณมิตรที่เข้มแข็ง โดยใช้วัดเป็นศูนย์กลางในการเชื่อมโยงภาคส่วนต่าง ๆ ผ่านกิจกรรมจิตอาสาและการพัฒนาชุมชน สอดคล้องกับแนวคิดการสร้างทุนทางสังคม (Social Capital) (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2561) เครือข่ายดังกล่าวเป็นพื้นที่กลางที่เปิดโอกาสให้คนในชุมชนได้มาพบปะ ทำกิจกรรมร่วมกัน เกิดความรู้สึกร่วมกัน และความรับผิดชอบต่อส่วนรวม (Putnam, R. D., 1995) กระบวนการเหล่านี้เอื้อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และนำไปสู่การพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนในระยะยาว

ในทิศทางที่ใกล้เคียงกัน Education & Practice (E) เน้นการนำหลักธรรมคำสอนมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน โดยเฉพาะหลักทาน ศีล และสมาธิ ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญในการพัฒนาจิตใจและพฤติกรรมของมนุษย์ การศึกษาและปฏิบัติธรรมอย่างต่อเนื่องจะช่วยลดแรงจูงใจในการก่ออาชญากรรมและสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตใจ

นอกจากนี้ Authority Support (A) จากหน่วยงานภาครัฐและเอกชน ทั้งในด้านงบประมาณ อำนาจหน้าที่ และนโยบาย มีความสำคัญอย่างยิ่งในการขับเคลื่อนโครงการให้เกิดผลเป็นรูปธรรม การสนับสนุนดังกล่าวควรมีความต่อเนื่องและสอดคล้องกับบริบทของแต่ละพื้นที่

ในส่วนของ Continuous Development (C) เน้นการพัฒนาอย่างต่อเนื่องผ่านการติดตามประเมินผลและปรับปรุงกระบวนการทำงาน รวมถึงการกำหนดความถี่ในการนำหลักธรรมมาปฏิบัติให้เหมาะสมกับวิถีชีวิตของชุมชน การพัฒนาอย่างต่อเนื่องนี้จะช่วยให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ยั่งยืนในระยะยาว

อาจอนุมานได้ว่า การประเมินและขยายผล หรือ Evaluation & Extension (E) เป็นขั้นตอนที่สำคัญในการวัดความสำเร็จของโครงการ โดยต้องมีการกำหนดตัวชี้วัดที่ชัดเจนทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ เช่น สถิติอาชญากรรมที่ลดลง ระดับความสุขของคนในชุมชน และการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางพุทธศาสนา

ทั้งนี้ การขับเคลื่อนโมเดล P-E-A-C-E ให้ประสบความสำเร็จ จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน โดยเฉพาะอย่างยิ่งพระสงฆ์และองค์กรพุทธศาสนาที่ต้องทำหน้าที่เป็นแกนนำในการเผยแผ่หลักธรรมและสร้างเครือข่ายความร่วมมือ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด "Collective Impact" (Kania, J. & Kramer, M., 2011) ที่เน้นย้ำถึงความสำคัญของการประสานความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ไม่ว่าจะเป็นภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม รวมถึงสถาบันศาสนา ในการร่วมกันแก้ไขปัญหาสังคมอย่างเป็นระบบ โดยมีเป้าหมายร่วมกัน ตัวชี้วัดความสำเร็จที่ชัดเจน และมีการสื่อสารประสานงานกันอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงบวกในวงกว้าง

กล่าวโดยสรุปได้ว่า โมเดล P-E-A-C-E เป็นเครื่องมือสำคัญในการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อลดปัญหาอาชญากรรมในสังคมไทย โดยมุ่งเน้นการพัฒนาที่ยั่งยืนผ่านการสร้างเครือข่าย การศึกษาธรรม การสนับสนุนจากภาครัฐ การพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และการประเมินผลเพื่อขยายผลความสำเร็จ โดยผลลัพธ์ที่คาดหวัง

ประกอบด้วย 1) ชุมชนเข้มแข็ง 2) ลดปัญหาอาชญากรรม 3) สังคมสงบสุข 4) ประชาชนมีคุณธรรม 5) การพัฒนาที่ยั่งยืน

สรุป

จากที่ประเทศไทยกำลังเผชิญกับวิกฤตอาชญากรรมอย่างรุนแรง สะท้อนจากอัตราการก่ออาชญากรรมที่สูงติดอันดับโลก แม้มีการปราบปรามอย่างหนัก แต่จำนวนคดีกลับยิ่งเพิ่มขึ้น ชี้ให้เห็นถึงความล้มเหลวในการแก้ปัญหาที่ต้นเหตุ การเสื่อมถอยของเครือข่ายคนดีในสังคมไทยส่งผลให้สังคมขาดภูมิคุ้มกันทางศีลธรรม เปิดช่องให้ปัญหาอาชญากรรมเติบโตอย่างรวดเร็ว การฟื้นฟูเครือข่ายคนดีผ่านองค์กรพุทธศาสนาที่เข้มแข็ง จึงเป็นกุญแจสำคัญในการแก้ปัญหายั่งยืน การฟื้นฟูเครือข่ายคนดีผ่านองค์กรพุทธศาสนา ที่มีการรวมตัวกันเป็นกลุ่มก้อน และแบ่งงานกันทำอย่างเป็นระบบ จึงอาจเป็นกุญแจสำคัญในการแก้ปัญหาอาชญากรรมอย่างยั่งยืนในอนาคต ในอดีต สังคมไทยมีพุทธศาสนาเป็นเสาหลักสำคัญในการหล่อหลอมจิตใจและพฤติกรรมของผู้คน โดยการสร้าง "เครือข่ายคนดี" หรือ "เครือข่ายกัลยาณมิตร" ที่เชื่อมโยงระหว่างวัด โรงเรียน และชุมชน ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการนำเอาศีลธรรมตามหลักธรรมในพุทธศาสนาไปสู่กิจกรรมทางศาสนา ที่ผสมผสานกับศิลปวัฒนธรรมไทยเพื่อปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมให้แก่ประชาชน โดยมีวัดเป็นศูนย์กลางในการเชื่อมประสานเครือข่ายเหล่านี้ “P-E-A-C-E โมเดล” ที่นำเสนอในบทความนี้ เป็นแนวทางที่ผสมผสานหลักธรรมไปสู่การปฏิบัติเพื่อลดอาชญากรรม โดยมุ่งเน้นการสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมผ่านการฟื้นฟูเครือข่ายคนดี ซึ่งจะนำไปสู่การลดอาชญากรรมอย่างยั่งยืนในระยะยาว แทนการปราบปรามซึ่งเป็นการแก้ปัญหาที่ปลายเหตุ การนำแนวคิดนี้ไปปฏิบัติจำเป็นต้องได้รับความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม เพื่อร่วมกันสร้างสังคมที่เข้มแข็งและปลอดภัยอย่างยั่งยืน การสร้างเครือข่ายคนดีในสังคมไทยจึงเป็นกระบวนการที่สำคัญในการลดปัญหาอาชญากรรม เพราะเมื่อคนดีมีจำนวนมากพอและได้รับการสนับสนุนจากทุกภาคส่วน คนไม่ดีก็ไม่สามารถก่ออาชญากรรมได้ง่าย และสังคมไทยที่เป็นเมืองพุทธก็จะสามารถดำรงอยู่ด้วยความสงบสุขและยั่งยืน สำหรับการประยุกต์ใช้หลักธรรมในพระพุทธศาสนา เช่น การให้ทาน การรักษาศีล และการปฏิบัติสมาธิ สามารถช่วยลดอาชญากรรมได้ในหลายมิติ ตัวอย่างเช่น การส่งเสริมการให้ทานสามารถลดปัญหาอาชญากรรมทางทรัพย์สินได้ โดยการปลูกฝังความเมตตา และการแบ่งปันทรัพยากรในสังคม ซึ่งช่วยลดความโลภและความขัดแย้งที่นำไปสู่การลักทรัพย์หรือฉ้อโกง ในทางเดียวกัน การรักษาศีลมีบทบาทสำคัญในการลดอาชญากรรมทางร่างกายและชีวิต รวมถึงอาชญากรรมทางเพศ เช่น การห้ามฆ่าสัตว์ตัดชีวิตและการห้ามประพฤติดิฉันในกาม ซึ่งเป็นการป้องกันการกระทำที่เป็นอันตรายต่อผู้อื่นทั้งทางกายและจิตใจ นอกจากนี้ การฝึกสมาธิยังช่วยลดอาชญากรรมทางเทคโนโลยีและเศรษฐกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากการเจริญสมาธิช่วยให้ผู้ปฏิบัติมีสติและปัญญา สามารถควบคุมความโลภและความอยากได้ในทางที่ผิด การประยุกต์ใช้หลักธรรมในพระพุทธศาสนาอย่างเหมาะสมสามารถช่วยแก้ไขปัญหาอาชญากรรมในมิติที่ลึกซึ้งได้ ในการสร้างเครือข่ายคนดีในพระพุทธศาสนา ยังมีบทบาทสำคัญในการธำรงรักษาและเผยแผ่พระธรรมคำสอนเพื่อสร้างสังคมที่มีคุณธรรม โดยเฉพาะการสร้างกัลยาณมิตร ซึ่งหมายถึงผู้ที่แนะนำในทางที่ถูกต้อง ตักเตือนในสิ่งผิด และชี้แนะแนวทางสู่ความเจริญในธรรม การมีเครือข่ายกัลยาณมิตรช่วยส่งเสริมความเป็นปึกแผ่นในชุมชน โดยการสนับสนุนให้สมาชิกในสังคมปฏิบัติตามหลักธรรม เช่น การรักษาศีล การให้ทาน และการพัฒนาจิตใจผ่านสมาธิ สำหรับการเปลี่ยนแปลงในประเทศไทยจำนวนพระภิกษุมีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง ซึ่ง

เป็นผลมาจากปัจจัยหลายประการที่ส่งผลกระทบต่อศาสนาพุทธในสังคมไทย โดยเฉพาะในกลุ่มคนรุ่นใหม่ที่มีความสนใจในวัดและกิจกรรมทางศาสนาตกลงอย่างเห็นได้ชัด ปัจจัยสำคัญที่เกี่ยวข้องได้แก่ การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมที่เกิดจากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารที่หลากหลาย และการให้ความสำคัญกับวัตถุนิยมมากกว่าคุณค่าทางจิตใจ ทั้งนี้การสร้างเครือข่ายคนดีที่สามารถสร้างเครือข่ายอันนำไปสู่องค์กรพุทธศาสนา ทำงานกันเป็นทีม มีงบประมาณ มีโครงสร้างที่ชัดเจน จะสร้างสรรค์งานให้เป็นเครือข่ายที่ยึดโยงต่อกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเครือข่ายคนดีที่ประกอบด้วยองค์กรพุทธ กัลยาณมิตร และผู้ที่เกี่ยวข้องในกระบวนการยุติธรรม มีบทบาทสำคัญในการลดอาชญากรรมและฟื้นฟูผู้กระทำผิด P-E-A-C-E โมเดล เป็นเครื่องมือสำคัญในการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อลดปัญหาอาชญากรรมในสังคมไทย โดยมุ่งเน้นการพัฒนาที่ยั่งยืนผ่านการสร้างเครือข่าย การศึกษาธรรม การสนับสนุนจากภาครัฐ การพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และการประเมินผลเพื่อขยายผลความสำเร็จ โดยผลลัพธ์ที่คาดหวังประกอบด้วย ชุมชนเข้มแข็ง ลดปัญหาอาชญากรรม สังคมสงบสุข ประชาชนมีคุณธรรม และการพัฒนาที่ยั่งยืน องค์ความรู้ที่ได้ 1. การสร้างเครือข่ายคนดี: การสร้างเครือข่ายคนดีในสังคมไทยมีความสำคัญในการลดอาชญากรรม โดยการส่งเสริมคุณธรรมในชุมชนและการมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมต่าง ๆ 2. การประยุกต์ใช้หลักธรรม: การนำหลักธรรมในพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น การให้ทาน การรักษาศีล และการฝึกสมาธิ สามารถช่วยลดอาชญากรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ 3. บทบาทขององค์กรพุทธศาสนา: องค์กรพุทธศาสนามีบทบาทสำคัญในการฟื้นฟูเครือข่ายคนดีและส่งเสริมกิจกรรมทางศาสนาเพื่อสร้างสังคมที่มีคุณธรรม 4. ความสำคัญของกัลยาณมิตร: การมีเครือข่ายกัลยาณมิตรช่วยส่งเสริมความเป็นปึกแผ่นในชุมชนและลดพฤติกรรมเสี่ยงต่อการก่ออาชญากรรม 5. P-E-A-C-E โมเดล: เป็นกรอบแนวคิดที่บูรณาการระหว่างหลักพุทธธรรมและการพัฒนาสังคมเพื่อลดปัญหาอาชญากรรม โดยมุ่งเน้นการสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างองค์กรพุทธศาสนา ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง.

เอกสารอ้างอิง

พระไตรปิฎก ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2537). ทีฆนิกาย ปาฏิกวรรค, สังคาลกสูตร เล่มที่ 11.

พระนครศรีอยุธยา: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). (2546ก). พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์. พระนครศรีอยุธยา: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). (2546ข). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม. (พิมพ์ครั้งที่ 10). เรียกใช้เมื่อ 4 ธันวาคม 2566 จาก <https://drive.google.com/file/d/1xEGFDF2uF56jD3HmVEwhIRK4pFju1Te/view>

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2559). พุทธธรรม. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2540ก). พุทธธรรม. พระนครศรีอยุธยา: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2540ข). พระไตรปิฎกภาษาไทย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- มูลนิธิพระดาบส. (2560). แนวพระราชดำริด้านการพัฒนาสังคม. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิพระดาบส.
- สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2561). พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงและขยายความ. 2561. เรียกใช้เมื่อ 4 ธันวาคม 2566 จาก https://www.papayutto.org/th/dhamma_books
- สำนักงาน ป.ป.ส. (2566). รายงานผลการดำเนินงานด้านนโยบายยาเสพติด. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด.
- สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2566). รายงานสถิติพระสงฆ์และสามเณรในประเทศไทย พ.ศ. 2566. เรียกใช้เมื่อ 4 ธันวาคม 2566 จาก <https://www.onab.go.th/th/page/item/index/id/1>
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2565ก). รายงานสถิติทางศาสนา. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานสถิติแห่งชาติ.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2565ข). รายงานประชากรตามศาสนาในประเทศไทย พ.ศ. 2565. เรียกใช้เมื่อ 4 ธันวาคม 2566 จาก https://www.nso.go.th/nsoweb/nso/statistics_and_indicators?impt_branch=304
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2566). รายงานสถานการณ์ประชากรไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานสถิติแห่งชาติ.
- สำนักราชเลขาธิการ. (2515). พระบรมราโชวาทและพระราชดำรัส. กรุงเทพมหานคร: สำนักราชเลขาธิการ.
- Aristotle. (1885 a). The Nicomachean ethics of Aristotle (F. H. Peters, Trans.). London: Kegan Paul, Trench.
- Aristotle. (1885 b). The Nicomachean ethics of Aristotle (F. H. Peters, Trans.). London: Kegan Paul, Trench.
- Baier, C. J. & Wright, B. R. E. (2001). Too much of a good thing? The relationship between religious beliefs and delinquency. *Criminology*, 39(2), 443-468.
- Clear, T. R. & Sumter, M. (2002). Prison religion, in-prison social support, and recidivism of male inmates. *Journal of Research in Crime and Delinquency*, 39(3), 257-280.
- Desmond, M. (2012). How religion prevents school bullying. *Oxford Review of Education*, 38(3), 371-390.
- Human Rights Watch. (2004). Thailand's War on Drugs. New York: HRW Publications.
- INTERPOL. (2024). International Crime Classification Framework. Lyon: INTERPOL General Secretariat.
- Johnson, B. R. (2005). Religious conversion and desistance from crime: Forging a general theory. *Justice Quarterly*, 22(2), 201-230.
- Johnson, B. R. et al. (2008). Religious programs, institutional adjustment, and recidivism among former inmates in prison fellowship programs. *Justice Quarterly*, 25(2), 276-305.
- Kania, J. & Kramer, M. (2011). Collective impact. *Stanford Social Innovation Review*, 9(1), 36-41.
- Kerpelman, J. L. (2006). Development during adolescence and young adulthood: A dynamic systems approach. California: Sage Publications.
- Lipsey, M. W. & Cullen, F. T. (2007). The effectiveness of correctional rehabilitation: A review of systematic reviews. *Annual Review of Law and Social Science*, 3(1), 297-320.
- Miller, R. (2021). Mindfulness and crime reduction: A Buddhist approach. London: Routledge.

- O'Brien, B. (2010). *Tzu Chi: Serving with compassion*. Bangkok: John Wiley & Sons.
- Pearce, M. J. & Koenig, H. G. (2015). Spirituality and resilience in young people facing life challenges. *Journal of religion and health*, 54(3), 885-898.
- Putnam, R. D. (1995). Bowling alone: America's declining social capital. *Journal of Democracy*, 6(1), 65-78.
- Regnerus, M. et al. (2006). Who gives, who volunteers? Religious influences on giving and volunteering in the United States. *Journal for the Scientific Study of Religion*, 45(1), 1-18.
- Royal Thai Police. (2023). *Crime Statistics Report 2023*. Bangkok: RTP Publishing.
- Smith, J. (2019). Buddhist Ethics and Social Harmony. *Journal of Religious Studies*, 22(3), 33-45.
- United Nations Office on Drugs and Crime. (2023a). *Global Study on Crime Types and Trends*. Vienna: UNODC Publication.
- United Nations Office on Drugs and Crime. (2023b). *World Crime Report 2023*. Vienna: UNODC Publication.
- Wilcox, C. (2010). What makes people more religious? A comprehensive sociological explanation. *Sociology of Religion*, 71(4), 441-471.
- Williams, R. N. & Hicklin, W. (2000). Building healthy communities through spiritual and religious leadership. *Journal of Community Psychology*, 28(2), 139-150.

การประยุกต์ใช้หลักนิติธรรมและธรรมาภิบาลเพื่อการพัฒนาวิทยาลัยชุมชนอย่างยั่งยืน*

THE RULE OF LAW & GOOD GOVERNANCE FOR SUSTAINABLE COMMUNITY COLLEGE DEVELOPMENT

กฤษฎา ฉิมพลีวัฒน์

Kritsada Chimpleewat

วิทยาลัยชุมชนระนอง ระนอง ประเทศไทย

Ranong Community College, Ranong, Thailand

Corresponding author E-mail: Kritsada.c@rncc.com

บทคัดย่อ

แนวทางการประยุกต์ใช้หลักนิติธรรมและหลักธรรมาภิบาลมาในการพัฒนาวิทยาลัยชุมชนสู่ความยั่งยืน เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพจากเอกสารชั้นรอง โดยศึกษาจากแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งการพัฒนาวิทยาลัยชุมชนให้เกิดความยั่งยืนอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล ต้องอาศัยหลักนิติธรรมและหลักธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการ โดยหลักนิติธรรมจะมุ่งเน้นในด้านการดำเนินงานที่เป็นไปอย่างโปร่งใสและเป็นธรรมในทุกมิติ ได้แก่ 1) ด้านการพัฒนาหลักสูตรและโครงสร้าง 2) ด้านการจัดการเรียนการสอน 3) ด้านการบริหารงบประมาณที่จำเป็นต้องมีความสอดคล้องกับแผนกลยุทธ์และมีระบบควบคุมการตรวจสอบที่ละเอียดและรัดกุม 4) ด้านการบริหารบุคคล การสรรหา พัฒนาบุคลากร และการประเมินผลตามเกณฑ์ที่ชัดเจน และ 5) ด้านการบริหารทั่วไป โดยที่ผู้บริหารต้องปฏิบัติตามกฎหมายและระเบียบข้อบังคับอย่างเคร่งครัด และส่งเสริมจิตสำนึกด้านนิติธรรมในองค์กรผ่านการฝึกอบรม การประชาสัมพันธ์เพื่อให้ข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องและชัดเจน และการเป็นแบบอย่างที่ดี ซึ่งการประยุกต์ใช้หลักธรรมาภิบาลจะช่วยให้การบริหารเกิดความมีประสิทธิภาพใน 6 หลักการ ได้แก่ ครอบคลุมหลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ และหลักความคุ้มค่าซึ่งการบูรณาการหลักการเหล่านี้ในทุกด้านของการบริหารจัดการจะช่วยสร้างความเชื่อมั่นและศรัทธาในองค์กร และช่วยลดปัญหาการทุจริต อีกทั้งยังเป็นการส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กรที่มีคุณธรรมและจริยธรรม ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะช่วยให้วิทยาลัยชุมชนสามารถพัฒนาได้อย่างยั่งยืน และสามารถตอบสนองต่อความต้องการของสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพในลำดับต่อไป

คำสำคัญ: หลักนิติธรรม, ธรรมาภิบาล, การพัฒนาวิทยาลัยชุมชน, ความยั่งยืน

Abstract

Guidelines for Applying the Principles of the Rule of Law and Good Governance in Developing Community Colleges for Sustainability. This was qualitative study based on secondary

* Received 17 January 2025; Revised 31 January 2025; Accepted 31 January 2025

documents, exploring relevant concepts, theories, and research. The effective and efficient development of community colleges toward sustainability requires the application of the principles of the rule of law and good governance in management. The principle of the rule of law emphasizes transparent and fair operations across all dimensions, including: 1) Curriculum and Structure Development 2) Teaching and Learning Management. 3) Budget Management that Aligning budget allocations with strategic plans and implementing comprehensive control and auditing systems to ensure accountability. 4) Personnel Management that adhering to clear criteria in recruitment, personnel development, and performance evaluation. 5) General Administration: Strict compliance with laws and regulations, along with fostering a culture of the rule of law within the organization through training, accurate and clear communication, and exemplary leadership. The application of good governance enhances management efficiency by integrating six key principles: the rule of law, ethics, transparency, participation, accountability, and value for money. Incorporating these principles into all aspects of management fosters trust and confidence in the organization, reduces corruption, and promotes an organizational culture rooted in morality and ethics. These practices will enable community colleges to achieve sustainable development and effectively respond to societal needs in the future.

Keywords: Rule of Law, Good Governance, Community College Development, Durability

บทนำ

การจัดตั้งวิทยาลัยชุมชนในประเทศไทย เกิดจากความจำเป็นในการผลิตกำลังคนเพื่อสนองความต้องการพัฒนาประเทศและมีแนวความคิดที่จะใช้การจัดการศึกษาตามหลักการวิทยาลัยชุมชนโดยมุ่งเน้นการสร้างโอกาสทางการศึกษาซึ่งดำเนินการมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2513 และแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 3 กำหนดนโยบายการศึกษาระดับอุดมศึกษา ให้ส่งเสริมการศึกษาและทดลองการจัดการศึกษาแบบวิทยาลัยชุมชนเพื่อตอบสนองต่อความต้องการกำลังคนระดับกลางในแขนงวิชาที่ประเทศมีความต้องการมากโดยเฉพาะสาขาที่เน้นภาคปฏิบัติที่สามารถนำไปใช้ในการประกอบอาชีพได้ โดยเป็นหลักสูตรในระยะสั้น นอกจากนี้ยังเพื่อแก้ไขปัญหาในระดับอุดมศึกษาที่จัดการศึกษาเป็นไปเพื่อคนส่วนน้อยไม่เกิดความเป็นธรรมในสังคม อาทิคนในพื้นที่ชายขอบ หรือผู้ที่ขาดโอกาสทางการศึกษา (เอนก เหล่าธรรมทัศน์, 2566) จึงเกิดความตระหนักว่าปัญหาดังกล่าวเป็นอุปสรรคต่อความเจริญของประเทศ ดังนั้น การพัฒนาวิทยาลัยชุมชนอย่างยั่งยืนจึงเป็นเป้าหมายสำคัญของการส่งเสริมการศึกษาในระดับท้องถิ่น โดยมุ่งเน้นไปที่การยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนผ่านการสร้างความรู้ ทักษะ และโอกาสในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนด้วยการศึกษา ดังนั้น การบรรลุเป้าหมายดังกล่าวจำเป็นต้องอาศัยกรอบแนวคิดที่มั่นคงที่ผ่านการพิจารณากลั่นกรองอย่างละเอียดและรอบคอบ ซึ่งรวมถึงหลักนิติธรรม (Rule of Law) และธรรมาภิบาล (Good Governance) เป็นรากฐานในการบริหารและจัดการองค์กร เนื่องจากหลักนิติธรรมเป็นเครื่องมือที่ส่งเสริมความยุติธรรม ความเสมอภาค และการเคารพสิทธิเสรีภาพในกระบวนการบริหาร

จัดการ (เสถียร เศรษฐสิทธิ์, 2559) ซึ่งในขณะที่ธรรมาภิบาลมุ่งเน้นการสร้างโปร่งใส การมีส่วนร่วม และความรับผิดชอบต่อการตัดสินใจเชิงนโยบาย (พระอุทิศ สมมาภณ, 2564)

บริบทของการพัฒนาวิทยาลัยชุมชน หลักนิติธรรมมีบทบาทสำคัญโดยเป็นแนวทางในการกำหนดกฎเกณฑ์ที่ชัดเจนเพื่อสร้างความมั่นคงในการดำเนินงาน ในขณะที่ธรรมาภิบาลจะเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยส่งเสริมการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน ไม่ว่าจะเป็นบุคลากร นักศึกษา และชุมชนโดยรอบ ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความไว้วางใจและการสนับสนุนในระยะยาว ดังนั้น การผสมผสานหลักการทั้งสองคือหลักนิติธรรมและหลักธรรมาภิบาลจึงมีความสำคัญต่อการขับเคลื่อนวิทยาลัยชุมชนให้เป็นองค์กรที่มีคุณภาพและความยั่งยืน แต่อย่างไรก็ตามการนำหลักนิติธรรมและหลักธรรมาภิบาลมาประยุกต์ใช้ในวิทยาลัยชุมชนอาจต้องพบกับความท้าทายหลายประการ อาทิ การขาดความเข้าใจในหลักการของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง การบริหารที่ไม่เป็นธรรม หรือในบางครั้งอาจมีข้อจำกัดในทรัพยากรที่จำเป็นต่อการปฏิบัติตามแนวทางดังกล่าว (อดิเทพ อูยยะพัฒน์, 2565)

การศึกษานี้จึงนำเสนอบทบาทของหลักนิติธรรมและหลักธรรมาภิบาลในกระบวนการพัฒนาวิทยาลัยชุมชน โดยมุ่งเน้นการพัฒนาแนวทางการบริหารที่เหมาะสมต่อความต้องการและความหลากหลายของแต่ละชุมชน ทั้งนี้ด้วยกรอบแนวคิดที่มุ่งเน้นการผสมผสานระหว่างหลักนิติธรรมและธรรมาภิบาล การศึกษานี้คาดหวังที่จะเสนอแนะแนวทางในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของวิทยาลัยชุมชน ในฐานะศูนย์กลางการพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจอย่างยั่งยืนอันจะนำไปสู่การพัฒนาประเทศในภาพรวมโดยวัตถุประสงค์ของบทความนี้มีหลายประการ ได้แก่ การสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับหลักนิติธรรมและหลักธรรมาภิบาล รวมทั้งนำเสนอแนวทางการประยุกต์ใช้ในวิทยาลัยชุมชน โดยนำเสนอให้ชัดเจนสอดคล้องกับเนื้อหาในบทความหรือเอกสารที่นำมาเป็นแนวทางในการศึกษา การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพจากเอกสารชั้นรอง และผู้ศึกษาประเมินคุณค่าเอกสารต่าง ๆ ด้วยวิธีการวิพากษ์ภายใน” (Internal criticism) ซึ่งเป็นการตรวจสอบความครอบคลุมและสอดคล้องของเนื้อหาภายในกับชื่อเรื่องที่ศึกษา (Kerlinger, 1968) จากนั้นจึงวิเคราะห์เอกสารอีกครั้งตามหลักเกณฑ์ของ Scott (Scott, 1990); (Scott, 2006) ประกอบด้วย 1) หลักความถูกต้อง คือ เป็นเอกสารที่มาจากแหล่งเชื่อถือได้มีความต้องถูกต้องสอดคล้องกับบริบทของสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในช่วงระยะเวลาที่ตีพิมพ์โดยเป็นเอกสารที่ยังมีความทันสมัย 2) หลักความน่าเชื่อถือ คือ เป็นเอกสารที่ปราศจากข้อผิดพลาดและการบิดเบือนข้อมูล 3) หลักความเป็นตัวแทน คือ เป็นเอกสารที่สามารถแสดงรายละเอียดแทนเอกสารประเภทเดียวกันได้และสามารถเป็นตัวแทนกลุ่มประชากรตัวอย่างของเนื้อหาโดยรวมได้ และ 4) หลักความหมายชัดเจน คือ เป็นเอกสารที่สามารถเข้าใจได้ง่าย ชัดเจน สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และนัยสำคัญของการศึกษา ซึ่งในการสังเคราะห์เอกสารต่าง ๆ ผู้วิจัยดำเนินการโดยการทบทวนอย่างเป็นระบบ แล้วจึงวิเคราะห์เพื่อจัดหมวดหมู่ของเนื้อหาให้เป็นกลุ่มจากนั้นจึงสังเคราะห์เป็นข้อสรุป ซึ่งจะเกิดประโยชน์ต่อการนำไปใช้ในลำดับต่อไป

หลักนิติธรรมและหลักธรรมาภิบาล

หลักนิติธรรม:

หลักนิติธรรม (Rule of Law) มีรากฐานมาจากแนวคิดปรัชญาทางกฎหมายที่มุ่งเน้นการสร้างระบบทางสังคมที่ยึดถือความยุติธรรม ความเสมอภาค และการปกครองภายใต้กฎหมายอย่างเคร่งครัด ซึ่งหลักการนี้ได้รับ

การพัฒนาโดยตลอดอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ยุคโบราณ และมีพื้นฐานทางประวัติศาสตร์และปรัชญา ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาสังคมมนุษย์ โดยในยุครีกโบราณ แนวความคิดเรื่องนิติธรรมปรากฏในแนวคิดของนักปรัชญาคนสำคัญ คือ อริสโตเติล (Aristotle) ซึ่งชี้ให้เห็นว่ากฎหมายควรเป็นผู้ปกครองสูงสุด ไม่ใช่บุคคล โดยกล่าวว่า “กฎหมายคือเหตุผลที่ปราศจากความปรารถนา” (law is reason free from passion) ซึ่งแนวคิดดังกล่าวนี้มุ่งเน้นการปกครองโดยยึดกฎหมายเป็นศูนย์กลางทั้งนี้เพื่อป้องกันการใช้อำนาจโดยพลการ (Hutchinson, A. C., 2018)

ต่อมาในยุคกลาง หลักนิติธรรมได้รับการสืบทอดและพัฒนาในบริบทของยุโรป โดยเฉพาะในประเทศอังกฤษ ซึ่งเอกสาร Magna Carta ถือเป็นเอกสารสำคัญที่วางรากฐานของนิติธรรมในรูปแบบสมัยใหม่ โดยที่สาระสำคัญในเอกสารกำหนดให้กษัตริย์อยู่ภายใต้กฎหมายเช่นเดียวกับประชาชน นอกจากนี้ Magna Carta ยังเน้นการปกป้องสิทธิเสรีภาพของประชาชนจากการใช้อำนาจเกินขอบเขตของรัฐ (Bingham, T., 2010) และต่อมาในยุคปฏิวัติอุตสาหกรรมและยุคใหม่ หลักนิติธรรมถูกพัฒนาให้มีความครอบคลุมถึงการปกป้องสิทธิมนุษยชนและความยุติธรรมในกระบวนการยุติธรรม โดยนักปรัชญาและนักกฎหมาย เช่น จอห์น ล็อก (John Locke) และมองเตสกีเออ (Montesquieu) ซึ่งนักปรัชญาและทั้ง 2 คน ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับการแบ่งแยกอำนาจและการตรวจสอบการใช้อำนาจของรัฐ ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญของการสร้างระบอบประชาธิปไตยในยุคปัจจุบัน (Tamanaha, B. Z., 2004)

ในบริบทของประเทศไทย หลักนิติธรรมได้รับการบรรจุให้เป็นส่วนหนึ่งของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย โดยเฉพาะในรัฐธรรมนูญ พุทธศักราช 2560 ซึ่งเน้นการปฏิบัติหน้าที่ของรัฐภายใต้กฎหมายและหลักนิติธรรม เพื่อประโยชน์ส่วนรวมของประชาชน (เสถียร เศรษฐสิทธิ์, 2559) ดังนั้นหลักนิติธรรมจึงมีบทบาทสำคัญในประเทศไทยในฐานะรากฐานของการปกครองระบอบประชาธิปไตยที่มุ่งเน้นความยุติธรรมและความเท่าเทียมซึ่งถือเป็นรากฐานสำคัญของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย (วรเจตน์ ภาคีรัตน์, 2565) และหลักการนี้ช่วยส่งเสริมการใช้อำนาจรัฐให้อยู่ภายใต้กรอบกฎหมายที่ชัดเจน โปร่งใส และตรวจสอบได้ อีกทั้งยังปกป้องสิทธิเสรีภาพของประชาชนจากการใช้อำนาจโดยมิชอบ หลักนิติธรรมในประเทศไทยถูกกำหนดอย่างชัดเจนในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 โดยเฉพาะในมาตรา 3 และมาตรา 26 ซึ่งเน้นให้การปฏิบัติหน้าที่ขององค์กรภาครัฐต้องสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ กฎหมาย และหลักนิติธรรม เพื่อประโยชน์ของประเทศและความสุขของประชาชน นอกจากนี้ หลักนิติธรรมยังเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างความเชื่อมั่นให้แก่สังคมและเศรษฐกิจ โดยช่วยส่งเสริมบรรยากาศการลงทุนและความเป็นธรรมในกระบวนการยุติธรรม ซึ่งล้วนเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน (เสถียร เศรษฐสิทธิ์, 2559); (Bingham, T., 2010) ปัจจุบันหลักนิติธรรมมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการบริหารรัฐกิจในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับชาติไปจนถึงระดับท้องถิ่น เนื่องจากช่วยสร้างกรอบการทำงานที่ชัดเจน เป็นธรรม และตรวจสอบได้ รวมถึงการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนจากการใช้อำนาจมิชอบ ผู้บริหารในทุกองค์กรจึงต้องให้ความสำคัญกับการนำหลักนิติธรรมมาเป็นแนวทางในการปฏิบัติงาน เพื่อให้เกิดความยุติธรรม ความโปร่งใส และความเป็นธรรมในสังคม (นครินทร์ เมฆไตรรัตน์, 2562) เช่นการจัดการความขัดแย้งภายในองค์กร ซึ่งผู้บริหารต้องมีความเป็นกลางไม่เอนเอียงเข้าข้างฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ทั้งนี้ความเป็นมาของหลักนิติธรรมสะท้อนให้เห็นถึงการพัฒนาของสังคมมนุษย์ที่มุ่งเน้นการสร้างระบบที่มีความยุติธรรมและโปร่งใส

หลักนิติธรรมไม่เพียงแต่เป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างความสงบเรียบร้อยในสังคม แต่ยังเป็นรากฐานของการพัฒนาประเทศในทุกมิติ

ทั้งนี้ความสัมพันธ์ระหว่างหลักนิติธรรมและหลักธรรมาภิบาลมีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากทั้งสองแนวคิดมุ่งเน้นการบริหารจัดการที่โปร่งใส ยุติธรรม และรับผิดชอบต่อสังคม หลักธรรมาภิบาลช่วยเสริมสร้างประสิทธิภาพของการบังคับใช้หลักนิติธรรม โดยมุ่งเน้นให้เกิดการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ความยุติธรรมทางสังคม และการสร้างความไว้วางใจในระบบการบริหารประเทศ การบูรณาการหลักนิติธรรมและธรรมาภิบาลจึงเป็นรากฐานสำคัญในการส่งเสริมความยั่งยืนของประเทศ ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในระยะยาว อย่างไรก็ตามหลักนิติธรรมไม่ใช่แนวคิดตายตัว แต่มีพลวัตและปรับเปลี่ยนตามบริบทสังคม ในกรณีของไทย การผสมผสานหลักนิติธรรมสากลกับรากฐานทางวัฒนธรรมได้สร้างรูปแบบเฉพาะที่สอดคล้องกับสังคมไทย อย่างไรก็ตาม ความท้าทายสำคัญคือการทำให้หลักการเหล่านี้เกิดผลในทางปฏิบัติอย่างแท้จริง ไม่ใช่เพียงการรับรองไว้ในกฎหมายเท่านั้น และการนำหลักนิติธรรมมาใช้ในสถาบันการศึกษาอย่างวิทยาลัยชุมชนจึงต้องคำนึงถึงทั้งมิติสากลและมิติวัฒนธรรมไทย เพื่อสร้างการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ โปร่งใส และสอดคล้องกับบริบทของชุมชนท้องถิ่น (พระอุทิศ สมมาภณ, 2564)

หลักธรรมาภิบาล

หลักธรรมาภิบาล (Good Governance) มีต้นกำเนิดจากแนวคิดที่เน้นการบริหารจัดการองค์กรและสังคมอย่างโปร่งใส มีความรับผิดชอบต่อสังคม และคำนึงถึงประโยชน์ของส่วนรวม แนวคิดนี้เริ่มเป็นที่รู้จักในระดับสากลจากการใช้งานโดยองค์กรระหว่างประเทศ เช่น ธนาคารโลก (World Bank) และองค์การสหประชาชาติ (United Nations) ในช่วงทศวรรษ 1990 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการพัฒนาที่มีประสิทธิภาพ ยั่งยืน และเป็นธรรม โดยเฉพาะในประเทศกำลังพัฒนา (World Bank, 1992) ธรรมาภิบาลเป็นแนวคิดที่ผสมผสานระหว่างคุณธรรมและหลักการบริหารสมัยใหม่ เช่น ความโปร่งใส การมีส่วนร่วม ความรับผิดชอบต่อสังคม ความคุ้มค่า และความยุติธรรม แนวคิดธรรมาภิบาล (Good Governance) ได้รับการพัฒนาและนำมาใช้อย่างแพร่หลายในหลายประเทศทั่วโลก รวมถึงในประเทศไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งภายหลังวิกฤตเศรษฐกิจปี พ.ศ. 2540 ที่ประเทศไทยได้รับผลกระทบอย่างรุนแรงและต้องหันมาทบทวนแนวทางการบริหารจัดการประเทศกันใหม่ แนวคิดธรรมาภิบาลจึงได้ถูกหยิบยกขึ้นมาเป็นแนวทางสำคัญในการปฏิรูประบบราชการและการบริหารจัดการภาครัฐ เพื่อแก้ไขปัญหาการทุจริตคอร์รัปชัน ความไม่โปร่งใส และการขาดประสิทธิภาพในการทำงานของภาครัฐ

สำหรับประเทศไทยแนวคิดธรรมาภิบาลได้รับการพัฒนาและประยุกต์ใช้ในภาคการบริหารและการปกครอง โดยเฉพาะหลังจากที่รัฐบาลไทยประกาศใช้ "ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. 2542" ซึ่งเป็นกรอบแนวทางสำคัญในการบริหารจัดการองค์กร ของภาครัฐ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อสร้างความเชื่อมั่นในระบบราชการและการบริหารสาธารณะ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, 2562) ในขณะที่ยังคงการระหว่างประเทศหลายแห่ง เช่น ธนาคารโลก องค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (OECD) และโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (UNDP) ได้ให้ความสำคัญกับการส่งเสริมหลักธรรมาภิบาล โดยมองว่าเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาที่ยั่งยืนและการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษ (MDGs) ดังนั้น หลัก ธรรมาภิบาลจึงเป็นหลักคิดสำหรับการบริหารจัดการที่ดีเพื่อเป็นหลักประกันว่าองค์กรจะไม่มีกรณีฉ้อราษฎร์บังหลวงและไม่ด้อยประสิทธิภาพ นอกจากนี้ยังมีคำที่เกี่ยวข้องอีก 1 คำ นั่นคือคำว่า

“ธรรมรัฐ” ซึ่งชัยวัฒน์ สถาอานันท์ กล่าวว่า หมายถึง การบริหารกิจการของบ้านเมืองด้วยความเป็นธรรม เคารพสิทธิของผู้คนพลเมืองอย่างเสมอกัน มีระบบตัวแทนประชาชนที่สะท้อนความคิดของผู้คนได้อย่างเที่ยงตรง มีรัฐบาล ที่ไม่ถืออำนาจเป็นธรรมิ (ชัยวัฒน์ สถาอานันท์, 2549)

ประเทศไทยนำเอาแนวคิดธรรมาภิบาลมาใช้ โดยสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (ทีดีอาร์ไอ) ได้กำหนดเรื่องธรรมาภิบาลในสังคมไทยให้เป็น 1 ใน 4 ของหัวข้อหลัก ๆ และให้คำจำกัดความ “ธรรมาภิบาล” ว่า หมายถึง “กฎเกณฑ์การปกครองบำรุงรักษาสังคมบ้านเมืองที่ดี” ซึ่งมีความหมายครอบคลุมถึงการบริหารจัดการสังคมที่ดีในทุก ๆ ด้านและในทุกระดับ รวมถึงการจัดระบบองค์การและกลไกของคณะรัฐมนตรี ส่วนราชการ องค์การของรัฐและรัฐบาลที่ไม่ใช่ส่วนราชการ การบริการราชการส่วนภูมิภาคและท้องถิ่น องค์การอิสระ องค์การภาคเอกชน ชมรม และสมาคมเพื่อกิจกรรมต่าง ๆ นิติบุคคล ภาคเอกชนและภาคประชาสังคม ต่อมาในปี พ.ศ. 2542 รัฐบาลไทยได้บัญญัติความหมายที่เป็นทางการของคำว่า “Good Governance” ว่าหมายถึง “การบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี” โดยคณะรัฐมนตรีได้มีมติเห็นชอบวาระแห่งชาติสำหรับการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี โดยกำหนดเป็นระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. 2542 ขึ้น มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 11 สิงหาคม พ.ศ. 2542 โดยทุกส่วนราชการต้องถือปฏิบัติ ซึ่งตามระเบียบฉบับนี้ได้ระบุถึงหลักการสำคัญของธรรมาภิบาลไว้ 6 หลัก คือ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ และหลักความคุ้มค่า หลักธรรมาภิบาลจึงมีความสำคัญและถูกนำมาใช้กับองค์กรทั้งภาครัฐและภาคเอกชนในที่สุดรวมถึงการนำมาใช้กับการพัฒนาวิทยาลัยชุมชนด้วยเช่นกัน

พีรพล ไทยทอง กล่าวว่า ปัจจุบันประชาชนในสังคมเริ่มให้ความสนใจสะท้อนถึงความสำคัญของธรรมาภิบาล เพราะเชื่อว่าหากประเทศไทยมีการนำหลักธรรมาภิบาลไปปรับใช้กับการปฏิบัติงานทั้งในภาครัฐ ภาคเอกชน และ ภาคประชาชนแล้ว จะส่งผลให้เกิดการพัฒนาไปในทิศทางที่ดีและเกิดความเป็นธรรมขึ้นในสังคม รวมไปถึง เศรษฐกิจและการเมือง (พีรพล ไทยทอง, 2560) ดังนั้น ธรรมาภิบาลจึงเป็นมิติของกระบวนการทัศน์ใหม่ในการบริหารงานภาครัฐ โดยมุ่งเน้นไปที่บทบาทของผู้บริหารงานภาครัฐ จัดบริการให้มีคุณภาพสูงตามที่ประชาชนต้องการ สนับสนุนให้เกิดความเป็นอิสระในการบริหารงานแต่ละระดับมากขึ้น มีการบริหารงานอย่างโปร่งใส คือ การตรวจสอบได้และอธิบายได้ทุกขั้นตอนต้องมีผู้รับผิดชอบ (ไชยวัฒน์ คำชู และคณะ, 2545) และยังได้มีการนำหลักธรรมาภิบาลมาบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ในหมวดว่าด้วยแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ โดยกำหนดให้รัฐพึงจัดให้มียุทธศาสตร์ชาติเป็นเป้าหมายการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนตามหลักธรรมาภิบาลเพื่อใช้เป็นกรอบในการจัดทำแผนต่าง ๆ ให้สอดคล้องและบูรณาการกันเพื่อให้เกิดเป็นพลังผลักดันร่วมกันไปสู่เป้าหมายดังกล่าว รวมถึงกำหนดให้รัฐพึงส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและคำนึงถึงผลประโยชน์ของประเทศชาติในภาพรวมเป็นสำคัญ สรุปได้ว่า หลักธรรมาภิบาลเป็นหลักการพื้นฐานในการบริหารจัดการภาครัฐที่ดี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้การบริหารราชการแผ่นดินของรัฐบาลมีประสิทธิภาพสูงสุด สามารถตรวจสอบได้ โปร่งใส และสร้างระบบราชการที่มั่นคง เป็นธรรม และสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ประชาชน รวมทั้งสามารถตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้อย่างแท้จริง การนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการบริหารจึงเป็นการวางรากฐานการพัฒนาอย่างยั่งยืน ที่ทุกภาคส่วนในสังคมต้องร่วมมือ

ร่วมใจกันในการทำความเข้าใจ ยอมรับ และนำไปปรับใช้อย่างเหมาะสมกับบริบทของแต่ละหน่วยงานและชุมชน เพื่อประโยชน์สุขของประเทศไทยและประชาชนโดยรวม

ความสัมพันธ์ระหว่างหลักนิติธรรมและหลักธรรมาภิบาล

ความสัมพันธ์ระหว่างหลักนิติธรรมและหลักธรรมาภิบาลมีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากทั้งสองแนวคิดมุ่งเน้นการบริหารจัดการที่โปร่งใส ยุติธรรม และรับผิดชอบต่อบริษัทและสังคม หลักธรรมาภิบาลช่วยเสริมสร้างประสิทธิภาพของการบังคับใช้หลักนิติธรรม โดยมุ่งเน้นให้เกิดการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ความยุติธรรมทางสังคม และการสร้างความไว้วางใจในระบบการบริหารประเทศ การบูรณาการหลักนิติธรรมและธรรมาภิบาลจึงเป็นรากฐานสำคัญในการส่งเสริมความยั่งยืนของประเทศ ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในระยะยาว อย่างไรก็ตาม หลักนิติธรรมไม่ใช่แนวคิดตายตัว แต่มีพลวัตและปรับเปลี่ยนตามบริบทสังคม ในกรณีของไทย การผสมผสานหลักนิติธรรมสากลกับรากฐานทางวัฒนธรรมได้สร้างรูปแบบเฉพาะที่สอดคล้องกับสังคมไทย อย่างไรก็ตาม ความท้าทายสำคัญคือการทำให้หลักการเหล่านี้เกิดผลในทางปฏิบัติอย่างแท้จริง ไม่ใช่เพียงการรับรองไว้ในกฎหมายเท่านั้น และการนำหลักนิติธรรมมาใช้ในสถาบันการศึกษาอย่างวิทยาลัยชุมชนจึงต้องคำนึงถึงทั้งมิติสากลและมิติวัฒนธรรมไทย เพื่อสร้างการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ โปร่งใส และสอดคล้องกับบริบทของชุมชนท้องถิ่น (พระอุทิศ สมมาภาน, 2564) นอกจากนี้แล้วการเชื่อมโยงธรรมาภิบาลกับหลักนิติธรรม (Rule of Law) ยังเป็นการเสริมสร้างความโปร่งใสในกระบวนการยุติธรรมและการบริหารจัดการภาครัฐ เนื่องจากหลักธรรมาภิบาลไม่ได้จำกัดอยู่เพียงแค่ในภาครัฐ แต่ยังเป็นแนวทางสำคัญที่ใช้ในภาคธุรกิจ องค์กรพัฒนาเอกชน และภาคประชาสังคม โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อสร้างสังคมที่มีความยุติธรรมและสมดุล และในบริบทของการพัฒนาประเทศ หลักธรรมาภิบาลถือเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างความมั่นคงและความยั่งยืน การบริหารจัดการที่ยึดมั่นในธรรมาภิบาลช่วยเสริมสร้างความไว้วางใจของประชาชนต่อรัฐบาล ลดปัญหาทุจริตคอร์รัปชัน และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่าง ๆ เพื่อขับเคลื่อนสังคมไปสู่การพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืนในระยะยาว

วิทยาลัยชุมชนกับการพัฒนาท้องถิ่น

วิทยาลัยชุมชนในประเทศไทยมีจุดเริ่มต้นจากแนวคิดการจัดการศึกษาเพื่อตอบสนองความต้องการของชุมชนและท้องถิ่น โดยได้รับแรงบันดาลใจจากรูปแบบวิทยาลัยชุมชนในสหรัฐอเมริกา ที่ประสบความสำเร็จในการจัดการศึกษาระดับอนุปริญญาและการฝึกอบรมวิชาชีพให้แก่ประชาชนในท้องถิ่น ในปี พ.ศ. 2545 รัฐบาลไทยได้มีนโยบายจัดตั้งวิทยาลัยชุมชน เพื่อกระจายโอกาสทางการศึกษาระดับอุดมศึกษาไปสู่ท้องถิ่นอย่างทั่วถึง ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต และตอบสนองความต้องการกำลังคนในชุมชน วิทยาลัยชุมชนยังเป็นสถาบันการศึกษาที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาท้องถิ่น เนื่องจากมีเป้าหมายหลักในการจัดการศึกษาและฝึกอบรมวิชาชีพให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน ตลาดแรงงาน และการพัฒนาประเทศ (อภิชัย พันธเสน, 2563) ปัจจุบันประเทศไทยมีวิทยาลัยชุมชนทั้งสิ้น 20 แห่ง กระจายอยู่ในทุกภูมิภาค ทั้งนี้ภายใต้สถาบันวิทยาลัยชุมชน กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (อว.) ตามพระราชบัญญัติสถาบันวิทยาลัยชุมชน พ.ศ. 2558 โดยมีพันธกิจหลัก 4 ประการ คือ 1) จัดการศึกษาในระดับอนุปริญญาและประกาศนียบัตรวิชาชีพ 2) ฝึกอบรมด้านวิชาการและวิชาชีพ 3) วิจัยและบริการวิชาการเพื่อการพัฒนาชุมชน และ 4) ทะนุบำรุงศิลปและวัฒนธรรม

ท้องถิ่น โดยมีจุดเด่นที่การนำศักยภาพและทุนทางสังคมของท้องถิ่นมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ทั้งด้านภูมิปัญญา วัฒนธรรม และทรัพยากรธรรมชาติ ทั้งนี้เพื่อการสร้างอาชีพ รายได้ และคุณภาพชีวิตที่ดีให้กับคนในชุมชน

นอกจากการจัดการศึกษาในระดับอนุปริญาและประกาศนียบัตรวิชาชีพแล้ว วิทยาลัยชุมชนยังมีพันธกิจสำคัญในการวิจัยและบริการวิชาการเพื่อแก้ไขปัญหาและพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน โดยมุ่งเน้นการศึกษาเชิงพื้นที่และการมีส่วนร่วมของชุมชน ซึ่งจะนำไปสู่การสร้างนวัตกรรมทางสังคม การจัดการความรู้ และการถ่ายทอดเทคโนโลยีที่เหมาะสมกับบริบทของแต่ละพื้นที่ (พัชรภรณ์ ดวงชื่น, 2564) การทำงานร่วมกับชุมชนอย่างใกล้ชิดทำให้วิทยาลัยชุมชนสามารถค้นหาปัญหาและความต้องการที่แท้จริงของท้องถิ่น และออกแบบกระบวนการเรียนรู้ที่สามารถนำไปใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน ก่อให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตและการพึ่งตนเองอย่างยั่งยืน (สำนักบริหารงานวิทยาลัยชุมชน, 2562) และอีกพันธกิจหนึ่งที่มีบทบาทสำคัญคือการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งถือเป็นเอกลักษณ์และมรดกทางวัฒนธรรมอันล้ำค่า ผ่านการจัดกิจกรรมอนุรักษ์ พื้นฟู และสืบสานประเพณี การถ่ายทอดภูมิปัญญาจากปราชญ์ชาวบ้าน และการสร้างความตระหนักรู้ในคุณค่าของศิลปวัฒนธรรมให้กับคนรุ่นใหม่ (สมศักดิ์ บุญประเสริฐ และคณะ, 2565) การผสมผสานระหว่างความรู้ภูมิปัญญา กับความรู้สมัยใหม่ยังช่วยสร้างอัตลักษณ์ให้กับผลิตภัณฑ์และบริการของท้องถิ่น เพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจ และเสริมความเข้มแข็งของเศรษฐกิจฐานรากอีกด้วย (ธนภณ ธรรมรักษ์, 2567)

ปัจจัยสำคัญที่ทำให้วิทยาลัยชุมชนแตกต่างจากสถาบันการศึกษาอื่นๆ คือ การมีส่วนร่วมที่แท้จริงของคนในชุมชน ทั้งในฐานะผู้ร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติ และร่วมรับผลประโยชน์ (ปิยะนุช สุวรรณโชติ, 2565) ตั้งแต่กระบวนการกำหนดทิศทางการพัฒนา การออกแบบหลักสูตร กิจกรรมการเรียนการสอน การวัด และประเมินผล ไปจนถึงการใช้ประโยชน์จากผลผลิตทางการศึกษา การมีส่วนร่วมนี้ช่วยให้วิทยาลัยชุมชนสามารถตอบโจทย์ความต้องการและแก้ปัญหาให้กับชุมชนได้ตรงจุด อีกทั้งยังสร้างความรู้สึกร่วมเป็นเจ้าของและความภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตนเอง อันจะนำไปสู่พลังในการขับเคลื่อนชุมชนให้มุ่งไปข้างหน้าด้วยตัวของชุมชนเองอย่างมั่นคงและยั่งยืน (นงลักษณ์ พหลภาคย์, 2565) ด้วยลักษณะเฉพาะข้างต้น วิทยาลัยชุมชน จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในการยกระดับคุณภาพการศึกษาและคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนท้องถิ่น ผ่านการพัฒนาทักษะและสร้างอาชีพที่ยั่งยืน การเชื่อมโยงทรัพยากรทางภูมิปัญญาและวัฒนธรรมมาสร้างคุณค่าทางเศรษฐกิจ และการมีส่วนร่วมในการจัดกระบวนการเรียนรู้ตลอดชีวิต (จิรวรรณ เทียนทอง, 2566) วิทยาลัยชุมชนจึงเป็นกลไกหลักในการลดความเหลื่อมล้ำและสร้างโอกาสทางการศึกษาให้กับผู้ด้อยโอกาส รวมถึงการนำพาชุมชนไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนและพึ่งตนเองได้ในระยะยาวการบริหารงานวิทยาลัยชุมชนด้วยหลักนิติธรรมและธรรมาภิบาลจึงเป็นกระบวนการหนึ่งเพื่อส่งเสริมและกระตุ้นเตือนให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องปฏิบัติงานอย่างเป็นธรรม มีการใช้หลักนิติธรรม และหลักธรรมาภิบาลภาครัฐใหม่มาปรับใช้ในกระบวนการทำงาน เพื่อเสริมสร้างภาพลักษณ์ให้กับวิทยาลัยชุมชนและสร้างความเชื่อมั่นให้กับบุคคลภายในและภายนอก การดำเนินการดังกล่าวจำเป็นต้องทบทวนองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้อง เช่น แนวคิดเกี่ยวกับ หลักนิติธรรม หลักธรรมาภิบาล และการบูรณาการหลักนิติธรรมและธรรมาภิบาลในการพัฒนาวิทยาลัยชุมชน

การประยุกต์ใช้หลักนิติธรรมในการพัฒนาวิทยาลัยชุมชน

หลักนิติธรรมเป็นหลักการพื้นฐานที่สำคัญในการบริหารองค์การภาครัฐ โดยเฉพาะสถาบันการศึกษาอย่างวิทยาลัยชุมชน การนำหลักนิติธรรมมาใช้ในการพัฒนาวิทยาลัยชุมชนประกอบด้วยหลักการสำคัญ ดังนี้

1. ด้านการบริหารวิชาการ ต้องมีการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับกฎหมายระเบียบ และแนวทางการจัดการศึกษาที่กำหนดโดยสถาบันวิทยาลัยชุมชนและกระทรวงศึกษาธิการ การพัฒนาหลักสูตรต้องผ่านการวิพากษ์และรับรองจากผู้ทรงคุณวุฒิ และต้องได้รับการอนุมัติอย่างถูกต้องตามขั้นตอนของกฎหมาย การวัดผลและประเมินผลการศึกษาต้องเป็นไปตามข้อบังคับว่าด้วยการศึกษา โดยใช้วิธีการที่โปร่งใส เป็นธรรม และตรวจสอบได้ (ภาณุวัฒน์ ภัคดีวงศ์ และคณะ, 2564)

2. ด้านการบริหารงบประมาณ การใช้จ่ายงบประมาณต้องเป็นไปตามระเบียบว่าด้วยการบริหารงบประมาณ และการเงินของสถาบันวิทยาลัยชุมชน มีการวางแผนงบประมาณที่สอดคล้องกับแผนกลยุทธ์และแผนปฏิบัติการประจำปี ซึ่งได้รับการอนุมัติจากสภาวิทยาลัยชุมชน การใช้จ่ายงบประมาณต้องมีระบบการควบคุมภายในที่รัดกุม มีการรายงานผลการใช้จ่ายงบประมาณอย่างโปร่งใส และสามารถตรวจสอบได้ตามหลักธรรมาภิบาล

3. ด้านการบริหารบุคคล การสรรหา บรรจุ แต่งตั้ง และการพัฒนาบุคลากรต้องเป็นไปตามข้อบังคับของสถาบันวิทยาลัยชุมชน ไม่มีการเลือกปฏิบัติหรือมีอคติ มีการประกาศหลักเกณฑ์การคัดเลือกบุคลากรอย่างชัดเจน และมีคณะกรรมการคัดเลือกที่เป็นกลาง การประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากรต้องอยู่บนพื้นฐานของผลงานตามข้อตกลงและตัวชี้วัดที่กำหนดไว้ล่วงหน้า ไม่ใช้ความรู้สึกหรือความสัมพันธ์ส่วนตัว และต้องเปิดโอกาสให้บุคลากรชี้แจงและโต้แย้งผลการประเมินได้

4. ด้านการบริหารทั่วไป ผู้บริหารต้องปฏิบัติตามกฎหมาย กฎ ระเบียบที่เกี่ยวข้องอย่างเคร่งครัด ทั้งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พระราชบัญญัติสถาบันวิทยาลัยชุมชน ระเบียบว่าด้วยการบริหารงานบุคคล การเงิน และทรัพย์สิน รวมถึงข้อบังคับอื่นๆ ไม่แสวงหาผลประโยชน์จากการบริหารงาน การออกคำสั่งหรือกฎระเบียบใดๆ ต้องไม่ขัดต่อกฎหมายที่สูงกว่า และไม่เพิ่มภาระหรือจำกัดสิทธิของบุคลากรและนักศึกษาเกินความจำเป็น

นอกจากการบังคับใช้กฎหมายและระเบียบต่างๆ แล้ว สิ่งสำคัญคือการสร้างความตระหนักรู้และจิตสำนึกของหลักนิติธรรมให้เกิดขึ้นในหมู่ผู้บริหาร บุคลากร และนักศึกษา ผ่านการฝึกอบรม ประชาสัมพันธ์ และการเป็นแบบอย่างที่ดีของผู้นำ การสื่อสารถึงผลดีของการปฏิบัติตามหลักนิติธรรม และผลเสียหากละเมิดหรือไม่ปฏิบัติตาม การสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ให้คุณค่ากับความถูกต้องตามกฎหมายและกติกากฎ การนำหลักนิติธรรมมาบูรณาการในทุกมิติของการพัฒนาวิทยาลัยชุมชนจะช่วยสร้างธรรมาภิบาลและการพัฒนาที่ยั่งยืน สร้างความเชื่อมั่นต่อสังคมว่าการบริหารงานเป็นไปอย่างถูกต้อง เป็นธรรม ปราศจากการเลือกปฏิบัติหรือการกดขี่ข่มเหงผู้อื่น หากมีข้อพิพาทหรือการละเมิดสิทธิเกิดขึ้น ก็มีกระบวนการร้องเรียนและการเยียวยาตามกฎหมายที่ทุกฝ่ายเข้าถึงได้และยอมรับผลของกระบวนการยุติธรรม นอกจากนี้ ยังช่วยป้องกันการทุจริต ประพฤติมิชอบ และพฤติกรรมที่เบี่ยงเบนจากศีลธรรมในการบริหารงาน เพราะมีบทลงโทษตามกฎหมายรองรับ อย่างไรก็ตามการปลูกฝังหลักนิติธรรมในองค์กรให้เกิดผลในทางปฏิบัติอย่างแท้จริงนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้บริหารระดับสูงต้องเป็นแบบอย่างที่ดีในการเคารพกฎระเบียบ ไม่ใช่ช่องโหว่ของกฎหมาย และกล้าตัดสินใจลงโทษผู้กระทำความผิดโดยไม่เลือกปฏิบัติ รวมถึงต้องมีการติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการบังคับใช้กฎระเบียบอย่างต่อเนื่อง เพื่อปรับปรุงให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงและอุดช่องโหว่ของกฎหมายอย่าง

ทันทั่วทั้งที่ การสร้างความเข้มแข็งให้แก่องค์กร บุคลากร และระบบตรวจสอบภายในจะช่วยหนุนเสริมให้หลักนิติธรรมขับเคลื่อนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

หลักนิติธรรมเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาวิทยาลัยชุมชน เนื่องจากเป็นหลักการพื้นฐานที่ทำให้การบริหารงานเป็นไปอย่างยุติธรรม เสมอภาค และเคารพสิทธิเสรีภาพของทุกฝ่าย การนำหลักนิติธรรมมาใช้ในการพัฒนาวิทยาลัยชุมชนจะช่วยสร้างกรอบการทำงานที่ชัดเจน มีระเบียบแบบแผน และมีการใช้อำนาจหน้าที่อย่างเหมาะสม ป้องกันการใช้ดุลยพินิจโดยมิชอบหรือการเลือกปฏิบัติ หลักนิติธรรมยังช่วยสร้างความเชื่อมั่นและความศรัทธาในการบริหารงานของสถาบันการศึกษา โดยทำให้นักศึกษา และประชาชนเห็นว่าวิทยาลัยชุมชนมีการดำเนินงานอย่างถูกต้องตามกฎหมาย มีความโปร่งใส และตรวจสอบได้ ซึ่งจะส่งผลต่อภาพลักษณ์และชื่อเสียงขององค์กรโดยรวม นอกจากนี้ หลักนิติธรรมยังเป็นเครื่องมือสำคัญในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการทุจริตและประพฤติมิชอบในหน่วยงาน เนื่องจากมีการกำหนดบทลงโทษทางวินัยและกฎหมายอย่างชัดเจนหากมีการกระทำความผิด การมีกฎระเบียบที่รัดกุมและการบังคับใช้อย่างจริงจังจะช่วยป้องปรามการกระทำความผิดต่างๆ ได้ ในระยะยาว การปฏิบัติตามหลักนิติธรรมอย่างเคร่งครัดจะช่วยปลูกฝังค่านิยมของความซื่อสัตย์ สุจริต และการเคารพกติกาให้เกิดขึ้นในวิทยาลัยชุมชน ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและคุณธรรมจริยธรรมของนักศึกษาและบุคลากรต่อไป

การประยุกต์ใช้หลักธรรมาภิบาลในการพัฒนาวิทยาลัยชุมชน

การนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการบริหารจัดการวิทยาลัยชุมชน จึงเป็นกลไกสำคัญที่จะทำให้วิทยาลัยชุมชนสามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ เกิดความโปร่งใสและเป็นธรรม ส่งผลต่อความเชื่อมั่นในทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง อันจะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนในระยะยาว การพัฒนาวิทยาลัยชุมชนตามหลักธรรมาภิบาลประกอบด้วยหลักการสำคัญ 6 ประการ ได้แก่ (พระอุทิศ สมมาภาณ, 2564) ดังนี้

1. หลักนิติธรรม (Rule of Law) วิทยาลัยชุมชนต้องดำเนินงานภายใต้กฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับที่เกี่ยวข้องอย่างเคร่งครัด เท่าเทียม และเป็นธรรม โดยต้องมีการจัดทำกฎระเบียบต่างๆ ขึ้นมาบังคับใช้อย่างชัดเจน เพื่อให้การทำงานเป็นมาตรฐาน ไม่เลือกปฏิบัติ ปราศจากการใช้อำนาจโดยมิชอบ ซึ่งจะต้องมีการทบทวนปรับปรุงให้ทันสมัยอยู่เสมอ ตลอดจนสร้างความรู้ความเข้าใจแก่บุคลากร ผู้เรียน และผู้เกี่ยวข้อง ให้ถือปฏิบัติตามกฎระเบียบด้วยความเต็มใจ เช่น การออกข้อบังคับ ประกาศวิทยาลัย ในเรื่องต่างๆ เช่น การบริหารงานบุคคล การเงิน พัสดุ วินัยนักศึกษา ที่เป็นมาตรฐานเดียวกัน และบังคับใช้กับทุกคนอย่างเสมอภาค การจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรที่ได้รับการรับรอง มีการวัดและประเมินผลที่โปร่งใส ตรวจสอบได้

2. หลักคุณธรรม (Morality) การบริหารงานของวิทยาลัยชุมชน ต้องยึดถือความถูกต้องดีงาม มีจริยธรรม และจรรยาบรรณวิชาชีพเป็นแนวปฏิบัติ โดยผู้บริหาร คณาจารย์ และบุคลากรทุกระดับ ต้องเป็นแบบอย่างที่ดี มีความซื่อสัตย์สุจริต มีวินัย และคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลัก รวมถึงการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีคุณธรรม ควบคู่กับการพัฒนาด้านความรู้และทักษะ เพื่อให้สามารถดำรงตนอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขและยั่งยืน เช่น การกำหนดปรัชญา ปณิธาน ค่านิยมขององค์กร ให้มีการยึดมั่นในคุณธรรม จริยธรรม เป็นวัฒนธรรมที่ดีขององค์กรร่วมกัน การจัด

กิจกรรมส่งเสริมคุณธรรม การเชิดชูบุคคลต้นแบบ การกำกับติดตามด้านจรรยาบรรณของบุคลากร การสอดแทรกคุณธรรมในทุกรายวิชา จัดให้มีรายวิชาหรือหลักสูตรด้านจริยธรรม

3. หลักความโปร่งใส (Transparency) วิทยาลัยชุมชนต้องดำเนินงานอย่างเปิดเผย ตรงไปตรงมา สามารถตรวจสอบข้อมูลได้ บุคลากรทุกคนสามารถชี้แจง อธิบายการตัดสินใจและการกระทำของตนได้ โดยต้องมีระบบการสื่อสาร เปิดเผยข้อมูลข่าวสาร และเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเข้าถึงได้อย่างสะดวก รวมทั้งมีช่องทางให้ร้องเรียน แจ้งเบาะแส เมื่อพบการกระทำที่ส่อไปในทางไม่ชอบธรรม ทั้งนี้ต้องคำนึงถึงการรักษาความลับและคุ้มครองผู้ร้องเรียนผู้แจ้งเบาะแส ให้ปลอดภัยจากการถูกข่มขู่คุกคามด้วย เช่น มีระบบสารสนเทศที่เผยแพร่นโยบาย แผนงาน งบประมาณ การจัดซื้อจัดจ้าง ผลการประเมินคุณภาพการศึกษา ผลการประเมินบุคลากร ให้ทุกคนเข้าถึงข้อมูลได้ง่าย มีการประกาศหลักเกณฑ์ วิธีการคัดเลือก สรรหา ผลการคัดเลือกต่าง ๆ อย่างชัดเจน มีการแต่งตั้งคณะกรรมการจากหลากหลายภาคส่วน เพื่อพิจารณากันกรองในเรื่องสำคัญ

4. หลักการมีส่วนร่วม (Participation) การมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการที่ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ทั้งผู้บริหาร คณาจารย์ บุคลากร ผู้เรียน ผู้ปกครอง ชุมชน จนถึงผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกระดับ มีโอกาสร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมวางแผน ร่วมดำเนินการ ร่วมรับผิดชอบ และร่วมรับประโยชน์ รวมถึงร่วมติดตาม ตรวจสอบการทำงานของวิทยาลัยชุมชน เพื่อให้เกิดผลสำเร็จร่วมกัน การนำหลักการมีส่วนร่วมมาใช้จะช่วยสร้างการยอมรับในนโยบาย การตัดสินใจที่สำคัญ และทำให้การพัฒนามีความยั่งยืน เพราะทุกคนมีความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกัน เช่น เปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนเสนอความคิดเห็น ร่วมกำหนดนโยบาย ทิศทางการพัฒนาวิทยาลัยชุมชน การระดมความคิดเพื่อร่วมแก้ปัญหา กำหนดทางเลือก การตัดสินใจในเรื่องสำคัญ การจัดทำแผนยุทธศาสตร์ การพัฒนาหลักสูตร การจัดกิจกรรมของผู้เรียน ด้วยการจัดเวทีแลกเปลี่ยน รับฟังความคิดเห็นอย่างกว้างขวาง และนำข้อเสนอแนะไปปรับใช้

5. หลักความรับผิดชอบ (Accountability) ผู้บริหาร คณาจารย์ และบุคลากรในวิทยาลัยชุมชน ต้องมีความรับผิดชอบต่อสังคม ต่อหน้าที่ ตระหนักในบทบาทของตนเอง คำนึงถึงผลกระทบจากการปฏิบัติและการตัดสินใจของตนเสมอ ทั้งผลกระทบในทางบวกและทางลบ โดยมีความกล้ายอมรับผิดในสิ่งที่ได้กระทำลงไป พร้อมทั้งจะถูกตรวจสอบและวิพากษ์วิจารณ์ในการทำงาน สามารถตอบคำถามและชี้แจงให้ประชาชนเข้าใจได้ เมื่อมีประเด็นข้อสงสัยที่ถูกฝ่ายต่างๆ กล่าวหา และต้องรีบดำเนินการแก้ไข ปรับปรุงข้อผิดพลาด และป้องกันไม่ให้เกิดซ้ำอีก เช่น ตระหนักถึงจรรยาบรรณ และผลกระทบจากการสอน การวิจัย การให้บริการวิชาการ ต่อผู้เรียน ชุมชน และสังคม มีความรับผิดชอบต่อการใช้งบประมาณอย่างคุ้มค่า การรายงานผลการดำเนินงานตามแผนอย่างสม่ำเสมอ การแสดงความรับผิดชอบ ชี้แจง ให้ข้อมูลเมื่อมีข้อร้องเรียน มีการประเมินและรายงานความเสี่ยง และการเตรียมแผนรับมือผลกระทบต่าง ๆ

6. หลักความคุ้มค่า (Cost Effectiveness) การดำเนินงานของวิทยาลัยชุมชนจะต้องเน้นความคุ้มค่าและประหยัด ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุด มีความสมดุลและความเหมาะสมระหว่างปัจจัยนำเข้า กิจกรรม และผลผลิตที่ได้ โดยการนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาใช้ในการลดต้นทุน เพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน และสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับการจัดการศึกษา รวมทั้งมีการประเมินความคุ้มค่า วิเคราะห์จุดคุ้มทุน และศึกษาความเป็นไปได้ อย่างรอบคอบก่อนลงทุนหรือใช้งบประมาณในโครงการต่าง ๆ ตลอดจนตรวจสอบ ติดตาม การใช้จ่ายอย่างเป็นระบบ เช่น การจัดการเรียนการสอนร่วมกับหน่วยงานหรือสถาบันอื่น เพื่อให้ใช้ทรัพยากรร่วมกัน การทำวิจัยแบบมีส่วนร่วมกับชุมชน การใช้ระบบออนไลน์ในการเรียนการสอนและการประชุม การจัดซื้อรวม การใช้พลังงานทดแทนและแสงธรรมชาติ การเปลี่ยนมาใช้หลอด LED ใช้ระบบปิดไฟและเครื่องปรับอากาศอัตโนมัติ ช่วยลดค่าไฟฟ้า การจัดค่ายอาสา

กิจกรรมจิตอาสาของนักศึกษา เพื่อพัฒนาชุมชน สร้างคุณค่าทางสังคม และการจ้างงานนักศึกษาทำงานพิเศษในวิทยาลัย เพื่อลดค่าใช้จ่ายในการจ้างบุคลากร

จากที่กล่าวมาหลักธรรมาภิบาลจึงเป็นแนวทางสำคัญในการบริหารจัดการวิทยาลัยชุมชนเพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่งประกอบด้วย 6 หลักการ ได้แก่ หลักนิติธรรม คือ การดำเนินงานตามกฎหมาย ระเบียบ อย่างเคร่งครัด เสมอภาค เป็นธรรม หลักคุณธรรม คือ การยึดมั่นในความถูกต้องดีงาม ซื่อสัตย์สุจริต มีจริยธรรมในการปฏิบัติหน้าที่ หลักความโปร่งใส คือ การเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร มีระบบตรวจสอบที่ชัดเจน หลักการมีส่วนร่วม คือ การเปิดโอกาสให้บุคลากร ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานตั้งแต่ต้นจนจบกระบวนการ หลักความรับผิดชอบต่อสังคม คือ ความรับผิดชอบต่อสังคม ผลการปฏิบัติหน้าที่ และพร้อมที่จะถูกตรวจสอบ และหลักความคุ้มค่า คือ การบริหารจัดการและใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด มีความคุ้มค่า เหมาะสม และสอดคล้องกับบริบทของวิทยาลัยชุมชนและชุมชนท้องถิ่น

สรุป

การพัฒนาวิทยาลัยชุมชนให้มีประสิทธิภาพและเกิดความยั่งยืนจำเป็นต้องอาศัยหลักนิติธรรมและหลักธรรมาภิบาลเป็นแนวทางสำคัญในการบริหารจัดการ หลักนิติธรรมถือเป็นรากฐานสำคัญที่ช่วยสร้างความเป็นธรรมและความโปร่งใสในทุกมิติของการดำเนินงาน โดยในด้านการบริหารวิชาการ การพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนต้องเป็นไปตามกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้อง ทั้งการวิพากษ์ การรับรองหลักสูตร และการวัดผล การเรียนรู้ที่โปร่งใสและตรวจสอบได้ อาทิในด้านการบริหารงบประมาณ การจัดการการเงินต้องดำเนินการอย่างรัดกุมและสอดคล้องกับแผนกลยุทธ์และปฏิบัติราชการ โดยมีระบบควบคุมและรายงานผลอย่างโปร่งใส เพื่อป้องกันปัญหาการทุจริตและประพฤติมิชอบ สำหรับด้านการบริหารบุคคล การสรรหาและพัฒนาบุคลากรต้องดำเนินการอย่างยุติธรรมและไม่เลือกปฏิบัติ โดยมีหลักเกณฑ์และกระบวนการที่โปร่งใส รวมถึงการประเมินผลการปฏิบัติงานที่ยึดหลักเกณฑ์ที่ชัดเจน ส่วนในด้านการบริหารทั่วไป ผู้บริหารต้องยึดมั่นในกฎหมายและระเบียบข้อบังคับอย่างเคร่งครัด รวมถึงหลีกเลี่ยงการใช้อำนาจโดยมิชอบ การสร้างจิตสำนึกของหลักนิติธรรมในองค์กรถือเป็นอีกหนึ่งองค์ประกอบสำคัญที่ช่วยให้การดำเนินงานสอดคล้องกับเป้าหมาย ทั้งนี้ การฝึกอบรม การประชาสัมพันธ์ และการเป็นแบบอย่างที่ดีของผู้บริหารช่วยเสริมสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ยึดมั่นในความถูกต้องและในขณะเดียวกัน การนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้เสริมสร้างการบริหารวิทยาลัยชุมชนช่วยให้เกิดความมีประสิทธิภาพ โปร่งใส และเป็นธรรม โดยครอบคลุมหลักสำคัญ 6 ประการ ได้แก่ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบต่อสังคม และหลักความคุ้มค่า หลักการเหล่านี้ส่งเสริมให้การบริหารจัดการมีมาตรฐานที่ชัดเจน มีการตรวจสอบได้ และเน้นการพัฒนา ที่คำนึงถึงประโยชน์ของส่วนรวม การนำหลักนิติธรรมและธรรมาภิบาลมาบูรณาการอย่างเหมาะสมในทุกด้านของการพัฒนาวิทยาลัยชุมชนจะช่วยสร้างความเชื่อมั่นและความศรัทธาในระบบการบริหารจัดการ ลดปัญหาการทุจริต และเสริมสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่มีคุณธรรมจริยธรรม ส่งผลให้วิทยาลัยชุมชนสามารถตอบสนองต่อความคาดหวังของสังคมและพัฒนาอย่างยั่งยืนในระยะยาว

เอกสารอ้างอิง

- จิรวรรณ เทียนทอง. (2566). การพัฒนารูปแบบการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของวิทยาลัยชุมชน. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา, 16(2), 45-58.
- ชัยวัฒน์ สถาอานันท์. (2549). อาวุธมีชีวิต? : แนวคิดเชิงวิพากษ์ว่าด้วยความรุนแรง. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: ฟาเดียวกัน.
- ไชยวัฒน์ คำชู และคณะ. (2545). ธรรมภิบาล=Good governance/Sam Agere. กรุงเทพมหานคร: น้ำฝน.
- ชนกณ ธรรมรักษ์. (2567). ธรรมภิบาลกับการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในวิทยาลัยชุมชน. วารสารการบริหารการศึกษาและภาวะผู้นำ, 10(1), 89-102.
- นครินทร์ เมฆไตรรัตน์. (2562). แนวทางปฏิรูปความสัมพันธ์ระหว่างอำนาจนิติบัญญัติกับอำนาจบริหาร. กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระปกเกล้า.
- นงลักษณ์ พหลภาคย์. (2565). การบริหารทรัพยากรทางการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลในวิทยาลัยชุมชน. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, 25(3), 156-170.
- ปิยะนุช สุวรรณโชติ. (2565). รูปแบบการมีส่วนร่วมในการพัฒนาวิทยาลัยชุมชนตามหลักธรรมาภิบาล. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช, 41(2), 89-104.
- พระอุทิศ สมมาภาณ. (2564). การใช้หลักพุทธวิธีในการบริหารการศึกษา. บัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์ นครสวรรค์, 9(1). 183-196.
- พัชราภรณ์ ดวงชื่น. (2564). รูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาของวิทยาลัยชุมชน. วารสารวิชาการครุศาสตร์อุตสาหกรรม, 12(1), 78-90.
- พีรพล ไทยทอง. (2560). ธรรมภิบาลกับการบริหารงานภาครัฐยุค ไทยแลนด์ 4.0. วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 6(2). 607-616.
- ภาณุวัฒน์ รักดีวงศ์ และคณะ. (2564). หลักพัฒนศึกษา : จตุรภาคของการศึกษาเพื่อการพัฒนา. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วรเจตน์ ภาคีรัตน์. (2565). คำสอนว่าด้วยรัฐและหลักกฎหมายมหาชน. กรุงเทพมหานคร: คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สมศักดิ์ บุญประเสริฐ และคณะ. (2565). การพัฒนาตัวบ่งชี้ธรรมาภิบาลในการพัฒนาวิทยาลัยชุมชน. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี, 10(2), 123-138.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. (2562). หลักธรรมาภิบาลของการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี. เรียกใช้เมื่อ 28 ธันวาคม 2567 จาก <https://www.opdc.go.th/content/Mzkk>
- สำนักบริหารงานวิทยาลัยชุมชน. (2562). แผนยุทธศาสตร์สถาบันวิทยาลัยชุมชน ระยะ 5 ปี พ.ศ. 2561-2565. กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิทยาลัยชุมชน.
- เสถียร เศรษฐสิทธิ์. (2559). นิติปรัชญาและหลักนิติธรรมในรัฐธรรมนูญ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

- อดิเทพ อูยยะพัฒน์. (2565). บทบาทของหลักนิติธรรมในกฎหมายมหาชน. เชียงใหม่: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- อภิชัย พันธเสน. (2563). กรอบวิจัยกลางในการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั่วประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: สถาบันการจัดการเพื่อชนบทและสังคม.
- เอนก เหล่าธรรมทัศน์. (2566). "เอนก" ชู วชช.รณรงค์การอุดมศึกษาไทยที่สร้างโอกาสทางการศึกษาเพื่อคนยากไร้ชายขอบ กลุ่มชาติพันธุ์ ให้สามารถประกอบอาชีพหรือต่อยอดได้ทันที. เรียกใช้เมื่อ 28 ธันวาคม 2567 จาก <https://mgronline.com/qol/detail/9660000007707>
- Bingham, T. (2010). *The Rule of Law*. London: Penguin Books.
- Hutchinson, A. C. (2018). *The Rule of Law: A Twentieth-Century Perspective*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Kerlinger. (1968). *Foundations of Behavior Research*. Japan: CBS.
- Scott. (1990). *A matter of record: Documentary sources in social research*. Polity press: Cambridge.
- Scott. (2006). *Documentary research*. London: Sage.
- Tamanaha, B. Z. (2004). *On the Rule of Law: History, Politics, Theory*. Cambridge: Cambridge University Press.
- World Bank. (1992). *Governance and Development*. Washington, DC: World Bank.

คำแนะนำสำหรับผู้เขียน

1. นโยบายการตีพิมพ์ในวารสารสังคมพัฒนา

วารสารสังคมพัฒนา เป็นวารสารวิชาการของวัดสนธิ์ (นาสน) ตำบลมะม่วงสองต้น อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการค้นคว้าและนำเสนอ องค์ความรู้ทางด้านวิชาการ โดยการเผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการแก่นักวิจัยนักวิชาการ คณาจารย์และนักศึกษา ในมิติเพื่อสนับสนุนการศึกษา การสอน การวิจัยในมหาวิทยาลัยสงฆ์รวมถึงคณะสงฆ์ไทย และสถาบันภายนอก รวมทั้งนักวิชาการและผู้สนใจ โดยเน้นสาขาวิชาเกี่ยวกับ การพัฒนาชุมชน การพัฒนาสังคม ศิลปะทั่วไปและมนุษยศาสตร์ ศาสนศึกษา ธุรกิจทั่วไป การจัดการ และการบัญชี สังคมศาสตร์ทั่วไป การศึกษา รวมถึง สหวิทยาการ ด้านสังคมศาสตร์และและศาสตร์แห่งการพัฒนา โดยรับพิจารณาตีพิมพ์ต้นฉบับของบุคคลหรือองค์กร ทั้งภายในและภายนอกวัด เปิดรับบทความเฉพาะภาษาไทย ประเภท บทความวิจัย และ บทความวิชาการ

บทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารสังคมพัฒนาจะต้องผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างน้อย 2 ท่าน ในลักษณะปกปิดรายชื่อ (Double blind peer-reviewed) ผลงานที่ส่งมาจะต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ ในวารสารอื่น ผู้เขียนบทความจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความวิชาการหรือบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสาร อย่างเคร่งครัด รวมทั้งระบบการอ้างอิงต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของวารสาร ทศนะและข้อคิดเห็นที่ปรากฏในบทความวารสาร ถือเป็น ความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความนั้น มิใช่ความคิดของคณะผู้จัดทำ และไม่ถือเป็นทศนะและความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการ ทั้งนี้กองบรรณาธิการไม่สงวนลิขสิทธิ์ในการคัดลอก แต่ให้อ้างอิงแสดงที่มา ทางวารสารกำหนดออกรวบรวมปีละ 2 ฉบับ คือ ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม - เดือนมิถุนายน ฉบับที่ 2 เดือนกรกฎาคม - เดือนธันวาคม

2. ประเภทของผลงานที่ตีพิมพ์ในวารสาร สังคมพัฒนา

1) บทความวิจัย (Research Article) เป็นบทความที่นำเสนอการค้นคว้าวิจัย เกี่ยวกับองค์ความรู้สาขาวิชาเกี่ยวกับ การพัฒนาชุมชน การพัฒนาสังคม ศิลปะทั่วไปและมนุษยศาสตร์ ศาสนศึกษา ธุรกิจทั่วไป การจัดการและการบัญชี สังคมศาสตร์ทั่วไป การศึกษารวมถึงสหวิทยาการด้านสังคมศาสตร์และและศาสตร์แห่งการพัฒนา

2) บทความวิชาการ (Academic Article) เป็นบทความวิเคราะห์ วิจัยหรือเสนอแนวคิดใหม่

3. การจัดเตรียมบทความต้นฉบับ

ผู้เขียนจะต้องจัดเตรียมบทความให้ถูกต้องตามรูปแบบของวารสาร โดยมีรายละเอียดดังนี้

1) ต้นฉบับบทความต้องมีความยาวไม่เกิน 12 หน้ากระดาษ A4 (ไม่รวมเอกสารอ้างอิง) พิมพ์บนกระดาษหน้าเดียว ใช้ตัวอักษรแบบ TH Sarabun PSK ตั้งค่าหน้ากระดาษโดยเว้นขอบบน ขอบซ้าย 1 นิ้ว และขอบขวา ขอบล่าง 1 นิ้ว กำหนดระยะห่างระหว่างบรรทัดเท่ากับ 1 และเว้นบรรทัดระหว่างแต่ละย่อหน้า การนำเสนอรูปภาพและ

ตาราง ต้องนำเสนอรูปภาพและตารางที่มีความคมชัดพร้อมระบุหมายเลขกำกับรูปภาพไว้ด้านล่าง พิมพ์เป็นตัวหนา เช่น ตารางที่ 1 หรือ Table 1 และ ภาพที่ 1 หรือ Figure 1 รูปภาพที่นำเสนอต้องมีรายละเอียดของข้อมูลครบถ้วน และเข้าใจได้โดยไม่ต้องกลับไปอ่านที่เนื้อความอีก ระบุลำดับของรูปภาพทุกรูปให้สอดคล้องกับเนื้อหาที่อยู่ในต้นฉบับ โดยคำอธิบายต้องกระชับและสอดคล้องกับรูปภาพที่นำเสนอ

- 2) ชื่อเรื่องต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พิมพ์ไว้ตรงกลางหน้าแรก
- 3) ชื่อผู้เขียน ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พร้อมระบุชื่อสังกัดหรือหน่วยงาน
- 4) มีบทคัดย่อภาษาไทย จำนวน 300 - 350 คำ
- 5) กำหนดคำสำคัญ (Keywords) 3 - 5 คำ ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
- 6) การเรียงหัวข้อ หัวข้อใหญ่สุด ให้พิมพ์ชิดขอบด้านซ้าย หัวข้อย่อยเว้นห่างจาก หัวข้อใหญ่ 3 - 5 ตัวอักษร และหัวข้อย่อยขนาดเดียวกัน ต้องพิมพ์ให้ตรงกัน เมื่อขึ้นหัวข้อใหญ่ ให้เว้นระยะห่าง 1 บรรทัด
- 7) การใช้ตัวเลข คำย่อ และวงเล็บ ควรใช้ตัวเลขอารบิกทั้งหมด ใช้คำย่อที่เป็น สากลเท่านั้น (ระบุคำเต็มไว้ในครั้งแรก) การวงเล็บภาษาอังกฤษ ควรใช้ดังนี้ (Student centred learning)

บทความวิจัย ให้เรียงลำดับเนื้อหาสาระ ดังนี้

- 1) **บทคัดย่อ (Abstract)** เสนอวัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีการวิจัยและผลการวิจัยโดยสรุป สั้น กระชับได้ใจความ
- 2) **บทนำ (Introduction)** ระบุความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาในการวิจัย และระบุวัตถุประสงค์ของการวิจัย
- 3) **วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methodology)** ระบุแบบแผนการวิจัยการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่าง และการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล
- 4) **ผลการวิจัย (Results)** เสนอผลที่พบตามวัตถุประสงค์การวิจัยตามลำดับอย่างชัดเจน ควรเสนอในรูปแบบตารางหรือแผนภูมิ
- 5) **อภิปรายผล (Discussion)** เสนอเป็นความเรียง ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของผลการวิจัยกับกรอบแนวคิด และงานวิจัยที่ผ่านมา ไม่ควรอภิปรายเป็นข้อ ๆ แต่ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของตัวแปรที่ศึกษาทั้งหมด
- 6) **องค์ความรู้ใหม่ (ถ้ามี) (Originality and Body of Knowledge)** ระบุองค์ความรู้อันเป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการวิจัย สังเคราะห์ออกมาในรูปแบบโมเดล พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างของโมเดลอย่างกระชับ เข้าใจง่าย
- 7) **สรุป (Conclusion) และข้อเสนอแนะ (Recommendation)** ระบุข้อสรุปที่สำคัญและข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ และประเด็นสำหรับการวิจัยต่อไป
- 8) **กิตติกรรมประกาศ (ถ้ามี) (Acknowledgement)** (เฉพาะกรณีที่ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัย หรือกรณีซื้อบทความมีชื่อเรื่องไม่ตรงกับงานวิจัยหรือวิทยานิพนธ์)
- 9) **เอกสารอ้างอิง (References)** ต้องเป็นรายการอ้างอิงที่มีปรากฏในบทความเท่านั้น

บทความวิชาการ ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

- 1) บทคัดย่อ (Abstract)
- 2) บทนำ (Introduction)
- 3) เนื้อเรื่อง (Content) แสดงสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอตามลำดับ
- 4) สรุป (Conclusion)
- 5) เอกสารอ้างอิง (Reference)

4. รูปแบบการอ้างอิงเอกสารทางวิชาการ

การอ้างอิงในบทความ เอกสารที่นำมาใช้ในการอ้างอิงควรมีที่มาจากแหล่งตีพิมพ์ที่ชัดเจน และมีความน่าเชื่อถือ สามารถสืบค้นได้ เช่น หนังสือ วารสาร หรืองานวิจัย เป็นต้น ผู้เขียนบทความจะต้องตรวจสอบความถูกต้องของรายการอ้างอิง เพื่อป้องกันความล่าช้าใน การตีพิมพ์บทความ เนื่องจากบทความที่มีการอ้างอิงไม่ถูกต้อง จะไม่ได้รับการส่งต่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณา จนกว่าการอ้างอิงเอกสารจะได้รับการแก้ไขให้สมบูรณ์

4.1 การอ้างอิงในเนื้อหาบทความ

รูปแบบการอ้างอิงในเนื้อเรื่องและท้ายเล่มใช้วิธีการอ้างอิงระบบนาม - ปี ตามรูปแบบของ American Psychological Association (APA) ให้ใช้ระบบตัวอักษรโดยใช้วงเล็บ เปิด - ปิด แล้วระบุชื่อ - นามสกุลของผู้เขียน และปีที่ตีพิมพ์ กำกับท้ายเนื้อความที่ได้อ้างอิง ตัวอย่าง เช่น ธรรมนูญตำบล หมายถึง กติการ่วม ข้อตกลงร่วมของคนในชุมชนที่เกิดจาก สำนัก ของคนในตำบลที่มาอยู่ร่วมกันและสามารถกำหนดเป้าหมายอนาคตของตนเอง ตามวิถีชีวิตแห่งจิตสำนึกร่วม โดยการบูรณาการทุนชุมชนสู่การปฏิบัติ เพื่อนำไปสู่เป้าหมายของการจัดการตนเองของตำบล การทำธรรมนูญ จึงมีองค์ประกอบส่วนระดับและกระบวนการหลายขั้นตอน มีเรียกว่า ธรรมนูญ ข้อบัญญัติท้องถิ่น หรือระเบียบชุมชน เป็นต้น มีหัวใจสำคัญของธรรมนูญนั้นอยู่ที่การจัดรูปแบบของอำนาจใหม่ให้เกิดปฏิบัติการเกิดการยอมรับร่วมกันในเงื่อนไข กฎเกณฑ์ และมาตรการการควบคุมต่าง ๆ (สำนักสนับสนุนสภาพองค์กรชุมชน, 2559) นับตั้งแต่ประเทศไทยได้มีการพัฒนาประเทศ ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติจากอดีตถึงปัจจุบัน ทำให้วิถีชีวิตของประชากรไทยและสภาพความเป็นอยู่ของสังคมไทยเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นมาก ส่งผลให้ประเทศชาติมีความรุ่งเรืองขึ้นตามลำดับ ทำให้ประชากรไทยมีความสุข และมีความพอใจกับวิถีชีวิตและสภาพความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น สังคมไทยในปัจจุบันโดยทั่วไปมีความเสื่อมในด้านศีลธรรมและคุณธรรมมากยิ่งขึ้น ประชากรมีค่านิยมที่ฟุ้งเฟ้อฟุ่มเฟือยตามกระแสบริโภคนิยมและวัตถุนิยม (พระพรหมคุณาภรณ์, (ป.อ.ปยุตโต), 2556)

ในกรณีที่ต้องการอ้างคำกล่าว หรือต้องการยกผลการวิจัยของนักวิจัยมายืนยัน มีรูปแบบการอ้างอิงดังนี้ คือ หลังชื่อผู้เขียน ครั้งแรก ยังไม่ต้องใส่ปี พ.ศ. แต่ให้ใส่หลังจากเนื้อความจบแล้วแทน ตัวอย่างเช่น

ดังผลการวิจัย ญัฐธิกานต์ ไสกงโสด พบว่า การเจริญเติบโตในนักเรียนอายุ 6 - 12 ปี จำนวน 1,492,089 คน จาก 76 จังหวัด นักเรียนมีภาวะอ้วน จำนวน 187,000 คน เตี้ย จำนวน 254,620 คน และผอม จำนวน 99,112 คน ซึ่งปัญหาดังกล่าวส่งผลกระทบต่อสุขภาพ นักเรียนที่เตี้ยและผอม จะมีสติปัญญาด้อย เรียนรู้ช้า ภูมิคุ้มกันโรคต่ำ ติดเชื้อได้ง่าย นักเรียนที่มีภาวะอ้วน เสี่ยงต่อการเกิดโรคเรื้อรังต่าง ๆ เช่น เบาหวาน ความดันโลหิตสูง หัวใจและหลอดเลือด เป็นต้น (ญัฐธิกานต์ ไสกงโสด, 2559)

จากข้อความข้างต้นจะเห็นได้ว่า การกล่าวถึงชื่อครั้งแรกจะยังไม่ระบุ ปี พ.ศ. ตามหลังแต่จะมารระบุ (ชื่อนามสกุล, ปี พ.ศ.) หลังจากเนื้อความจบแล้ว

การกรอกข้อมูลอ้างอิงระบบนาม - ปีจะต้องดำเนินการกรอกในฟังก์ชันการอ้างอิง ของโปรแกรม Microsoft Word 2013 ขึ้นไป เอกสารอ้างอิงที่ใช้อ้างอิงในบทความ จะต้องปรากฏในเอกสารอ้างอิงท้ายบทความทุกรายการ โดยรูปแบบของเอกสารอ้างอิง มีดังนี้

4.1.1 อ้างอิงจากเอกสารภาษาไทย

1) พระไตรปิฎกและอรรถกถาให้อ้างชื่อคัมภีร์ / เล่มที่/ข้อที่/เลขหน้า มาด้วย ตัวอย่างเช่น เนื้อหาสาระเกี่ยวกับอนัตตลักขณสูตร พระพุทธเจ้าได้ตรัสกับปัญจวัคคีย์ทั้ง 5 โดยมีใจความสำคัญของพระสูตรว่า "ภิกษุทั้งหลาย รูป เวทนา สัญญา สังขาร และวิญญาณ เป็นอนัตตาภิกษุทั้งหลาย ถ้ารูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณนี้จักเป็นอัตตาแล้วไซ้ รูป เวทนา สัญญา สังขารวิญญาณนี้ไม่พึงเป็นไปเพื่ออาหาร และบุคคลพึงได้ในรูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณว่า "รูปเวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณของเราจะเป็นอย่างนี้ อย่าได้เป็นอย่างนั้น" ภิกษุทั้งหลาย ก็เพราะรูปเวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณเป็นนัตตา ฉะนั้น จึงเป็นไปเพื่ออาหาร และบุคคลย่อมไม่ได้ ในรูปเวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณว่า "รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ ของเราจะเป็นอย่างนี้ อย่าได้เป็นอย่างนั้น" (วิ.ม.ไทย) 4/20/27) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) เป็นต้น

2) ผู้แต่งหนึ่งราย ให้อ้างชื่อผู้แต่งแล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), (2550)

3) ผู้แต่งสองราย ให้อ้างชื่อของผู้แต่งทั้งสองรายโดยใช้คำว่า “และ” ในการเชื่อมผู้เขียนทั้งสองแล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (พระครูวินัยธรสุริยา สุริโย (คงคาไหว) และวิเชษฐ์ สิ้นประสิทธิ์กุล, 2564)

4) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างชื่อของผู้แต่งรายแรกแล้วเพิ่มคำว่า “และคณะ” แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (พระครูวินัยธรสุริยา สุริโย (คงคาไหว) และคณะ, 2564)

5) พระราชบัญญัติหรือกฎหมาย ให้ระบุชื่อพระราชบัญญัติ ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) ตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562, 2562)

6) ออนไลน์ ให้ระบุชื่อผู้เขียน หรือชื่อหน่วยงานหรือองค์กร หรือระบุชื่อเว็บไซต์ แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (พระครูพรหมเขตคณารักษ์, 2564), หรือ (กระทรวงการอุดมศึกษาวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม, 2564), หรือ (ไทยรัฐออนไลน์, 2564)

7) กรณีที่ชื่อผู้เขียน และปี พ.ศ. ที่ตีพิมพ์เหมือนกัน ชื่อผู้เขียนที่เป็นภาษาไทยให้ใช้ ก ข ค ต่อท้ายปี พ.ศ. เช่น (พระครูวินัยธรสุริยา สุริโย, 2564ก), (พระครูวินัยธรสุริยา สุริโย, 2564ข), (พระครูวินัยธรสุริยา สุริโย, 2564ค)

8) กรณีที่เนื้อความเป็นเรื่องเดียวกัน หรือผลการวิจัยเหมือนกัน แต่มีผู้อ้างอิงหลายคนให้ใช้รายการอ้างอิงที่ใกล้เคียงกับปีปัจจุบันมากที่สุด หรือให้ใช้นักวิชาการที่เป็นที่รู้จักของวงการวิชาการทั่วไปมากที่สุด ซึ่งในกรณีนี้เรียกว่า “การอ้างอิงซ้อน” การอ้างอิงซ้อนสามารถอ้างอิงซ้อนได้ไม่เกิน 3 รายการ เช่น การศึกษา คือ ความเจริญงอกงาม คนที่ได้รับการศึกษาจะทำให้มีความเจริญงอกงามในทุกด้าน ทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม

สติปัญญา และความเจริญงอกงามนั้นต้องเป็นไปในทางที่ดีเป็นที่พึงประสงค์ของสังคม (Dewey, J. 1965); (พุทธทาสภิกขุ, 2549); (ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์, 2555) เป็นต้น

4.1.2 อ้างอิงจากเอกสารภาษาอังกฤษ

- 1) ถ้ามีผู้แต่งหนึ่งรายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่ง ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Dewey, J., 1965)
- 2) ถ้ามีผู้แต่งสองรายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งทั้งสองราย โดยใช้เครื่องหมายแอนด์ (&) คั่นกลางระหว่างนามสกุลของผู้แต่งทั้งสอง แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Vogler, R. & Huber, B., 2008)
- 3) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งรายแรกตามด้วย et al. ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Keller, K. L. et al., 2008)
- 4) กรณีที่ชื่อผู้เขียน และปี พ.ศ. ที่ตีพิมพ์เหมือนกัน ชื่อผู้เขียนที่เป็นภาษาอังกฤษให้ใช้ A B C ต่อท้ายปี พ.ศ. เช่น (Khongkhawai, S., 2021A), (Khongkhawai, S., 2021B), (Khongkhawai, S., 2021C),
- 5) กรณีการอ้างอิงซ้อน ให้ใช้หลักการเดียวกันกับภาษาไทย

4.2 การอ้างอิงเอกสารอ้างอิงท้ายเล่ม (หัวข้อเอกสารอ้างอิง)

(1) พระไตรปิฎก อรรถกถา

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.//(ปีที่พิมพ์).//ชื่อพระไตรปิฎกอรรถกถา.//สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(2) หนังสือ

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.//(ปีที่พิมพ์).//ชื่อหนังสือ.//ครั้งที่พิมพ์.//สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

สุภางค์ จันทวานิช. (2554). การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ. (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Cronbach, L. J. (1990). Essentials of psychological testing. (5th ed.). New York: Harper Collins Publishers.

(3) บทความในหนังสือ

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.//(ปีที่พิมพ์).//ชื่อบทความ./ใน ชื่อบรรณาธิการ (บรรณาธิการ).//ชื่อเรื่อง/(เลขหน้าอ้างอิง).//สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

โสภณ รัตนกร. (2527). หมายเหตุคดีตามฎีกาที่ 2405/2516 ใน แนวฎีกาวิธีพิจารณาความแพ่ง 2516-2527 พร้อมหมายเหตุท้ายฎีกา ข้อวินิจฉัยและข้อสังเกต. (หน้า21-22). กรุงเทพมหานคร: ฝ่ายวิชาการกลุ่มนิติธรรม.

(4) บทความจากวารสาร**รูปแบบ :**

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ชื่อวารสาร.// ปีที่// (ฉบับที่), / เลขหน้าแรก ที่ตีพิมพ์-เลขหน้าสุดท้ายที่ตีพิมพ์.

ตัวอย่าง :

พระครูวินัยธรสุริยา สุริโย (คงคาไหว) และวิเชษฐ์ สีนประสิทธิ์กุล. (2564). รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 กับการปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมทางอาญา. วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ, 6(6), 464-477.

Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. Educational and Psychological Measurement, 30(3), 607- 610.

(5) บทความในสารานุกรม**รูปแบบ :**

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความใน ชื่อสารานุกรม/ (หน้า). สถานที่พิมพ์: / สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

ประเสริฐ ณ นคร. (2562). อนุสรณ์ในการพระราชทานเพลิงศพ ศาสตราจารย์ ดร.ประเสริฐ ณ นคร ใน บทความจากสารานุกรมประวัติศาสตร์ไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน. (หน้า 92 - 115). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานราชบัณฑิตยสภา.

(6) หนังสือพิมพ์**รูปแบบ :**

ผู้แต่ง.// (วันที่ เดือน ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ชื่อหนังสือพิมพ์, เลขหน้า.

ตัวอย่าง :

เสกสรร กิตติวิสิน. (17 ตุลาคม 2555). หลังสู้ฟ้า - หน้าสู้ดิน. มติชน, 6.

(7) สารนิพนธ์, วิทยานิพนธ์, ดุษฎีนิพนธ์, รายงานการวิจัย**รูปแบบ :**

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อวิทยานิพนธ์.// ใน/ ระดับวิทยานิพนธ์ สาขา./ ชื่อมหาวิทยาลัยที่พิมพ์.

ตัวอย่าง :

วชิรารวรรณ นิลเกตุ. (2553). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นกรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเตื่อ อำเภอมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย. ใน สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานโยบายสาธารณะ. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

บรรเจิด สอพิมาย. (2550). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นกรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลในเมือง อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา. ใน วิชานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น. มหาวิทยาลัยขอนแก่น

ธีรุตม์ สุขสกุลวัฒน์. (2563). การวิเคราะห์โมเดลทฤษฎีการตอบสนองข้อสอบแบบผสมพระดัดด้วยโมเดลทฤษฎีการตอบสนองข้อสอบทางเลือกที่คำนึงถึงการเดา. ใน ดุษฎีนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการวัดผลและประเมินผลการศึกษา. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

รัฐพงศ์ บุญญานุวัตร. (2552). การวิจัยการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของประชาชนเขตดุสิต กรุงเทพมหานคร. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.

(8) สัมภาษณ์

รูปแบบ:

ชื่อผู้ที่ได้รับการสัมภาษณ์. //(วัน เดือน ปี ที่สัมภาษณ์). //ชื่อเรื่องที่สัมภาษณ์. //(ชื่อผู้สัมภาษณ์)

ตัวอย่าง :

พระณัฐพงษ์ สิริสุวณโณ (จันทร์โร). (28 มีนาคม 2564). ความคิดเห็นเกี่ยวกับพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ 2505 และที่แก้ไขเพิ่มเติม. (พระครูวินัยธรสุริยา สุริโย (คงคาไหว), ผู้สัมภาษณ์).

(9) สื่อออนไลน์

รูปแบบ :

ผู้แต่ง. //(ปีที่เผยแพร่). // ชื่อเรื่อง. //เรียกใช้เมื่อ/ จาก แหล่งที่มาของข้อมูล (URL)

ตัวอย่าง :

กองส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน. (2564). รายงานจำนวนวิสาหกิจชุมชนที่จดทะเบียนกับกรมส่งเสริมการเกษตร. เรียกใช้เมื่อ 10 มกราคม 2564 จาก https://smce.doae.go.th/smce1/report/select_report_smce.php?report_id

Global Entrepreneurship Research Association (GERA). (2020). GEM Thailand Report 2019-20. Retrieved December 21, 2020, from <https://www.gemconsortium.org/report/gem-thailand-report-2019-20>

(10) ราชกิจจานุเบกษา

รูปแบบ:

ชื่อกฎหมาย. //(ปีที่พิมพ์). //ชื่อเรื่อง(ถ้ามี). //ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่/ตอนที่/หน้า/(วันเดือนปี).

ตัวอย่าง:

พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พุทธศักราช 2484. (2548). ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 58 ตอนที่ 1391 (14 ตุลาคม 2548).

ตัวอย่างเอกสารอ้างอิง

เอกสารอ้างอิง

- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.(2535). พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาเถปิฎก 2500. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สุภางค์ จันทวานิช. (2554). การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ. (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- โสภณ รัตนกร. (2527). หมายเหตุคดีตามฎีกาที่ 2405/2516 ใน แนวฎีกาวิธีพิจารณาความแพ่ง 2516-2527 พร้อมหมายเหตุท้ายฎีกา ข้อวินิจฉัยและข้อสังเกต. (หน้า21-22). กรุงเทพมหานคร: ฝ่ายวิชาการกลุ่มนิติธรรม.
- พระครูวินัยธรสุริยา สุริโย (คงคาไหว) และวิเชษฐ์ สีนประสิทธิ์กุล. (2564). รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 กับการปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมทางอาญา. วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ, 6(6), 464-477.
- ประเสริฐ ณ นคร. (2562). อนุสรณ์ในการพระราชทานเพลิงศพ ศาสตราจารย์ ดร.ประเสริฐ ณ นคร ในบทความจาก สารานุกรมประวัติศาสตร์ไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน. (หน้า 92-115). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานราชบัณฑิตยสภา.
- เสกสรร กิติวิสิณ. (17 ตุลาคม 2555). หลังสู้ฟ้า - หน้าสู้ดิน. มติชน, 6.
- วชิรารธรณ นิลเกตุ. (2553). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นกรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเดี่ยว อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย. ใน สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานโยบายสาธารณะ. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- บรรเจิด สอพิมาย. (2550). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นกรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลในเมือง อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา. ใน วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น. มหาวิทยาลัยขอนแก่น
- ธีรุตม์ สุขสกุลวัฒน์. (2563). การวิเคราะห์โมเดลทฤษฎีการตอบสนองข้อสอบแบบผสมพหุระดับด้วยโมเดลทฤษฎีการตอบสนองข้อสอบทางเลือกที่คำนึงถึงการเดา. ใน ดุษฎีนิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการวัดผลและประเมินผลการศึกษา. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- รัฐพงศ์ บุญญานุวัตร. (2552). การวิจัยการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของประชาชนเขตดุสิต กรุงเทพมหานคร. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- พระณัฐพงษ์ สิริสุวณโณ (จันทร์โร). (28 มีนาคม 2564). ความคิดเห็นเกี่ยวกับพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ 2505 และที่แก้ไขเพิ่มเติม. (พระครูวินัยธรสุริยา สุริโย (คงคาไหว), ผู้สัมภาษณ์).
- กองส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน. (2564). รายงานจำนวนวิสาหกิจชุมชนที่จดทะเบียนกับกรมส่งเสริมการเกษตร. เรียกใช้เมื่อ 10 มกราคม 2564 จาก https://smce.doae.go.th/smce1/report/select_report_smce.php?report_id
- พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พุทธศักราช 2484. (2548). ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 58 ตอนที่ 1391 (14 ตุลาคม 2548).

- Browder, D. M. et al. (2001). Reviewing resources on self-determination: A map for teachers. Remedial and Special Education, 22(4), 233-244.
- Cronbach, L. J. (1990). Essentials of psychological testing. (5th ed.). New York: Harper Collins Publishers
- Global Entrepreneurship Research Association (GERA). (2020). GEM Thailand Report 2019-20. Retrieved December 21, 2020, from <https://www.gemconsortium.org/report/gem-thailand-report-2019-20>
- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. Educational and Psychological Measurement, 30(3), 607- 610.

5. หลักเกณฑ์การส่งต้นฉบับบทความเพื่อได้รับการตีพิมพ์

การส่งในระบบ (Online Submission) สามารถส่งเข้าระบบออนไลน์ได้เว็บไซต์ ของวารสารสังคมพัฒนา ศาสตร์ได้ที่ <https://so07.tci-thaijo.org/index.php/JSSD> เมื่อส่งเข้าระบบสำเร็จให้แจ้งข้อมูลเพิ่มเติมทาง Email : suriya.sur@mcu.ac.th

6. ขั้นตอนการนำบทความลงตีพิมพ์ลงในวารสาร สังคมพัฒนาศาสตร์

บทความต้นฉบับที่เสนอเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารให้นำส่งในรูปแบบของไฟล์เอกสาร *.docx ของ Microsoft Word Version 2013 หรือมากกว่า ความยาวของบทความต้นฉบับต้องไม่เกิน 12 หน้า (ไม่รวม เอกสารอ้างอิง) กองบรรณาธิการจะพิจารณาบทความเบื้องต้น เกี่ยวกับความถูกต้องของรูปแบบทั่วไป ถ้าไม่ผ่านการพิจารณาจะส่งกลับไปแก้ไข ถ้าผ่านจะเข้าสู่การพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิ เมื่อผลการประเมินผ่านหรือไม่ผ่าน หรือมีการแก้ไข จะแจ้งผลให้ผู้เขียนทราบ โดยการพิจารณาบทความเพื่อลงตีพิมพ์ได้จะคำนึงถึงความหลากหลาย และความเหมาะสม

7. สิทธิของบรรณาธิการ

ในกรณีที่กองบรรณาธิการหรือผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งได้รับเชิญให้เป็นผู้ทรงคุณวุฒิผู้ตรวจประเมินบทความมีความเห็นว่าควรแก้ไข กองบรรณาธิการจะส่งคืนเพื่อให้เจ้าของบทความแก้ไข โดยจะยึดถือข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิผู้ตรวจประเมินเป็นเกณฑ์หลัก และหรือขอสงวนสิทธิ์ที่จะพิจารณาไม่ตีพิมพ์ ในกรณีที่รายงานการวิจัยบทความทางวิชาการหรือบทความวิจัยไม่ตรงกับแนวทางของวารสารสังคมพัฒนาศาสตร์หรือไม่ผ่านการพิจารณาของกองบรรณาธิการหรือผู้เชี่ยวชาญ เมื่อบทความที่ได้รับการตีพิมพ์ผู้เขียนจะได้รับลิงค์วารสารฉบับที่นำบทความลงตีพิมพ์ พร้อมกับหนังสือรับรองการตีพิมพ์บทความในวารสารสังคมพัฒนาศาสตร์

Keywords: 3 - 5 words

บทนำ (18 pt) (ไม่ควรเกิน 4 ย่อหน้า)

(16 pt) 1. กล่าวถึงความเป็นมา โดยกว้าง ๆ พร้อมอ้างอิงแหล่งที่มาของข้อมูล

.....

2. กล่าวถึงสภาพปัญหาปัจจุบันที่เกิดขึ้น (อ้างอิงงานวิจัยหรือทฤษฎีมารองรับ) พร้อมอ้างอิงแหล่งที่มาของข้อมูล

.....

3. กล่าวถึงสภาพปัญหาของประชากรกลุ่มตัวอย่างหรือสภาพปัญหาของพื้นที่ที่ต้องการศึกษา (พร้อมอ้างอิงแหล่งที่มาของข้อมูล)

.....

4. สรุปความเป็นมาทั้งหมดชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการวิจัยและประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

.....

วัตถุประสงค์ของการวิจัย (16 pt)

1. (16 pt)

2. (16 pt)

3. (16 pt)

วิธีดำเนินการวิจัย (18 pt)

(16 pt) ระบุรูปแบบของการวิจัย, ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง, วิธีการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่าง, การสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ, การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิเคราะห์ข้อมูล, กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ, วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล, การวิเคราะห์ข้อมูล

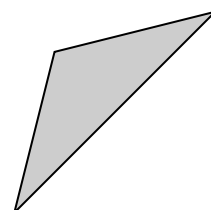
.....

.....

.....

.....

.....

ผลการวิจัย (18 pt)

(16 pt)นำเสนอผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์.....

.....

.....

.....

.....

ภาพที่ 1 (ชื่อภาพ) (ถ้ามี)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ตารางที่ 1 (ชื่อตาราง) (ถ้ามี)

อภิปรายผล (18 pt)

(16 pt) เสนอเป็นความเรียง ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของผลการวิจัยกับกรอบแนวคิด และงานวิจัยที่ผ่านมา ไม่ควรอภิปรายเป็นข้อ ๆ แต่ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของตัวแปรที่ศึกษาทั้งหมด

องค์ความรู้ใหม่ (18 pt) (ถ้ามี)

(16 pt) ระบุองค์ความรู้อันเป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการวิจัย สักระยะให้ออกมาในรูปแบบโมเดล พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างของโมเดลอย่างกระชับ เข้าใจง่าย.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

สรุปและข้อเสนอแนะ (18 pt)

(16 pt) สรุปผลการวิจัยทั้งหมด สั้น ๆ กระชับรัดกุมได้ใจความ พร้อมข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย และการนำผลการวิจัยไปใช้ รวมถึงเสนอแนะแนวทางในการวิจัยครั้งต่อไป.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

กิตติกรรมประกาศ (18 pt) (ถ้ามี) (ให้ใส่เฉพาะกรณีที่ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัย หรือกรณีชื่อบทความมีชื่อเรื่องไม่ตรงกับงานวิจัยหรือวิทยานิพนธ์)

.....(16 pt) ตัวอย่าง เช่น ขอขอบคุณทุนสนับสนุนวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ
ปีงบประมาณ 2559 และข้อมูลจากโครงการวิจัยย่อย เรื่องสภาพปัญหาและความต้องการดูแลสุขภาพของ
ผู้สูงอายุในบริบทภาคใต้ตอนล่าง.....
.....
.....

เอกสารอ้างอิง (18 pt)

(16 pt).....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิชาการ

บทความวิชาการ (12 pt)

ชื่อบทความ (ไทย) (20 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (18 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน (ไทย) (14 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน (อังกฤษ) (12 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (ไทย) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (อังกฤษ) (12 pt)

E-mail: (12 pt)

บทคัดย่อ (18 pt) (300 - 350 คำ)

(16 pt).....

.....

.....

.....

คำสำคัญ: 3 - 5 คำ

Abstract (18 pt)

..... (16 pt).....

.....

.....

.....

.....

Keywords: 3 - 5 words

บทนำ (18 pt)

.....(16 pt).....

.....(16 pt).....

